

17.07.2020

Figuur 1. Collage van verschillende Ansichtkaarten van plattelandsgemeenten in Noord-Holland (ansichtkaartenbeurs.nl, 2020)

THUIS HEB IK NOG EEN ANSICHTKAART

Onderzoek naar de relatie tussen stedelijke immigratie en de demografische ontwikkeling van plattelandsgemeenten in Noord-Holland

BOUKE BOUMA
UTRECHT UNIVERSITY
Master Human Geography

Thuis heb ik nog een ansichtkaart

Onderzoek naar de relatie tussen stedelijke immigratie en de demografische ontwikkeling van plattelandsgemeenten in Noord-Holland

Bouke Bouma (6188435)

Master thesis, GEO4-3919.

Utrecht University, Master Human Geography 2018-2019

Supervisor: Dr. Ton van Rietbergen

Samenvatting

Dorpen veranderen. De collage van ansichtkaarten op het voorblad biedt beelden van dorpen wat we tegenwoordig niet meer kennen. Dorpen veranderen niet alleen in uiterlijk. De belangrijkste verandering ondergaan dorpen misschien nog wel in hun innerlijk of te wel hun identiteit. Die verandering wordt veroorzaakt door meerdere factoren. Factoren als modernisering en schaalvergroting. Deze identiteit staat en valt met de denkwijze van de bewoners van het dorp.

Het doel van dit onderzoek was om die gedragsverandering van de bewoners in dorpen te achterhalen. Hoe een bewoner reageert op veranderingen in haar dorp en welke oorzaken hierachter liggen. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: Hoe hebben de Noord-Hollandse dorpen zich demografisch ontwikkeld en welke invloed heeft de instroom van stedelingen op de oorspronkelijke bewoners? Die instroom van stedelingen wordt hierbij gezien als het aantal binnenlandse migranten uit een meer stedelijke gemeente.

Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is een literatuurstudie verricht. Deze literatuurstudie is vervolgens getoetst in de praktijk. Allereerst blijkt er in verhouding met de landelijke situatie, in relatief gezien weinig gemeenten, in de provincie Noord-Holland sprake van een daling van het aantal inwoners. Wel blijkt er door de aanwezigheid van de grote stad Amsterdam een opvallend hoge verplaatsing van stedelingen plaats te vinden binnen deze provincie. Deze constatering is van invloed op de manier dat de oorspronkelijke bewoners reageren op verdere uitbreidingen. Er blijkt een verband te zijn in hoe de bewoners aankijken tegen veranderingen die veroorzaakt worden door de toename van het aantal stedelingen in hun dorp. De oorspronkelijke bewoners beginnen zich te verzetten en reageren daarmee tegen verdere ontwikkelingen in de gemeente.

Dit kan er toe leiden dat gemeenten lastiger nieuwbouwprojecten kunnen opstarten in hun gemeente. Er ontstaat steeds meer een soort "wij tegen zij" houding onder de oorspronkelijke bewoners.

Sleutelwoorden: plattelandsgemeenten, demografie, stedelijke migratie, leefbaarheid

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Thuis heb ik nog een ansichtkaart.' Het onderzoek voor deze scriptie naar de relatie tussen stedelijke immigratie en de demografische ontwikkeling van plattelandsgemeenten in is uitgevoerd in de provincie Noord-Holland. Met een verdiepende focus op de gemeente Beemster. Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Human Geography aan de Universiteit van Utrecht. Van januari 2020 tot en met juni 2020 ben ik bezig geweest met het onderzoek en het schrijven van de scriptie.

Samen met mijn scriptiebegeleider, Ton van Rietbergen, heb ik de onderzoeksvraag voor deze scriptie bedacht. Het onderzoek dat ik heb uitgevoerd was ten gevolge van de getroffen maatregelen door het COVID-19 virus complex. Na uitvoerig kwantitatief onderzoek heb ik de onderzoeksvraag kunnen beantwoorden. Tijdens dit onderzoek stond mijn scriptiebegeleider Ton van Rietbergen, en werkgroep onder leiding van Fokke Dijkstra altijd voor mij klaar. Zij hebben mij ondersteund en op weg geholpen met mijn onderzoek. Bij dezen wil ik graag mijn begeleider bedanken voor de fijne begeleiding en ondersteuning tijdens dit traject. Ook wil ik alle respondenten die ik heb benaderd bedanken die mee hebben gewerkt aan dit onderzoek. Zonder hun medewerking had ik dit onderzoek niet kunnen voltooien.

Tevens wil ik de leden van de werkgroep scriptiebegeleiding bedanken voor de fijne samenwerking. Ik heb vaak met hen op effectieve wijze kunnen sparren over mijn onderzoek. Deze sessies hebben mij er echt doorheen geholpen. Ook van mijn vrienden en familie heb ik wijze raad mogen ontvangen. Dank aan Anneke en Bregje voor de grammaticale correctie. Zij zijn ook een zeer waardevolle morele steun geweest bij het schrijfproces.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Bouke Bouma

Middelie, 15 juli 2020

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Figuren- en tabellenlijst.....	6
Figuren.....	6
Diagrammen.....	6
Tabellen.....	7
1. Inleiding.....	8
1.1 Aanleiding.....	8
1.2 Probleemstelling en deelvragen.....	9
1.3 Maatschappelijke relevantie.....	12
1.4 Wetenschappelijke relevantie.....	13
1.5 Leeswijzer.....	13
2. Theoretisch kader.....	15
2.1 Wat is een plattelandsgemeente?.....	15
2.2 Ontwikkeling plattelandsgemeente.....	19
2.2.1 Hoe ontstaat een plattelandsgemeente?.....	19
2.2.2 Welke soorten beleid bestaan er voor een plattelandsgemeente?.....	23
2.2.3 Hoe is een plattelandsgemeente door de jaren heen veranderd en welke factoren hebben hier een rol bij gespeeld?.....	24
2.2.4 Hoe reageren de bewoners in de plattelandsgemeenten op de veranderingen van dorpen?.....	26
2.3 Wat is het effect van stedelijke migratie naar plattelandsgemeenten?.....	27
2.3.1 Waarom verhuist de stedeling naar plattelandsgemeenten?.....	27
2.3.2 Hoe gedraagt een stedeling zich als hij naar een plattelandsgemeente verhuist?.....	28
3. Methodiek.....	29
3.1 Inleiding.....	29
3.2 Kwantitatief onderzoek.....	29
3.3 Kwalitatief onderzoek.....	29
4. Resultaten.....	31
4.1 Nederland.....	31
4.1.1 Inleiding.....	31
4.1.2 Groeifactor.....	31
4.1.3 Bevolkingsdichtheid in Nederland.....	32
4.1.4 Bevolkingsontwikkeling.....	33
4.1.5 Leefbaarheid.....	36
4.2 De provincie Noord-Holland.....	38

4.2.1	Inleiding.....	38
4.2.2	Historische bevolkingsontwikkeling provincie Noord-Holland.....	38
4.2.3	Beleidsanalyse plattelandsgemeenten Noord-Holland	41
4.3	Hoe hebben de plattelandsgemeenten en stedelijke gemeenten in Noord-Holland zich ontwikkeld?	44
4.3.1	Inleiding.....	44
4.3.2	Rangschikking gemeenten naar aantal inwoners en stedelijke kenmerken.....	44
4.3.3	Verhuizingen tussen gemeenten in de provincie Noord-Holland	47
4.3.4	Combinatie van stedelijke verhuizingen en meest landelijke gemeenten.....	47
4.4	De plattelandsgemeente Beemster	51
4.4.1	Inleiding.....	51
4.4.2	De vier kernen en hun bevolkingsontwikkeling van de gemeente Beemster	51
4.4.3	Verandering van inwonerssamenstelling ten gevolge van migratiestromen	53
4.4.4	De geplande nieuwbouwplannen en de reacties van de bewoners	54
4.4.5	Karakterverandering van de gemeente Beemster	58
5.	Conclusie.....	62
6.	Discussie.....	63
7.	Nawoord	64
8.	Literatuurlijst.....	65
9.	Bijlagen.....	71
9.1	Resultaten enquêtes uitgevoerd in de gemeente Beemster.....	71
9.2	Interview Dhr. Creemer en Dhr. Beekers	75

Figuren- en tabellenlijst

Figuren

Figuur 1. Collage van verschillende Ansichtkaarten van plattelandsgemeenten in Noord-Holland (ansichtkaartenbeurs.nl, 2020).....	1
Figuur 2. Ruimtelijke spreiding van de vijf typen platteland in de provincie Noord-Holland (Vermeij & Mollenhorst, 2008).	16
Figuur 3. Drie kernverbindingen tussen de neoklassieke, institutionele en evolutionaire benadering van economische geografie (Boschma & Frenken, 2006).....	21
Figuur 4. Welvaartsindicator per COROP-gebied Nederland (Badir, et al., 2017).	27
Figuur 5. Groeifactor in de periode 1900-2000 van Nederland (CBS, 1962).	31
Figuur 6. Ontwikkeling bevolkingsdichtheid in Nederland in de periode rond 1900 (NRC, 1999).	32
Figuur 7. Ontwikkeling bevolkingsdichtheid in 2017 (CBS, 2019).	32
Figuur 8. Bevolkingsgroei per gemeente in het jaar 2017. (CBS, 2019).	33
Figuur 9. Bevolkingsgroei per gemeente van 2011 tot 2016. (CBS, 2019).	33
Figuur 10. Prognose bevolkingsgroei over de periode 2018-2035 (CBS, 2020).	34
Figuur 11. Prognose bevolkingsgroei over de periode 2035-2050 (CBS, 2020).	34
Figuur 12. Geboorteoverschot in Nederland per gemeente in 2013 (CBS, 2019).	35
Figuur 13. Migratiesaldo in Nederland per gemeente in 2013 (CBS, 2019).	35
Figuur 14. Gemeenten zonder supermarkt in 2019, rood is een gemeente zonder supermarkt. (Locatus, 2019).....	37
Figuur 15. Landelijke spreiding supermarkten in 2019. Hoe groener, hoe meer supermarkten in de buurt. (Locatus, 2019).	37
Figuur 16. Bevolkingsontwikkeling in Noord-Holland van 1960 tot en met 2018. (Provincie Noord-Holland, 2018).	38
Figuur 17. Natuurlijke aanwas of krimp in Noord-Hollandse gemeenten (CBS, 2019).	39
Figuur 18. Aantal migranten per Noord-Hollandse gemeenten (CBS, 2017).	39
Figuur 19. Binnenlandsmigratiesaldo met overig Nederland 2015-2017 (Provincie Noord-Holland, 2018).	40
Figuur 20. Nationale landschappen in Nederland (Janssen, Pieterse en van den Broek, 2007).....	42
Figuur 21. Krantenartikel Noordhollands Dagblad 11-05-2020 (Snaas, 2020).	43
Figuur 22. Vestiging per gemeente van inwoners die in 2017 vertrokken uit de gemeente Amsterdam. (CBS, 2017).	44
Figuur 23. Ontwikkeling percentage stedelingen over de periode 2011 tot 2018 naar landelijke gemeenten in de provincie Noord-Holland (CBS, 2020)	49
Figuur 24. Bevolkingsontwikkeling per gemeente met het aantal verhuizingen in 2019. (CBS, 2019).	50
Figuur 25. Locatie gemeente Beemster in de provincie Noord-Holland (Eigen werk, 2020).	51
Figuur 26. De vier kernen van de gemeente Beemster. (Eigen werk, 2020).	52
Figuur 27. Bestemmingsplan het Vierde Kwadrant in de Middenbeemster. (Ruimtelijke plannen, 2020).	55
Figuur 28. Bestemmingplan de Nieuwe Tuinderij Oost in de Zuidoostbeemster (Ruimtelijke plannen, 2020)	56
Figuur 29. Postzegelbestemmingsplan Zuidoostbeemster II. (Ruimtelijke plannen, 2020)	56
Figuur 30. Krantenartikel Noordhollands Dagblad 20-04-2020. (van der Woud, 2020).	57
Figuur 31. Krantenartikel Noordhollands Dagblad 12-12-2019 (van Ommen, 2019).....	59
Figuur 32. Waardering stellingen uitgevoerde enquêtes in het dorp Zuidoostbeemster ((VisievanBeemster.nl, 2020).	61

Diagrammen

Diagram 1: Opbouw theoretisch kader	15
---	----

Tabellen

Tabel 1. 5 typen plattelandsgemeenten afgezet tegen verschillende factoren. (Vermeij & Mollenhorst, 2008).....	19
Tabel 2. Gemeenten Noord-Holland gerangschikt naar stedelijkheid (CBS, 2020).....	45
Tabel 3. Gemeenten Noord-Holland gerangschikt naar kenmerken plattelandsgemeenten (CBS, 2020).....	46
Tabel 4. Stedelijke verhuizingen en meest landelijke gemeenten provincie Noord-Holland (CBS, 2020).	47
Tabel 5. Gemeenten in de provincie Noord-Holland met een hoog aantal stedelijke verhuizingen en plattelandskenmerken (CBS, 2020).....	49
Tabel 6. Belangrijkste stellingen uitgevoerde enquêtes in het dorp Zuidoostbeemster (VisievanBeemster.nl, 2020)	58
Tabel 7. Resultaten drie uitgevoerde enquêtes in het dorp Zuidoostbeemster (VisievanBeemster.nl, 2020).	72

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Op verzoek van het ministerie van Economische Zaken (EZ) is door het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) het onderzoeksprogramma “De Sociale Staat van het Platteland” uitgevoerd. Dit in 2004 gestarte onderzoeksprogramma omvatte een reeks van gemonitorde studies waarin het platteland vanuit verschillende invalshoeken inzichtelijk werd gemaakt. Het in maart 2017 gepubliceerde “Dorpsleven tussen stad en land” vormde de afsluiting van dit programma. De belangrijkste conclusie die getrokken kan worden uit 13 jaar onderzoek is dat de kloof tussen stad en platteland blijft bestaan. De kloof is niet zo zeer vergroot als wel verandert, zowel stad als dorp zijn de laatste decennia sterk aan veranderingen onderhevig geweest (Steenbakkers, Vermeij & Houwelingen, 2017).

Demografische ontwikkelingen zijn van belang voor veel beleidsterreinen, zoals voor de ruimtelijke ordening, de arbeidsmarkt, het onderwijs en de zorg. Het onderzoeksprogramma van het SCP keek vooral naar deze demografische veranderingen op het landelijk platteland. Uit deze onderzoeken bleek dat er verschillende demografische problemen als krimp, vergrijzing en verlies aan voorzieningen aanwezig zijn in plattelandsgemeenten in Nederland (Steenbakkers, Vermeij & Houwelingen, 2017). Op dit moment is aandacht voor deze demografische ontwikkelingen relevant. De problematiek in Nederland staat in schril contrast tot de problematiek in andere Europese landen. Plattelandsregio's in landen als Frankrijk, Duitsland en Spanje worden namelijk geconfronteerd met een veel sterkere bevolkingsafname. Deze bevolkingsafname leidt door de verminderde vraag tot het verlies van belangrijke voorzieningen als winkels, banken en scholen in plattelandsregio's (Christiaanse & Haartsen, 2017). In Nederland is ook sprake van krimp in plattelandsgemeenten én een verlies aan voorzieningen. Echter is deze bevolkingsafname niet net zoals in de andere Europese landen de hoofdoorzaak achter de afname in voorzieningen. Uit verschillende studies blijkt dat oorzaken als de toegenomen mobiliteit van burgers, de verandering in winkelgedrag en schaalvoordelen een belangrijkere rol hierin speelt (Antonides, Witte, de Moor & Boele, 2018 ; SCP, 2017). De Nederlandse plattelandsgemeenten zijn namelijk in vergelijking met andere Europese plattelandsgebieden dicht bevolkt, hebben een goed ontwikkeld wegennet en beschikken over een hoge mate van persoonlijke mobiliteit (de Vries, van der Veen, Bock, Christiaanse & Haartsen, 2016).

In Noord-Holland is dat nog duidelijker zichtbaar. De Randstadprovincie is een van de dichtstbevolkte van het land en de netdichtheid (aantal meters infrastructuur per vierkante kilometer) ligt boven het landelijk gemiddelde (Compendium voor de Leefomgeving, 2017). In deze provincie is de krimp problematiek in plattelandsgemeenten minder prominent aanwezig dan in provincies die gelegen zijn in de periferie van Nederland. Noord-Holland heeft de hoofdstad binnen de provinciegrenzen en de hoofdstad heeft een belangrijke rol in de rest van de provincie (Provincie Noord-Holland, 2017). Door onder meer de sterke aantrekkingskracht als vestigingslocatie van Amsterdam is de woningmarkt in deze stad volledig vastgelopen. Woningen in de hoofdstad zijn onbetaalbaar geworden en dit zorgt ervoor dat veel stedelingen uit Amsterdam genoodzaakt zijn uit te wijken naar de kleinere steden en dorpen in de provincie. Dit leidt tot een verschuiving van de woningmarkt

problematiek naar de middelgrote steden in de provincie. Steden als Haarlem, Hilversum en Purmerend lopen ook vol en zien een stijging van de huizenprijzen. Als een soort sneeuwbal effect leidt dit er dan weer toe dat de problematiek zich steeds dieper de provincie en dus richting het platteland verschuift (Van Eck, Van Dam, De Groot, & De Jong, 2013). Er kan gesteld worden dat het platteland zowel letterlijk als figuurlijk hierdoor in een soort toevluchtsoord voor de stedelingen verandert. Op het platteland zijn de woningen immers nog betaalbaar en daarnaast staat het platteland bekend om haar rustgevende en zorgzame karakter. De plattelandsgemeenten in Noord-Holland reageren zowel bewust als onbewust ieder op een eigen manier op deze toestroom van stedelingen, welke leidt tot veranderingen van het oorspronkelijke karakter van het platteland. Dit leidt er toe dat het platteland niet meer hetzelfde is als dat het ooit was (Thissen & Loopmans, 2013).

In dit onderzoek wordt er ingegaan op de demografische ontwikkeling van de plattelandsgemeenten in de provincie Noord-Holland. Centraal staan daarbij de verhuizingen van stad naar dorp en wat dit betekent voor de dorpsamenleving. Het doel is om meer inzicht te verschaffen in de precieze effecten van de verhuisstromen van stedelingen naar het platteland. De toenemende aandacht voor het platteland vanuit het CBS en SCP zijn hiervoor de hoofdaanleiding (SCP, 2017 ; CBS, 2017). Daarnaast lijkt in zowel wetenschappelijke literatuur als ook op bestuurlijk niveau de aandacht voor plattelandsgemeenten verdwenen. De focus ligt sterk op urbane gebieden. Dit komt omdat steden als bijvoorbeeld Amsterdam, maar ook middelgrote steden worden gezien als de motoren van de economie. In het boek van Glaeser, *Triumph of the city*, wordt gesteld dat er allerlei grote voordelen kleven aan het wonen in een stad. Het maakt de inwoners rijker, slimmer, duurzamer, gezonder en zelfs gelukkiger. Toch blijken ieder jaar ongeveer 120.000 stedelingen naar het platteland te verhuizen (Aalvanger & Beunen, 2011). Hoofdzakelijk omdat de stedelingen op zoek zijn naar de rust, ruimte en grote hoeveelheid groen van het platteland. Dit leidt tot de 'mentale verstedelijking' van dorpen en er ontstaan zogenaamde "slaapdorpen" (Heins, van der Reijden & Keers, 2004). Het wordt minder vanzelfsprekend een bijdrage te leveren aan de lokale gemeenschap en dat terwijl dat nou juist altijd de kracht was van dorpen. De plattelandsgemeenten veranderen en dat is niet altijd goed voor de oorspronkelijke bewoners (Hospers, 2012 ; Hospers, Reverda, 2015).

1.2 Probleemstelling en deelvragen

De bedoeling van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de veranderingen die optreden in de plattelandsgemeenten in Noord-Holland. Hoe de veranderingen zich demografisch hebben ontwikkeld en welke factoren hier een rol in hebben gespeeld. Daarbij zal de zogenaamde trechter aanpak worden gehanteerd. Dat betekent dat zowel op nationaal, regionaal als lokaal schaalniveau wordt gekeken. Door het begrip van het plattelandleven in Noord-Holland te vergroten wordt duidelijk hoe plattelandsgemeenten kunnen anticiperen op toekomstige ontwikkelingen als stedelijke verhuizingen en hoe hier dus het beste beleid op kan worden gevoerd.

Hieruit komt de volgende onderzoeksvraag naar voren:

Hoe hebben de Noord Hollandse dorpen zich demografisch ontwikkeld en welke invloed heeft de instroom van stedelingen op de oorspronkelijke bewoners?

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

Hoe hebben de plattelandsgemeenten in de provincie Noord-Holland zich demografisch ontwikkeld?

Welke factoren zijn bepalend voor het ontstaan van demografische verschillen in plattelandsgemeenten in Noord-Holland en hoe problematisch zijn deze verschillen?

Hoe kijken de oorspronkelijke bewoners naar de demografische veranderingen die opgetreden zijn in plattelandsgemeenten in Noord-Holland?

Gedetailleerde uitwerking onderzoeksplan en beantwoording deelvragen

Om bovenstaande onderzoeksvraag te beantwoorden zijn een aantal deelvragen opgesteld. Deze deelvragen zullen op twee verschillende manieren worden beantwoord. Allereerst door een kwantitatieve analyse. Hiermee zullen deelvraag 1 en 2 worden beantwoord. Daarnaast zal deze kwantitatieve analyse de achtergrondkennis bieden om zo goed voorbereid mogelijk deelvraag 3 te beantwoorden.

Deelvraag 1: *Hoe hebben de plattelandsgemeenten in de provincie Noord-Holland zich demografisch ontwikkeld?*

Deelvraag 1 is te verdelen in meerdere sub-deelvragen. Allereerst zal er worden beoordeeld hoe, op basis van wetenschappelijke literatuur, gedacht wordt over deze plattelandsgemeenten. Hoe verhouden deze gemeentes zich tot gemeentes met meer stedelijke kenmerken. Om hier inzicht in te bieden is er voor gekozen een rondgang te maken langs een aantal theorieën die regionale verschillen in zowel economische als sociale zin verklaren. De belangrijkste bevindingen worden ook gebruikt op provinciaal niveau en in het diepte onderzoek op lokaal schaalniveau. Het tweede deel van de eerste deelvraag behelst de demografische ontwikkeling van deze plattelandsgemeenten. Deze ontwikkeling zal ook op verschillende schaalniveaus worden beoordeeld. Op het landelijk schaalniveau is er voor gekozen om de demografische ontwikkeling zeer gedetailleerd te beoordelen. Met zeer gedetailleerd wordt hiermee bedoeld dat er een ruimte de tijdsperiode wordt gehanteerd. De demografische aspecten die geanalyseerd zijn, betreffen de groeifactor, bevolkingsdichtheid en de bevolkingsontwikkeling. Deze factoren zijn van belang omdat dit inzicht biedt in de ontwikkeling van leegloop van dorpen in Nederland. De zelfde aanpak is gekozen bij de situatie op provinciaal schaalniveau. Hier is echter ook het effect van natuurlijke aanwas, binnenlands en buitenlands migratiesaldo geanalyseerd. Ook zijn de beleidsontwikkelingen in bevolkingsverhuizingen in de provincie geanalyseerd.

Beantwoording deelvraag 1:

- Literatuur onderzoek definitie en historische ontwikkeling plattelandsgemeenten
- Data-analyse demografische ontwikkeling Nederland
- Data-analyse demografische ontwikkeling Noord-Holland

- Data-analyse demografische ontwikkeling diepte-onderzoek 3 kerngemeenten

Deelvraag 2: *Welke factoren zijn bepalend voor het ontstaan van demografische ontwikkeling van plattelandsgemeenten in Noord-Holland en is deze ontwikkeling problematisch?*

Deelvraag 2 gaat meer op de invloed van de onderzochte demografische ontwikkeling in de provincie Noord-Holland. Welke factoren hebben hieraan bijgedragen en wat zijn de gevolgen van deze demografische ontwikkelingen. Dit gaat niet specifiek om de situatie in de provincie Noord-Holland, maar betreffen voornamelijk theorieën. Op basis van deze theorieën zal vervolgens de situatie in de provincie Noord-Holland naar mate van belang worden getoetst. Deelvraag 2 zal dan ook hoofdzakelijk bestaan uit literatuur onderzoek. Het theoretisch kader zal voor een groot gedeelte om deze deelvraag heen gebouwd worden. Ook deze deelvraag is te verdelen over meerdere sub-deelvragen. Onder deze deelvraag valt bijvoorbeeld de verschillende vormen van plattelandsbeleid. Dit om te onderzoeken op welke manier beleid een bijdrage heeft geleverd aan het ontstaan van de demografische verschillen.

Beantwoording deelvraag 2:

- Literatuur onderzoek oorzaken demografische ontwikkelingen in plattelandsgemeenten
- Literatuur onderzoek gevolgen demografische ontwikkelingen in plattelandsgemeenten
- Literatuur onderzoek rol factoren voor oorspronkelijke bevolking in plattelandsgemeenten
- Beleidsstudie gericht op demografische ontwikkelingen in plattelandsgemeenten in Nederland en Noord-Holland
- Literatuur onderzoek effecten van beleid gericht op demografische ontwikkelingen in plattelandsgemeenten in Nederland en Noord-Holland

Deelvraag 3: *Hoe kijken de oorspronkelijke bewoners naar de demografische veranderingen die opgetreden zijn in plattelandsgemeenten in Noord-Holland?*

De laatste deelvraag zal meer antwoord bieden op het effect van de demografische veranderingen op lokaal schaalniveau. Hierbij zal specifiek naar de rol van de oorspronkelijke bewoners worden gekeken. Ook zal er getracht worden een interview af te nemen met een verantwoordelijke van een plattelandsgemeente om het beleid te achterhalen. Verder zal er in alle drie de gemeenten nog een data-analyse en literatuurstudie worden uitgevoerd. Deze literatuurstudie zal zich meer focussen op het beleid in de gemeenten. De data-analyse zal vooral gebruikt worden om de resultaten van de uitgevoerde enquêtes te kunnen toetsen op betrouwbaarheid.

Beantwoording deelvraag 3:

- Analyse recentelijk uitgevoerde enquêtes in de gemeente Beemster
- Beleidsstudie demografische ontwikkelingen gemeente Beemster
- Literatuur onderzoek demografische ontwikkelingen gemeente Beemster
- Data-analyse demografische ontwikkelingen gemeente Beemster
- Eén expertinterview

Uitleg diepte onderzoek

Er zal een diepte onderzoek worden uitgevoerd in de provincie Noord-Holland. Dit diepte onderzoek zal worden uitgevoerd in de gemeente Beemster, deze gemeente vertoont kenmerken van een landelijke gemeente én daarnaast is er in de laatste jaren een significant aantal personen uit een gemeente met meer stedelijke gemeenten naar deze gemeente toe verhuisd. Om dit te achterhalen is een data analyse verricht van data die beschikbaar is gesteld door de provincie Noord-Holland en het CBS.

Uiteindelijk is er door de moeilijkheden door de getroffen maatregelen ten gevolge van het onder controle brengen van het COVID-19 virus gekozen om al eerder uitgevoerde enquêtes te gebruiken van de gemeente Beemster. Er is dus geen eigen data verzameld.

1.3 Maatschappelijke relevantie

In het land waar de oververhitte huizenmarkt en de daar aan gekoppelde huizenprijzen zijn hoogtepunt nimmer lijkt te bereiken valt ook nog iets anders op. Dorpen ver weg van de grote steden kampen met een aanhoudend verlies van inwoners en dreigen hun voorzieningen kwijt te raken (Haartsen & van Wissen, 2012 ; Fontein, 2009). Veel jongeren verlaten de dorpen, omdat in de grote steden het onderwijs is wat zij zoeken en er ook een grotere kans op een baan zijn. Dit leidt tot grote vergrijzing in dorpen. Naast het verlies van voorzieningen wordt ook de oorspronkelijke identiteit en de samenhang bedreigd (Jong, 2017). Bovendien versterkt de leegloop van dorpen de almaar groter wordende scheidingslijn tussen de stad en het dorp (Gieling, Haartsen & Vermeij, 2019).

Krimp is een problematiek die opspeelt in dorpen ver weg van de Randstad. Dorpen in Zeeland, Limburg of Groningen dus. Een belangrijke conclusie van de rapportages van het SCP is dan ook dat krimp van dorpen in Nederland dicht bij de Randstad minder problematisch is als in kleine afgelegen dorpen, dorpen ver weg van de Randstad dus. Het contrast tussen beide soorten dorpen neemt toe. In dorpen dichtbij de stad gelden volgens het SCP dan ook andere problemen. Zo neemt de vergrijzing in deze dorpen sneller toe dan in andere dorpen. Ook vertonen deze dorpen in beleving en leefbaarheid meer stedelijke kenmerken dan de andere dorpen. Dit wordt door verschillende factoren veroorzaakt, maar een belangrijke factor zijn de verhuispatronen van stedelingen naar deze dorpen (Steenbakkers, Vermeij & Houwelingen, 2017). De identiteit van deze dorpen verandert dus van echt dorps naar steeds meer stedelijk. De invloed van deze zogenaamde identiteitsverandering van deze dorpen dicht bij een stad is nog maar zeer weinig onderzocht.

De provincie Noord-Holland is na buurtprovincie Zuid-Holland de dichtstbevolkte provincie van Nederland. Er wonen maar liefst 1100 inwoners per vierkante kilometer (waarbij het Waddeneiland Texel buiten beschouwing is gelaten). Desondanks is er in Noord-Holland eveneens sprake van leegloop van dorpen. Naast leegloop van bepaalde dorpen is het verliezen van de eigen dorpsidentiteit een groot probleem in de provincie. Dorpen veranderden van bruisende gemeenschappen met betrokken inwoners tot slaapdorpen waar het individualisme hoogtij viert (Thissen, Drooglever, Derijcke, 2007). De nieuwe bewoners werken namelijk in de stad en hebben daar ook hun sociale contacten. Zij mengen zich dan ook niet of nauwelijks met de voorheen overheersende dorpscultuur, waardoor deze verandert (Aalvanger & Beunen, 2011).

Zo is het van belang om te kijken of oudere bewoners die door hun leeftijd juist erg afhankelijk zijn van sociale hulp en ondersteuning op allerlei manieren niet in een isolement belanden doordat nieuwkomers niet naar hen omkijken en individualisme ook in de dorpen de boventoon voert. Aan de nadere kant kan het ook zijn dat de stedelijke bewoners juist op zoek zijn naar de dorpse saamhorigheid en daar graag deel van uitmaken (Gieling, Haartsen & Vermeij, 2019 ; Antonides, Witte, de Moor & Boele, 2018).

1.4 Wetenschappelijke relevantie

De domeinen demografische en sociale ontwikkelingen zijn belangrijke onderzoeksthema's binnen het sociaalwetenschappelijk onderzoek. Er bestaat dan ook al veel literatuur over het effect hiervan op plattelandsgemeenten (Christiaanse & Haartsen, 2017 ; de Vries, van der Veen, Bock, Christiaanse & Haartsen, 2016 ; Delfman, Koster, McCann, Van Dijk, 2014). Deze relatie uit zich dan in het opsommen van de problemen die uit deze demografische en sociale ontwikkeling voortvloeit. Problemen als bevolkingskrimp, verlies aan leefbaarheid en vergrijzing. Uiteraard zijn de eerdergenoemde publicaties van het meerjarenprogramma "Sociale Staat van het Platteland" van het SCP goede voorbeelden van literatuur die de effecten van deze domeinen behandelt. Desondanks is er sprake van een tweetal tekortkomingen. Allereerst focussen de studies over plattelandsontwikkeling zich met name op de effecten van demografische en sociale ontwikkelingen in plattelandsgemeenten op landelijk of zelfs globaal schaalniveau. Uit onderzoek blijkt echter dat plattelandsgebieden in geen geval homogeen zijn en daarom is het onwaarschijnlijk dat de beleidsaanpak op nationaal schaalniveau op een ander schaalniveau hetzelfde effect heeft. Aangezien de factoren op provinciaal niveau nog maar weinig zijn is onderzocht en voor de provincie Noord-Holland zelfs nog helemaal niet, lijkt zo'n onderzoek waardevol (Gieling & Haartsen & Vermeij, 2019).

Naast schaal blijkt ook dat er veel onderzoek is gedaan naar leeglopende dorpen maar niet naar dorpen in de buurt van steden en welke effecten binnenlandse migranten hebben op de sociale binding en gemeenschapszin in de dorpen (Haartsen & Van Wissen, 2012). Literatuur over het effect dat ze hebben op de sociale binding en de aanwezigheid van voorzieningen voor de lokale gemeenschap is maar beperkt aanwezig (Haartsen & Van Wissen, 2012).

1.5 Leeswijzer

Dit onderzoek is opgedeeld in een literatuur studie en een studie in het veld. In hoofdstuk 2 wordt het theoretisch kader van dit onderzoek weergegeven. Dit theoretisch kader bestaat uit literatuur onderzoek en is opgebouwd uit de deelvragen die van belang zijn voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Hoofdstuk 2 begint dan ook met de omschrijving van het begrip plattelandsgemeente, vervolgens wordt de ontwikkeling van een plattelandsgemeente in kaart gebracht. Als laatste wordt een antwoord gegeven op het effect van stedelijke migratie op plattelandsgemeenten. Hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de gebruikte methodiek voor het onderzoek. In hoofdstuk 4 worden de belangrijkste resultaten van dit onderzoek gepresenteerd. Deze bestaat uit een demografische analyse welke in een trechtervorm is opgebouwd. Deze trechtervorm gaat van Europees naar gemeentelijk

schalniveau. In de paragraaf 4.4 wordt zowel de demografische analyse als de in hoofdstuk 2 besproken literatuur behandeld op gemeentelijk niveau. Dit onderzoek wordt in hoofdstuk 5 afgesloten met de conclusies van dit onderzoek.

2. Theoretisch kader

Om de bevolkingsontwikkeling van de Noord-Hollandse plattelandsgemeenten in kaart te brengen en de instroom van stedelingen op de oorspronkelijke bewoners te verdelen is het van belang dat de begrippen die een belangrijke rol binnen dit onderzoek spelen worden verklaard. De kernbegrippen van dit onderzoek betreffen de begrippen bevolkingsontwikkeling, plattelandsgemeenten en verhuispatronen. Om deze stap echter te kunnen maken dient eerst het begrip plattelandsgemeenten te worden bekeken. De volgende stap is om de ontwikkeling van dit begrip te bestuderen en hoe dit samenhangt met de bevolking.

Diagram 1: Opbouw theoretisch kader

2.1 Wat is een plattelandsgemeente?

Vaak spreekt men vooral over plattlandsgebied wat duidt op een perifere en daarmee dus niet-stedelijke regio die uit meerdere dorpen bestaat (Brusse, van Dalen & Wissink, 2002). Deze definitie biedt de eerste manier om plattlandsgebieden te differentiëren. Plattlandsgebieden kunnen worden onderscheiden op basis van hun locatie. Sommige plattlandsgebieden liggen namelijk dicht bij grote stedelijke centra, andere liggen juist op grote afstand van de dichtstbijzijnde stad. Deze locatie speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van plattlandsgebieden (Feugtwang, 1998).

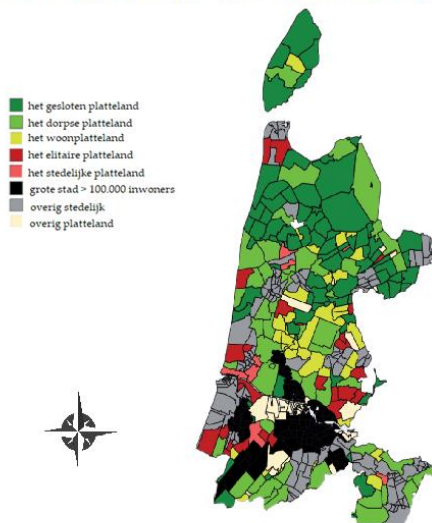
Een andere manier om plattlandsgebieden te differentiëren is door de plattlandsgebieden te karakteriseren. Dit is een lastigere kwestie dan de specifieke locatie van plattlandsgebieden. Karakter is namelijk onzichtbaar en dus meer een abstract verschil. Het is moeilijk te meten. Het karakter van dorpen komt naar voren bij het omschrijven van de dorpsidentiteit (Aalvanger & Beunen, 2011). De dorpsidentiteit zit verscholen in specifieke eigenschappen van het dorp waar de bewoners persoonlijk een bepaalde waarde aan

hechten. Eigenschappen die hun dorp bindt of juist onderscheidt van andere dorpen. Dit betreffen bepaalde eigenschappen van de bewoners, een eigen taal, onderlinge relaties, historische gebeurtenissen, bijzondere verhalen, bepaalde normen en waarden, activiteiten en rituelen of ruimtelijke kwaliteiten of plekken. De identiteit van het dorp is af te leiden uit de verhalen die de dorpsbewoners vertellen en met elkaar delen (Terluin, 2001 en Steenbekkers & Vermeij, 2013).

Figuur 2. Ruimtelijke spreiding van de vijf typen platteland in de provincie Noord-Holland (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

Ruimtelijke spreiding van de vijf typen platteland in de provincie Noord-Holland

Beide manieren om plattelandsgebieden te onderscheiden komen samen in het onderzoek van het SCP uit 2017 (SCP, 2017). Zowel de identiteit van een dorp als de geografische locatie worden hierin samengevoegd in een vijftal kenmerkende beelden van het platteland. Deze indeling is gebaseerd op 2000 postcodegebieden van het platteland. Aan de hand van deze verschillende dorpsidentiteiten heeft het Sociaal Cultureel Planbureau een typologie van dorpen geconstrueerd. Volgens deze indeling kunnen dorpen onderverdeeld worden in vijf verschillende typen plattelandsgebied. De locatie van deze vijf typen

plattelandsgebieden in de provincie Noord-Holland zijn te vinden in bijlage 11.2. Deze vijftal kenmerkende beelden van het platteland worden omschreven als volgt: het gesloten platteland, het dorpsse platteland, het woonplatteland, het elitaire platteland en het stedelijke platteland. Elk kenmerkend beeld van het platteland zal nu afzonderlijk worden behandeld en er zal een pro-typisch voorbeeld worden genoemd in de provincie Noord-Holland (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

Het gesloten platteland

Het gesloten platteland bestaat uit kleine, afgelegen dorpen met een beperkt voorzieningenaanbod (Vermeij & Mollenhorst, 2008). Hier staan de behoeften van de lokale bewoners centraal. Zeer bepalend voor dit type platteland is de afgelegenheid, de plattelandsgebieden zijn het verst verwijderd van treinstations of snelwegopritten. Binnen 30 minuten afstand zijn er door de bewoners dan ook veel minder mensen en arbeidsplaatsen te bereiken dan bij plattelandsbewoners van andere typen platteland. De bewoners zijn sterk naar binnen gericht en er komen maar weinig stedelingen wonen in deze dorpen. Vandaar dan ook het "gesloten" karakter van het gesloten platteland. De bewoners hebben relatief gezien een laag inkomen en opleidingsniveau. Dit soort platteland herbergt de meeste postcodegebieden en bestrijkt de helft van de oppervlakte van het Nederlandse platteland. Een derde van de plattelandsbewoners woont op het gesloten platteland. Het gesloten platteland wordt vooral in de perifere regio's gevonden: Friesland, Groningen en Zeeland. In Noord-Holland behoren vooral plattelandsgemeenten in de kop van Noord-Holland tot het gesloten platteland. Het Noord-Hollandse dorp Spierdijk in de

gemeente Koggenland is een goed voorbeeld van een gesloten dorp. Dit dorpje ligt in agrarisch gebied, heeft een weinig uitgebreid voorzieningenaanbod dat vooral gericht is op de eigen bevolking. Er is bijvoorbeeld een woon-zorgcomplex, een zalencentrum, een verloskundige praktijk en een bowlingbaan. Een supermarkt is er niet. Daarvoor dient naar het grotere dorp Obdam of Heerhugowaard gereisd te worden. De inwoners van het dorp komen relatief weinig buiten het eigen gebied en al helemaal niet in een grote stad. Ook brengen weinig mensen vanuit andere postcodegebieden een bezoek aan het dorp Spierdijk. Er zijn dan ook geen voorzieningen voor toeristen aanwezig in het dorp (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

Het dorpse platteland

In deze plattelandsgebieden zijn de bewoners eveneens naar binnen gekeerd. Wel is het dorp dichtbevolkter en ontvangt ze meer bezoekers van buiten. Deze dorpen hebben een zogenaamde regionale centrumfunctie. Dit wordt weerspiegeld in het aantal nieuwe bewoners dat uit het eigen COROP (Coördinatie Commissie Regionaal Onderzoeks Programma)- gebied komt en het hoge aandeel senioren in deze dorpen. Een COROP-gebied is een gebied wat ontwikkeld is op basis van het nodale principe (dit houdt in dat elk COROP-gebied een 'kern' heeft met een omliggend verzorgingsgebied of regiofunctie). De vergrijzing is hoog en de huisvesting en voorzieningen zijn hier ook op ingericht. Het dorpse platteland heeft veel voorzieningen voor zowel de lokale bewoners als ook voor toeristen. Sommige dorpse plattelandstypes hebben dan ook stedelijke trekken, als bijvoorbeeld een redelijk hoog percentage niet-westerse allochtonen. Ook geeft slechts 69% van de bewoners aan het gevoel te hebben op het platteland te wonen. Het dorpse platteland bestrijkt iets meer dan een kwart van de oppervlakte van de plattelandsgebieden in Nederland. De helft van de plattelandsbewoners woont in dit type platteland. Het dorpse platteland is sterk vertegenwoordigd in de drukkere regio's, zoals Noord-Brabant, het Groene Hart en Overijssel. Het dorp Middenbeemster in de Noord-Hollandse gemeente Beemster behoort tot dit type platteland. Het heeft een duidelijke centrumfunctie met een uitgebreid voorzieningenaanbod. Ook trekt de gemeente onder andere door haar historische geschiedenis veel toeristen (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

Het woonplatteland

De naam van dit type platteland zegt het eigenlijk al. Deze plattelandsgebieden hebben bij uitstek een woonfunctie en verder niet veel meer. Het woonplatteland heeft dan ook de laagste adressendichtheid van de vijf typen platteland. Dit type platteland heeft een relatief groot aandeel kinderen en maar weinig senioren. De bewoners verplaatsen zich erg vaak naar buiten het gebied en niet-bewoners of toeristen komen eigenlijk niet voor in dit type platteland. Van de nieuwe bewoners komt een relatief groot aandeel van buiten de regio en het inkomensniveau is net als het opleidingsniveau redelijk hoog. Dit duidt er dus op dat dit type platteland gewild is als woonplek. Het woonplatteland bevindt zich meestal dicht tegen dorpse gebieden of steden aan en is dan ook goed bereikbaar. Minder dan de helft van alle typen woonplatteland in Nederland heeft een winkel met dagelijks aanbod. Dit woontype wordt samen met het type gesloten platteland als meest kenmerkend platteland beschouwd. Maar liefst 82% van de bewoners heeft immers het gevoel op het platteland te wonen. Een groot deel van Flevoland wordt tot dit type platteland gerekend. In de provincie Noord-Holland komt dit type platteland vooral rondom de grote steden voor. Er zijn daarom meerdere voorbeelden van dorpen die hier in de buurt komen. Een van de

voorbeelden is het dorp Westbeemster in de gemeente Beemster. Dit dorp telt 820 inwoners en heeft geen voorzieningen. In het agrarische gebied liggen gewilde historische woonboerderijen. Bewoners moeten voor zo goed als alles het dorp uit. Het dorpscafé is recentelijk behouden dankzij een inzamelingsactie onder de inwoners van de Beemster. Voor verdere voorzieningen zijn de dorpsbewoners sneller geneigd naar het nabijgelegen dorp Middenbeemster of de steden Alkmaar of Purmerend te gaan (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

Het elitaire platteland

Dit type platteland komt sterk overeen met het woonplatteland. Dit zijn dunbevolkte plattelandsgebieden en deze gebieden zijn sterk verweven met de stad. Er vestigen zich dan ook relatief veel stedelingen in dit type platteland en bewoners komen vaak buiten het eigen gebied en gaan dan vooral op bezoek in stedelijke gebieden. Het zijn aantrekkelijke woongebieden met een hoog percentage natuur en binnenwater. De bewoners hebben een goed inkomen en een hoog opleidingsniveau. Er wonen veel senioren en maar weinig kinderen en jongeren in dit type platteland. Het elitaire platteland staat ook bekend om haar villawijken en dus huizen met een hoge WOZ (Waardering Onroerende Zaken)-waarde. Dit type platteland wordt dan ook met name gevonden in de nabijheid van steden en dan vooral in de Randstad en in de meer exclusieve gebieden rond de Noordzeekust en de Utrechtse Heuvelrug. Het dorp Broek in Waterland in de gemeente Waterland staat bekend als een typisch voorbeeld van het elitaire platteland in de provincie Noord-Holland. De plaats van zo'n 2500 inwoners telt tientallen rijksmonumenten en ligt op enkele kilometers van de hoofdstad. Er zijn nauwelijks voorzieningen, een supermarkt is bijvoorbeeld niet aanwezig, hiervoor dient naar het nabijgelegen Amsterdam of Monnickendam gereisd te worden. Het dorp heeft tegenwoordig een reputatie als toeristentrekkpleister opgebouwd (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

Het stedelijke platteland

Dit type platteland valt in tegenstelling tot de andere typen op door haar hoge bevolkingsdichtheid. De woningen zijn relatief goedkoop en ze bieden huisvesting aan niet al te kapitaalkrachtige twintigers en jonge gezinnen. Ook wonen er van alle typen plattelandsgebieden het meeste niet-westerse allochtonen. Het voorzieningenaanbod past in het beeld van een buitenwijk van een stad. Er zijn maar weinig winkels, maar deze zijn dan wel heel groot. Voor toeristen is er weinig te doen. De meeste bewoners van dergelijke plattelandsgebieden hebben niet het gevoel op het platteland te wonen. In de provincie Noord-Holland komen deze typen platteland maar relatief weinig voor. Het dorp Zuid-Scharwoude in de gemeente Langedijk is een voorbeeld, het is een dorp met meer dan 6.000 inwoners en is min of meer tegen de nabijgelegen stad Alkmaar aangegroeid. Langedijk beschikt niet over veel voorzieningen, maar het aanbod is wel gevarieerd (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

Tabel 1. 5 typen plattelandsgemeenten afgezet tegen verschillende factoren. (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

	Het gesloten platteland	Het dorpse platteland	Het woon- platteland	Het elitaire platteland	Het stedelijke platteland
Bevolkingsdichtheid (inwoners/km ²)	156	659	137	280	720
Kinderen (0-14 jaar) in %	20	19	24	16	22
Twintigers (20-29 jaar) in %	9	9	8	7	12
Senioren (65+) in %	23	26	28	30	25
Niet-westerse allochtonen in %	1	3	1	2	9
Hoger opgeleiden in %	25	24	29	35	27
Import vanuit stedelijk gebied (% van de totale import)	18	26	26	35	26
Verplaatsingen van bewoners naar buiten het eigen gebied (% van alle verplaatsingen door bewoners)	65	63	87	80	77
Verplaatsingen van bewoners naar stedelijk gebied (% van alle verplaatsingen door bewoners)	1	3	1	3	2
Aantal verplaatsingen van niet- bewoners naar het gebied (x 1000 p/j)	359	2112	236	673	810
Aantal winkels met dagelijks aanbod (per dorp)	2,0	12,8	0,4	1,1	2,6

Alle vijf de verschillende typen plattlandsgebieden komen voor in de provincie Noord-Holland. Voordit onderzoek over de effecten van stedelijke verhuizingen naar plattlandsgebieden in de provincie Noord-Holland zijn vooral het elitaire platteland, het woonplatteland en het dorpse platteland van belang. Tabel 1 toont namelijk aan dat het percentage stedelijke import het hoogst is in deze drie typen platteland. Ook valt op dat het dorpse platteland de meeste voorzieningen van alle andere typen platteland heeft. Of hier een samenhang is met het hoge percentage stedelijke import is nog niet te zeggen (Vermeij & Mollenhorst, 2008).

2.2 Ontwikkeling plattelandsgemeente

2.2.1 Hoe ontstaat een plattelandsgemeente?

Ook op het platteland blijkt er sprake te zijn van een bepaalde rangorde bestaande uit winnaars, middenmoters en verliezers. Dit geldt op elk denkbaar schaalniveau en dit geldt ook voor de provincie Noord-Holland (Terluin, 2003). Voor dit onderzoek is het van belang om grip op deze rangorde te krijgen. Begrijpen hoe demografische verschillen tussen verschillende plattlandsgebieden ontstaan en hoe deze gebieden zich theoretisch gezien ontwikkelen. Dit om duidelijkheid te scheppen over de, voor dit onderzoek meest geschikte, plattlandsgebieden. Om deze rangorde te kunnen begrijpen is er literatuuronderzoek verricht en zijn theorieën over de ontwikkeling van regionale economieën geanalyseerd. Deze theorieën zijn samen te vatten in drie benaderingen die de laatste decennia van belang zijn geweest bij de economische geografie (Boschma & Frenken, 2006). Elke benadering zal hieronder afzonderlijk worden behandeld, waarvan indien van toepassing dieper zal

worden ingegaan op bepaalde theorieën. Ook zullen de benaderingen gecombineerd worden behandeld (Fontein, 2009).

De basis voor modernere theorieën over economische groei kan worden gevonden in de *neoklassieke groeitheorie* (Boschma & Frenken, 2006). Theorieën als de centrale-plaatsen theorie van Christaller of het land-use model van Von Thunen. De neoklassieke theorie domineerde met name in de jaren tachtig de literatuur en werd ontwikkeld door Robert Solow (Neuteboom & Lukkezen, 2015). Eenvoudig gezegd verklaart deze theorie niet waarom er groei is, maar juist waarom groei ophoudt. De theorie gaat immers uit van het constant herstellen van een economisch evenwicht tussen regio's (Verbon, 2018). Een evenwicht wat hersteld wordt door de dalende marginale waarde van kapitaal. De toename van productiviteit door kapitaal zal in arme regio's met nog relatief weinig kapitaal immers een grotere impact hebben dan de toename van productiviteit door kapitaal in een rijk regio met al veel kapitaal. Dit zorgt er voor dat de arme achterblijvende regio's kunnen inlopen op de rijkere regio's. Dat is de ideale situatie, echter blijkt in de praktijk dat een dergelijke situatie zich maar zeer weinig voor doet (Lucas, 1990). Bovendien heeft de neoklassieke groeitheorie een belangrijke tekortkoming: de economische groei op de lange termijn wordt niet verklaard (de Graaf, Minne & Noordman, 1996).

Deze tekortkoming en het schetsen van een utopische werkelijkheid leidde dan ook tot de opkomst van alternatieve theorieën naar het verschil in regionale economische ontwikkeling. Een voor dit onderzoek meer toepasbare theorie is de *cumulatieve causaliteit theorie* van Myrdal (Pike, Rodrigues-Pose & Tomaney, 2006). Myrdal bouwt voort op de neoklassieke groeitheorie, maar ziet een zelfversterkend effect optreden op de lange termijn. Het in de neoklassieke groeitheorie genoemde evenwicht bestaat volgens Myrdal niet, het verschil tussen de rijke en arme regio's wordt juist vergroot: Myrdal zijn cumulatieve causaliteit theorie voorspelt dat een regio zich door economische vooruitgang als een zelfversterkende cyclus of sneeuwbal beweegt. Economische vooruitgang van een regio leidt volgens deze theorie tot een betere concurrentiepositie ten op zichte van andere regio's en zorgt er voor dat de regio een gunstigere vestigingslocatie wordt. Dit trekt bedrijven en arbeidskrachten uit andere regio's aan, wat de economische vooruitgang van de regio alleen maar verder versterkt. Dat is tegelijkertijd de keerzijde van deze theorie. De andere regio's raken volgens deze theorie immers hun bedrijven en arbeidskrachten kwijt en krijgen daardoor te maken met krimp. Deze achterblijvende regio's raken zo in een neerwaartse spiraal. Dit wordt ook wel het *backwash-effect* genoemd. Desondanks kan er volgens de theorie van Myrdal wel een positief effect optreden voor de achterblijvende regio's. Het uitwaaiëren van economische activiteiten is hierbij van belang. Door bijvoorbeeld hogere huurprijzen of congestieproblemen zullen bedrijven zich ook nabij de kernregio vestigen. Dit zorgt er voor dat er een groter gebied kan profiteren van de economische groei. Dit effect wordt dan weer *trickle-down effect* genoemd (Pike, Rodrigues-Pose & Tomaney, 2006).

De institutionele benadering werd populair in de jaren 80 en 90. Innovatie is hier het kernthema en 'leren' het sleutelbegrip. Economische groei hangt af van innovatie en innovatie berust op het creëren, verspreiden en toepassen van kennis (Feugtwang, 1998 ; Phellenbarg, 2002) . De invloed van instituties is hierbij van belang. Volgens de benadering geldt dat een sterke institutionele aanwezigheid, die onderling interactie hebben en collectief toewerken naar een gemeenschappelijk doel een belangrijke bijdrage leveren aan de

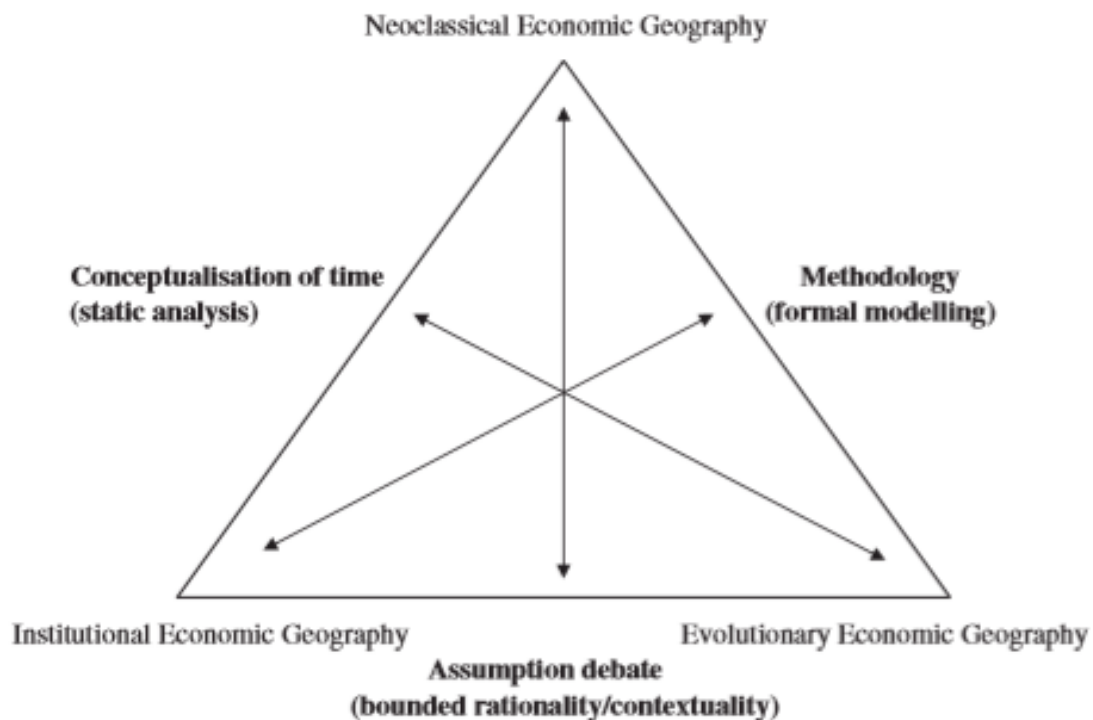

regionale economische ontwikkeling (Amin & Thrift, 1995). Dit betekent bijvoorbeeld het afspreken van collectieve samenwerkingsverbanden en plaatsgebonden regels, normen en conventies tussen instituties of regio's (Zukauskaite, Trippel & Plechero, 2017).

Boschma & Frenken zien de eerder genoemde neoklassieke en institutionele benadering als een van de belangrijke drie stromingen binnen de economische geografie. De laatste stroming is de evolutionaire benadering van de economische geografie (Boschma & Frenken, 2006). De evolutionaire economische geografie koppelt volgens Boschma & Frenken aan de hand van drie kernthema's de neoklassieke en institutionele benadering van economische geografie.

Deze drie kernthema's hebben geleid tot een driehoek zoals weergegeven in figuur 3. Het eerste kernthema heeft betrekking op het nut van formele modellering, welke de evolutionaire en neoklassieke benadering verbinden. De institutionele benadering maakt hier geen gebruik van omdat deze, zoals gesteld in de omschrijving van de neoklassieke benadering, een onrealistische weergave van het economische en sociale leven weergeeft. Het tweede kernthema wordt door Boschma & Frenken "veronderstelling van maximalisatie" genoemd. De evolutionaire en institutionele benadering gaat niet mee in de veronderstelling van de neoklassieke benadering van het maximaliseren van het nut van individuen.

Figuur 3. Drie kernverbindingen tussen de neoklassieke, institutionele en evolutionaire benadering van economische geografie (Boschma & Frenken, 2006).

Deze twee benaderingen beweren wel dat individuen streven naar het maximaliseren van hun nut, maar dat dit in de realiteit niet kan vanwege begrensde rationaliteit van het individu. In plaats daarvan vertrouwen deze individuen volgens de institutionele en evolutionaire bewering op routines en instellingen. Volgens het driehoek model van Frenken & Boschma wijkt de evolutionaire benadering over de conceptualisatie van tijd af

van de institutionele en neoklassieke benadering. Dit is het laatste kernthema. Een kenmerk van de evolutionaire benadering behelst namelijk dat het de huidige stand van zaken door zijn geschiedenis tracht te verklaren. Volgens de evolutionaire bewering berust de verklaring waarom iets bestaat op hoe het werd wat het is. De evolutionaire benadering berust op de geschiedenis, gebeurtenissen uit het verleden hebben effect op de gebeurtenissen in de toekomst. Evolutionaire economische groei houdt rekening met het proces van *padafhankelijkheid* (Boschma & Frenken, 2006).

Een letterlijke uitleg van de evolutionaire economische geografie heeft dan ook betrekking op het begrijpen van de ruimtelijke verdeling van geroutineerde handelingen. Het ontstaan van agglomeraties van bedrijven zijn hier een voorbeeld van (Derksen et al., 2012). Door de nabijheid van innovatie technologieën of ondernemers profiteren bedrijven van elkaar. Deze clusters van bedrijven leiden door middel van bijvoorbeeld leveranciers tot het ontstaan van verschillende arbeidsmarkten die met elkaar verbonden zijn. Zogenaamde spin-offs. Ook het effect 'kennis spillovers' speelt bij deze theorie op: bedrijven profiteren van de bedoelde en onbedoelde overdracht van kennis (Derksen, Engbersen, Gehrels, Van Mierlo & Noordanus, 2014). Dit gebeurt door middel van face-to-face contact, mensen leren van elkaar door het uitwisselen van complexe kennis. Volgens de evolutionaire economische groeitheorie groeit de ene regio harder dan de andere regio, doordat het belang van agglomeratievoordelen is gegroeid. De ene regio verandert steeds meer in een 'kenniseconomie' (Derksen et al., 2012).

Bovenstaande theorieën hebben betrekking op het hoe en waarom regio's zich ten op zichte van elkaar verschillend ontwikkelen. Deze theorieën zijn gebaseerd op stedelijke of landelijke processen. Rurale processen zijn ingewikkelder, maar in grote lijnen hebben de processen overlappings met stedelijke ontwikkelingen. Zeker in Nederland kan worden gesteld dat het platteland en de stad steeds meer onderling verbonden zijn. Zowel in interacties als in gedrag (Terluin, 2001 & SCP, 2017). Daarnaast laten verschillende studies zien dat er tussen plattelandsgemeenten net zo goed verschillen bestaan als tussen stad en platteland (Terluin, 2003, Brusse, van Dalen & Wissink, 2002). Het mag in ieder geval duidelijk zijn dat plattlandsgebieden ieder verschillen in ontstaan en groei. Ook bestaan verschillende theorieën om deze ontwikkeling te verklaren Terluin, Slangen, Van Leeuwen, Oskam, & Gaaff, 2005)

De ontwikkeling van plattlandsgebieden in Noord-Holland is mede door de hoge dichtheid het beste te verklaren vanuit de op de neoklassieke theorie gebaseerde cumulatieve causaliteit theorie. Een plattlandsgebied ontwikkelt zich in negatieve zin door de nabijheid van een sterk ontwikkelde kern. Dit hoeft in de praktijk niet eens een stad te zijn, maar kan ook een groter dorp zijn. Dit doet zich bijvoorbeeld voor in de gemeente Beemster, waar het dorp Middenbeemster door haar getypeerde rol als dorpse platteland meer een centrumfunctie heeft voor de omliggende dorpen Zuidoostbeemster, West-Beemster en Noord-Beemster. Ook de gemeente Waterland komt hier bij in de buurt. Hier is de stad Amsterdam de belangrijkste centrale functie en daarmee dus de sterk ontwikkelde kern.

2.2.2 Welke soorten beleid bestaan er voor een plattelandsgemeente?

Naast de door wetenschappers opgestelde theorieën over regionale economische groei die in de vorige paragraaf zijn behandeld, gaat de aandacht van politieke leiders en beleidsmakers ook meer richting urbane gebieden. Dit komt doordat steden over het algemeen economisch beter presteren dan de overige gebieden in een land. Steden worden dan ook wel gezien als de economische motoren van nationale economieën (Ponds & Raspe, 2015). In deze paragraaf zal niet op beleid wat voor steden wordt opgesteld worden gefocust, maar juist op die van een dorpen. Er is gekozen om de verschillende beleidsvormen niet op dorpsniveau te beoordelen, maar juist op plattlandsgebied. Dit omdat in de praktijk beleid voor één dorp afzonderlijk eigenlijk niet voorkomt. Vaak wordt voor meerdere dorpen tegelijkertijd beleid geschreven (Brusse, van Dalen & Wissink, 2012). De verschillende soorten plattlandsbeleid die aan bod komen zijn wel toepasbaar op dorpsniveau. Plattlandsbeleid kan worden onderverdeeld in drie soorten: een exogeen, een endogeen en een combinatie van beide gevoerd beleid. Van oorsprong staan plattlandsgebieden bekend als agrarisch gebied, plattlandsgebieden verzorgen voedsel voor de urbane gebieden en dienen als een afzetmarkt voor urbane gebieden. Vooral de landbouwsector is hier belangrijk. Bij *exogeen plattlandsbeleid* gaat het vooral om het moderniseren van de landbouwsector en het stimuleren van het vestigen van maak- en andere zwaardere industrie op het platteland. Hoewel dit exogene beleid met name in de landbouwsector nog wel wordt toegepast, is het tegenwoordig achterhaald. Een dergelijk beleid leidt immers niet tot een duurzame economische groei van plattlandsgebieden. De gebieden worden op die manier namelijk te afhankelijk van één specifieke sector. Iets wat niet goed is voor het innovatie en prestatie niveau (Isaksen & Trippel, 2016 & Zukauskaite, Trippel & Plechero, 2017).

In tegenstelling tot een exogeen plattlandsbeleid kijkt *endogeen beleid* juist naar de rol van het dorp op zichzelf. Het beleid wordt hierbij voornamelijk geschetst aan de hand van de omvang van wat het plattlandsgebied uit zichzelf heeft te bieden. De omvang van de werkgelegenheid en de differentiatie van deze werkgelegenheid. Dit beleid streeft naar een min of meer evenwichtige leeftijdsopbouw aan de hand van een hechte dorpsgemeenschap. Intensieve samenwerking en informatie uitwisseling tussen lokale partijen binnen de gemeenschap zijn belangrijke voorwaarden voor ontwikkeling bij een endogeen plattlandsbeleid (Stöhr, 1990). Een succesvol beleid bestaat als het plattlandsgebied voldoende economisch en sociaal kapitaal beschikbaar heeft voor de inwoners van het dorp (Thissen, 2010). Door modernisering is dit endogene beleid onder druk komen te staan. Dit is met name toepasbaar op het platteland volgens de eerder behandelde *cumulatieve causaliteit theorie*. Door modernisering en economische vooruitgang kunnen factoren die bijdragen aan economische ontwikkeling als kapitaal, arbeid, kennis en diensten makkelijker uitgewisseld worden (Janssen, Lammerts & Petit, 1999). Dit versnelt het verplaatsen van deze factoren. Plattlandsgebieden verliezen deze factoren vaak of moeten onderling concurreren om de nog aanwezige productiefactoren. Volgens de cumulatieve causaliteit theorie leidt dit vervolgens tot een verdere achteruitgang van het platteland (Terluin, 2003 ; Van de Heest, 2017).

Factoren waar het platteland een voorsprong op heeft zijn *het sociaal kapitaal*, de bestaande normen en waarden, en de sociale netwerken in het plattlandsgebied. Een andere factor betreft *het cultureel kapitaal* hieronder valt onder andere lokale tradities, gebruiken, taal en

verhalen. Ook de factor *ruimtelijk kapitaal* is van belang. Het ruimtelijk kapitaal weerspiegelt de natuurlijke kernmerken van het platteland. Bijvoorbeeld de rust, kalmte en hoeveelheid groen. Als laatste factor is *lokale kennis* van belang bij het opmaken van een plattelandsbeleid. Dit beschrijft de kennis en kunnen die enkel in het plattelandsgebied aanwezig is. Dit betreft vaak kennis die is opgedaan door te doen, ook wel “tacit knowledge of onbewuste kennis” genoemd: Cultuurgebonden waarden, ervaringen of handelingen. Om een plattelandsgebied goed te kunnen laten functioneren is het van belang dat beleid op deze vier factoren wordt geschreven (Brusse, van Dalen & Wissink, 2002). Dit is het beleid wat vanuit karakteristieken van het platteland zelf wordt geschreven. Dit is een voorbeeld vanuit een endogeen gefocust beleid (Van de Heest, 2017).

Inmiddels is het beleid vooral endogeen van aard en probeert men vast te houden aan de eigen waarden van het dorp. De laatste beleidsvorm die toegepast wordt bij plattelandsbeleid is een combinatie van zowel een endogeen als exogeen beleid. Bij dit beleid wordt het plattelandsgebied langs een meetlat gelegd en wordt beoordeeld hoe de factoren als cultureel, ruimtelijk en landelijk kapitaal en lokale kennis benut kunnen worden op een grotere schaal. Op welke manier deze van nut kunnen zijn voor meer regionaal of zelfs landelijk beleid. Voor plattelandsgebieden geldt bij dit gecombineerde beleid dat wordt beoordeeld welke precieze rol zij in het raamwerk van hun verzorgingsgebied precies spelen. Profiteert dit plattelandsgebied aan de hand van haar eigen waarden van dit raamwerk of verliest het juist haar eigen waarden. Waarden die van belang zijn om ieder dorp afzonderlijk te kunnen identificeren.

2.2.3 Hoe is een plattelandsgemeente door de jaren heen veranderd en welke factoren hebben hier een rol bij gespeeld?

Nog steeds schept een dorp een beeld van een leefgemeenschap waar iedereen elkaar kent en mensen nog naar elkaar omkijken. Een beeld wat door Frans Thissen (2001) werd omschreven als een beeld van *een autonoom dorp*. Hiermee wordt een opzichzelfstaand dorp bedoeld. Deze autonome dorpen worden gezien als dorp waar plattelandsbewoners hun hele leven doorbrengen in het dorp waar ze zijn geboren, en waar ook hun ouders en grootouders opgroeiden. In relatieve afzondering van de buitenwereld wonen, werken en winkelen de bewoners in het dorp. Aangezien hun levens sterk met elkaar zijn verweven, is de betrokkenheid tussen de dorpsbewoners groot. Dorpsgenoten kennen elkaar, hebben belang bij elkaar en weten wat ze aan elkaar hebben (Vermeij & Mollenhorst, 2008 ; Thissen, Droogleevers & Derijcke, 2007). Tot in het begin van de twintigste eeuw speelde het grootste deel van het leven op het platteland zich dan ook af binnen de grenzen van dit autonome dorp. Buiten het dorp hadden plattelandsbewoners weinig te zoeken en in de stad al helemaal niks. De stad werd door sommige plattelandsbewoners zelfs als angstwekkend gezien. Dorpen waren hechte gemeenschappen met een bruisend verenigingsleven. Voetballen en toneelspelen waren populaire activiteiten en het dorpscafé was de ziel van het dorp. De ontmoetingsgelegenheden waren talrijk. Plattelandsbewoners zagen elkaar vaak bij het werk, in de kerk en in het verenigingsleven. Doordat het aantal voorzieningen beperkt was en tevens slechts een klein aantal mensen bediende, kwamen de bewoners elkaar ook hier regelmatig tegen. Het is dus niet verwonderlijk dat sociale relaties in hoge mate lokaal gebonden waren (Simon, Vermeij & Steenbekkers, 2007). Een beeld wat tegenwoordig niet meer opgaat. De term *slaapdorp* is de laatste decennia niet voor niks opgekomen. Het leven

van plattelanders is minder lokaal gebonden en meer verstrengeld geraakt met de stad (Simon, Vermeij & Steenbekkers, 2007). Het hierboven geschetste isolement waarin de bewoners van het dorp zich bevonden verdween. Steeds meer invloeden van buiten het dorp krijgen greep op de hechte dorpsgemeenschap. Dorpen zijn op tal van manieren verweven geraakt met de wereld daar buiten (Vermeij & Mollenhorst, 2008). Op die veranderingen wordt nu ingegaan.

Demografische veranderingen

Allereerst is de bevolkingssamenstelling van dorpen veranderd. Landelijk gezien is er sprake van vergrijzing, maar als wordt ingezoomd op plattlandsgebieden is hier zelfs sprake van zogenaamde dubbele vergrijzing. Dubbele vergrijzing houdt in dat de vergrijzing op twee manieren toeneemt. Allereerst door vergroening, jongeren trekken van het platteland naar stedelijke centra voor werk of opleiding. De ouderen blijven vervolgens achter op het platteland. Het verlies van deze jongeren wordt opgevangen door stedelingen. Door hun zoektocht naar rust en ruimte vestigen steeds meer stedelingen zich op het platteland. Elk jaar verhuizen zo'n 120.000 mensen van de stad naar het platteland. Dit proces wordt "counterurbanisatie" genoemd en vormt de tweede reden achter de dubbele vergrijzing in plattlandsgebieden. Deze stedelingen betreft namelijk veelal ouderen en hoger opgeleide gezinnen met een bovenmodaal inkomen (Simon, Vermeij & Steenbekkers, 2007 ; Thissen, 2006) . Deze verschuiving in bevolkingssamenstelling is van invloed op hoe er in het dorp wordt geleefd en gewoond. De nieuwkomers verschillen duidelijk van de oorspronkelijke bewoners doordat zij onder andere minder afhankelijk zijn van het dorp. Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat oudere bewoners meer op zoek zijn naar rust dan jonge bewoners. Oudere bewoners zijn minder actief en zijn daardoor minder betrokken bij het gemeenschapsleven (Steenbekkers, Vermeij & Van Houwelingen, 2017).

Modernisering

Ten tweede heeft het platteland door modernisering van de maatschappij geleid tot een verandering van sociale activiteiten in de dorpen. Dankzij deze modernisering is er onder meer sprake van een toename van de mobiliteit en het gebruik van snellere telecommunicatiemiddelen als sociale media of smartphones op het platteland. De toegenomen automobilititeit wordt door plattelanders benut voor het werk en voor vertier in de grote stad, en voor contacten buiten het lokale netwerk (Simon, Vermeij & Steenbekkers, 2007). Niet alleen deze mobiliteit wordt hiervoor gebruikt ook de snellere communicatiemiddelen. Deze communicatiemiddelen leiden hierdoor tot een verandering van het sociale netwerk van mensen. Mensen kunnen tegenwoordig steeds makkelijker onderling contact houden en informatie uitwisselen. De digitale afstand tussen personen is sterk verkleind. Dit zorgt ervoor dat het sociale netwerk van mensen niet langer gebonden is aan hun fysieke omgeving. Mensen hoeven elkaar dus niet meer op te zoeken om met elkaar in contact te komen. Dit sociale netwerk kan zich uitstrekken tot de andere kant van de wereld. Deze twee ontwikkelingen leiden er toe dat het bezoeken van dorpswinkels, -verenigingen en -cafés minder belangrijk zijn geworden voor dorpsbewoners. De aanwezige voorzieningen in dorpen hebben daardoor geleden onder deze verandering. Hier is sprake geweest van een schaalvergroting. Kleine dorpswinkels hielden op te bestaan. Bewoners van dorpen moeten nu grotere afstanden afleggen om gebruik te maken van de voorzieningen in de regio (Simon, Vermeij & Steenbekkers, 2007).

Individualisering

Ook individualisering vormt een van de maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed is op de manier van leven in dorpen. In de gehele westerse maatschappij is sprake van toenemend individualisme. Dit houdt in dat mensen meer waarde hechten aan zaken als autonomie, zelfontplooiing en privacy (Simon, Vermeij & Steenbekkers, 2007). Deze transitie is onder andere zichtbaar in de toename van het aantal eenpersoonshuishoudens, welke op het platteland zelfs sterker toeneemt dan in de stad (CBS, 2017 & Simon, Vermeij & Steenbekkers, 2007). Dit proces van individualisering wordt aangewakkerd door de huidige maatschappij, welke nieuwe eisen aan mensen stelt en van de mensen verlangt om meer controle te nemen over hoe de mensen hun leven en toekomst in richten (Beck & Beck-Gernsheim, 2009). Ook het beleid gaat met zijn nadruk op zelfredzaamheid steeds meer uit van het individu. De individualisering op het platteland leidt ook tot het wegvallen van bestaande en voorheen voor bewoners belangrijk geachte culturele tradities en sociale structuren (Aalvanger & Beunen, 2011). Al met al beginnen de levensstijlen en familiestructuren op het platteland meer en meer overeenkomsten te vertonen met verstedelijkte gebieden (Beck & Beck-Gernsheim, 2009).

Beroepensectorverandering

De belangrijkste verandering op het platteland heeft zich voorgedaan in de beroepssector. De landbouwsector in Nederland heeft in de periode 1950-2016 grote verandering en ontwikkeling doorgemaakt. De productie is weliswaar toegenomen, maar het aantal boerenbedrijven is juist sterk afgenomen. Zes op de zeven boerenbedrijven verdween en de dominantie van de landbouw op het platteland nam dan ook af. Dorpen veranderen dan ook van agrarische woongemeenschappen naar woondorpen. Ze worden steeds meer een overloopgebied voor oorspronkelijk meer stedelijke functies. Van een verzorgende rol in de vorm van het produceren van voedsel krijgt het dorp een meer verzorgende rol gericht op recreatie en rust voor de stad.

2.2.4 Hoe reageren de bewoners in de plattelandsgemeenten op de veranderingen van dorpen?

De functionele veranderingen van dorpen die zijn opgetreden in de afgelopen decennia hebben ook voor de bewoners een ingrijpende verandering van de lokale identiteit betekend (Van Ruijven & Lok, 2013). Bewoners kunnen bij dergelijke functionele veranderingen passief en agressief reageren. De eerste manier is passief en houdt in dat de identiteit verandert. Het begrip *autonomie* is hierbij van wezenlijk belang. Een autonoom dorp betekent een op zichzelf staand dorp waarmee de bewoners een vanzelfsprekende binding hebben op basis van geboorte en woonduur. Dit kan veranderen doordat het dorp door bijvoorbeeld een gemeentelijke herindeling verandert. Het dorp Nisse in de provincie Zeeland was in 1955 een goed voorbeeld voor deze identiteitsverandering van de bewoners door een gemeentelijke herindeling. Dit dorp verloor een aanzienlijk deel van haar voorzieningen en inwoners. Het veranderde van een autonoom dorp naar een woondorp. Een dorp wat hoofdzakelijk nog als woonfunctie diende. Vanuit dat perspectief ging er in Nisse tussen 1955 en 1979 veel verloren op het vlak van sociale verbondenheid, werkgelegenheid, voorzieningen en politieke autonomie (Van Ruijven & Lok, 2013). Dit was uiteraard toe te schrijven aan schaalvergroting, echter ook aan het feit dat bewoners zelf ook steeds vaker de voorzieningen in het eigen dorp aan zich voorbij lieten gaan (Thissen &

vooral woontevredenheid in de meer landelijke regio's van de analyse als relatief hoog wordt beoordeeld. Een belangrijk argument voor deze stedelijke verhuizing ligt aan de factoren die leiden tot het hogere niveau aan brede welvaart in plattelandsgemeenten (van Leeuwen, 2020 ; Badir, et al., 2017).

2.3.2 Hoe gedraagt een stedeling zich als hij naar een plattelandsgemeente verhuist?

Er is maar weinig literatuur te vinden over hoe een stedeling zich gedraagt als de stedeling naar een plattelandsgemeente verhuist. Zoals bekend verhuist de stedeling voor de brede welvaart, de rust, ruimte en kwaliteit van de leefomgeving. Ook de verwachte sociale cohesie wordt vaak genoemd (Thissen & Loopmans, 2013 ; Ostendorf & Thissen, 2001 ; Weenink, 2009).

3. Methodiek

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de methodologische keuzes en overwegingen verantwoord. Er zal duidelijk worden gemaakt welke onderzoeksmethodiek er gebruikt is, waarom deze van belang is geweest voor het onderzoek en hoe deze precies is gebruikt om tot de resultaten van dit onderzoek te kunnen komen. Om de methodiek op een juiste wijze in te vullen zal nu allereerst de eerder gestelde hoofdvraag worden herhaald. Deze vraagstelling is immers leidend voor de gemaakte keuzes in de methodiek. Deze betrof: “Hoe hebben de Noord-Hollandse dorpen zich demografisch ontwikkeld en welke invloed heeft de instroom van stedelingen op de oorspronkelijke bewoners?”. Het betreft een combinatie van zowel een beschrijvend als observatie onderzoek. Om zo volledig mogelijk antwoord te kunnen geven op deze vraagstelling zijn er zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden gebruikt.

3.2 Kwantitatief onderzoek

Het kwantitatieve onderzoek vormt het grootste gedeelte van dit onderzoek. Voor het kwantitatieve onderzoek is gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek. De demografische ontwikkeling en ruimtelijke spreiding in Nederland is in kaart gebracht aan de hand van verschillende data. De meeste data werd verkregen via CBS Statline. Gegevens over het voorzieningsniveau in plattelandsgebieden werden verkregen via databureau Locatus. Ook is er gebruik gemaakt van een dataset van de provincie van Noord-Holland die in grote lijnen overeen komt met de dataset van CBS Statline. De dataset van CBS Statline en Locatus hebben betrekking op gemeente niveau en de dataset van de provincie Noord-Holland heeft betrekking op buurt- en streekniveau. De tijdsafbakening van dit onderzoek, het jaar 2011 tot en met het jaar 2018, heeft te maken met de beschikbaarheid van de data. Het doel van dit onderzoek is om de verandering van de dorpsidentiteit in recente jaren te onderzoeken. Er is weliswaar data beschikbaar over het jaar 2019, echter is dit niet voor alle datasets beschikbaar. Om te bepalen welke gemeente in de provincie Noord-Holland het meest waardevol zijn om te analyseren is gebruik gemaakt van kwantitatief onderzoek. Deze analyse is uitgevoerd op basis van data van de provincie Noord-Holland.

Data gebruikt voor kwantitatief onderzoek:

Data analyse CBS Statline

Data analyse Locatus

Data analyse Provincie Noord-Holland

3.3 Kwalitatief onderzoek

Zoals bij het theoretisch kader naar voren kwam is het lastig om de factor dorpsidentiteit te kwantificeren. Daarom wordt de kwantitatieve analyse aangevuld met kwalitatief onderzoek. Hierbij zijn interviews met experts gecombineerd met enquêtes en een krantenarchief van het Noord-Hollands Dagblad. In de interviews en enquêtes wordt gefocust op het belang van dorpsidentiteit voor zowel de oude bewoners als de nieuwkomers. De interviews zijn op 22 juni 2020 afgenomen met de heren Creemer en Beekers. De heer Creemer* is bestuurslid van Stichting Behoud Waterland. Deze stichting bemoeit zich met de gehele regio Waterland. Deze regio loopt van Amsterdam tot Hoorn en

omvat onder andere Wormerland, 't Twiske en de Beemster. Deze stichting zet zich in om het culturele en natuurlijke landschap van de regio Waterland waar te borgen. Er wordt beoordeeld waar onnodige bouw van bedrijventerreinen of nieuwbouwwoningen worden gerealiseerd. De heer Creemer is woonachtig in de gemeente Beemster en zet zich daarbij in bij het waarborgen en behouden van de oorspronkelijke identiteit van de Beemster. Hij vormt een belangrijke politieke woordvoerder van de bewoners in de Zuidoostbeemster. De heer Beekers is voorzitter van Stichting Nekkerzoom. Dit is een gehucht ten westen van de Zuidoostbeemster. Deze stichting is een bewonersvereniging en zet zich in voor het behouden van de culturele waarden van met name het gebied de Nekkerzoom, maar ook het gebied daarom heen. Binnen deze stichting willen ze de toegenomen drukte in de Nekkerzoom en de omliggende gebieden door nieuwbouwwijken zo veel mogelijk binnen de perken houden. De enquête komt uit de dorpsontwikkelingsvisie van het dorp Zuidoostbeemster. Voor het opstellen van deze dorpsontwikkelingsvisie zijn er door de gemeente Beemster in de periode van 24 oktober tot 21 november 2019 drie verschillende themabijeenkomsten georganiseerd. Deze drie themabijeenkomsten werden begeleid door het stedenbouwkundig bureau Urhahn. Bij de drie themabijeenkomsten waren in totaal 109 bewoners uit het dorp Zuidoostbeemster aanwezig. De voor dit onderzoek meest relevante enquêteresultaten zijn in het onderzoek gebruikt. Voor alle andere resultaten uit de enquête is de bijlage 9.1 toegevoegd. Het krantenarchief gaat terug tot 2018.

Data gebruikt voor kwalitatief onderzoek:

Analyse krantenarchief met betrekking tot nieuwbouwprojecten gemeente Beemster

Enquête gemeente Beemster

Analyse bestemmingsplannen gemeente Beemster

Interview de heer Creemer van Stichting Behoud Waterland*

Interview de heer Beekers van Stichting Nekkerzoom*

* Beide heren hebben aangegeven niet met voornaam in het stuk te willen worden genoemd.

4. Resultaten

4.1 Nederland

4.1.1 Inleiding

Uit een meerjarige publicatie van het CBS over de staat van dorpen in Nederland blijkt dat dorpen die verafgelegen liggen van steden het heftigst kampen met het teruglopen in het aantal inwoners. Op wereldwijde schaal geldt hetzelfde, waarbij bereikbaarheid (vooral een gebrek daaraan) centraal staat. De dorpen veranderen door het afnemen van het aantal inwoners steeds vaker in zogenaamde “slaapdorpen” of zelfs in “spookdorpen”. Die laatste omschrijving van een leeglopend dorp is met name in landen als Frankrijk, Spanje en Italië een bekend begrip. Een spookdorp betekent een dorp waarin bijna niemand meer woont en eigenlijk alleen nog maar bestaat uit leegstaande huizen. Verschillende methoden zijn al toegepast om deze spookdorpen de helpende hand te bieden. Enkele voorbeelden zijn het maken van een televisieserie over het met grote leegloop kampende Spaanse dorp Polopos, het verkopen van huizen die in het beheer van de gemeente zijn in een Siciliaans dorp voor slechts één euro en in Frankrijk is het zelfs mogelijk om een volledig dorp te kopen (Engbergsen & Van der Kooij, 2003).

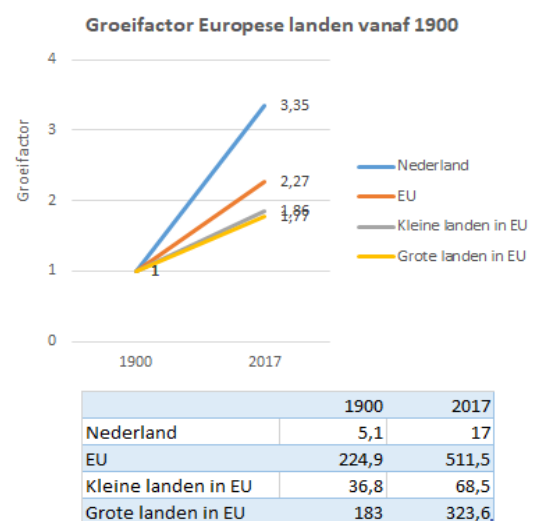
Een probleem wat in Nederland weinig voor komt. Nederland is namelijk een zeer dichtbevolkt land, zelfs het platteland is relatief gezien dicht bevolkt. Daarnaast beschikt Nederland over een zeer goed ontwikkeld wegennet (Steenbekkers, Simon & Veldheer, 2006 ; Steenbekkers & Vermeij, 2013). Waar de problemen in de dorpen in Nederland vergeleken met de problematiek op wereldwijde schaal wel in overeen komen is het verdwijnen van verschillende basisfaciliteiten als scholen, winkels postkantoren, bibliotheken en kerken. In de Nederlandse context kan daarom eerder worden gesteld dat deze problematiek van het verdwijnen van voorzieningen geresulteerd heeft in een verlies van keuze en een verandering in leergedrag (Simon, Vermeij & Steenbekkers, 2007).

4.1.2 Groeifactor

Volgens data van het CBS is de bevolking in Nederland in een eeuw tijd gegroeid van ruim 5 miljoen naar 17,1 miljoen in 2018. Meer dan een verdrievoudiging. Opvallende statistiek hierbij is dat Nederland ook in verhouding tot andere relatief kleinere landen een behoorlijke groei heeft ondergaan. Nederland was met 5,1 miljoen inwoners in 1900 één van de kleinste landjes in Europa. Landen als Portugal, Denemarken, Oostenrijk en zelfs België waren toen nog talrijker (CBS, 2019).

Geen van deze landen maakt echter tot 2000 een dergelijke groei door als Nederland. Zoals figuur 5 aantoont is de groei zelfs uitzonderlijk te noemen in vergelijking met de andere landen in Europa.

Figuur 5. Groeifactor in de periode 1900-2000 van Nederland (CBS, 1962).

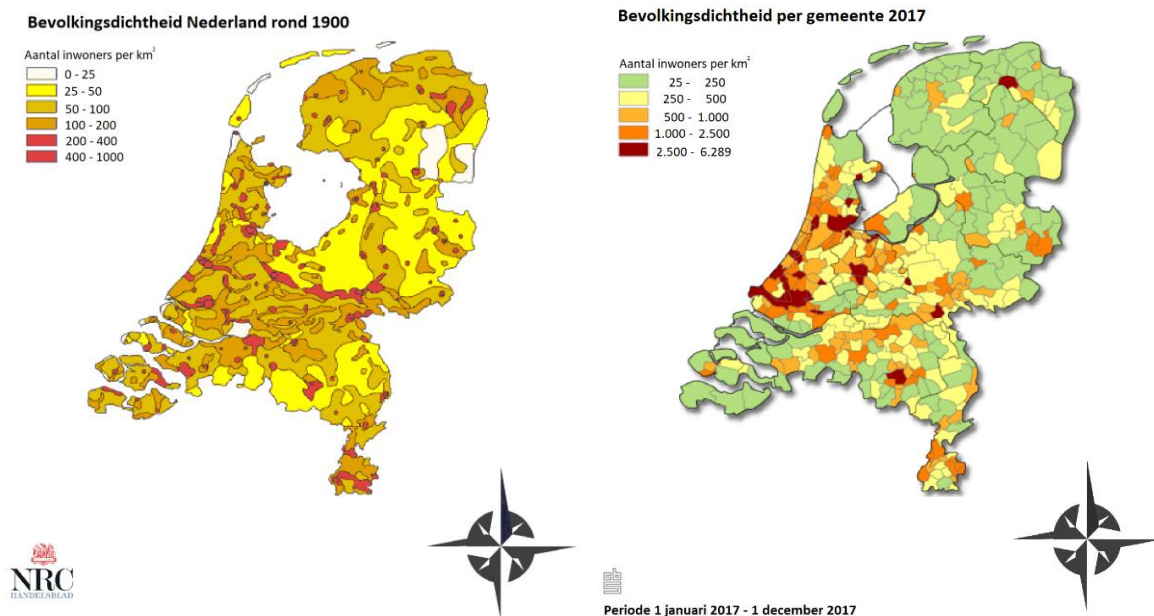

Terwijl Nederland in aantal inwoners sterk gegroeid is, zijn dorpen juist in inwoneraantal gedaald. Een goed voorbeeld hierbij is het dorp Jorwerd. Er is in de periode van 1900 tot 2000 sprake geweest van voortdurende leegloop en teruggang in zowel voorzieningen als het aantal inwoners. De teloorgang van het dorp is treffen beschreven in de bestseller van Geert Mak. In 1900 telde het dorp nog ruim vijfhonderd inwoners en een eeuw later waren dit er nog maar driehonderddertig. Een verval dat in bijna alle kleine dorpen is gebeurd. De dorpen in Nederland stonden rond 1870 in inwonertal en bedrijvigheid aan hun top. Al was er daarna nog een geringe groei, dan bleef deze toename ver achter bij de rest van Nederland. Zeker gezien de extreme groei die Nederland heeft ondervonden (zie figuur 5).

4.1.3 Bevolkingsdichtheid in Nederland

Om beter in te zoomen op deze bevolkingstoename in Nederland zijn er twee kaarten die betrekking hebben op de bevolkingsdichtheid in Nederland geraadpleegd (zie hiervoor figuur 6 en 7). Deze kaarten tonen de bevolkingsdichtheid in twee verschillende tijdspanne: de situatie rond 1900 en in 2017. In 2017 is de gemiddelde bevolkingsdichtheid in Nederland 504 inwoners per vierkante kilometer land. Zoals duidelijk uit de kaartjes naar voren komt is dat de bevolking in Nederland veel centraler is gaan wonen. Urbanisatie is een trend die overal voorkomt en juist ook in Nederland. De steden kennen over het algemeen de hoogste bevolkingsdichtheid en zijn daarom dus ook duidelijk herkenbaar op de kaarten. In de Randstad bevinden zich grote clusters met een hoge bevolkingsdichtheid. Nederland is echter veel minder dichtbevolkt aan de landelijke randen van Nederland zoals Zeeuw-Vlaanderen, de Achterhoek en de noordelijke provincies. In 22 gemeenten wonen minder dan 100 inwoners per vierkante kilometer (Volksgezondheidszorg.info, 2019 ; CBS, 2016).

Figuur 6. Ontwikkeling bevolkingsdichtheid in Nederland in de periode rond 1900 (NRC, 1999).

Figuur 7. Ontwikkeling bevolkingsdichtheid in 2017 (CBS, 2019).

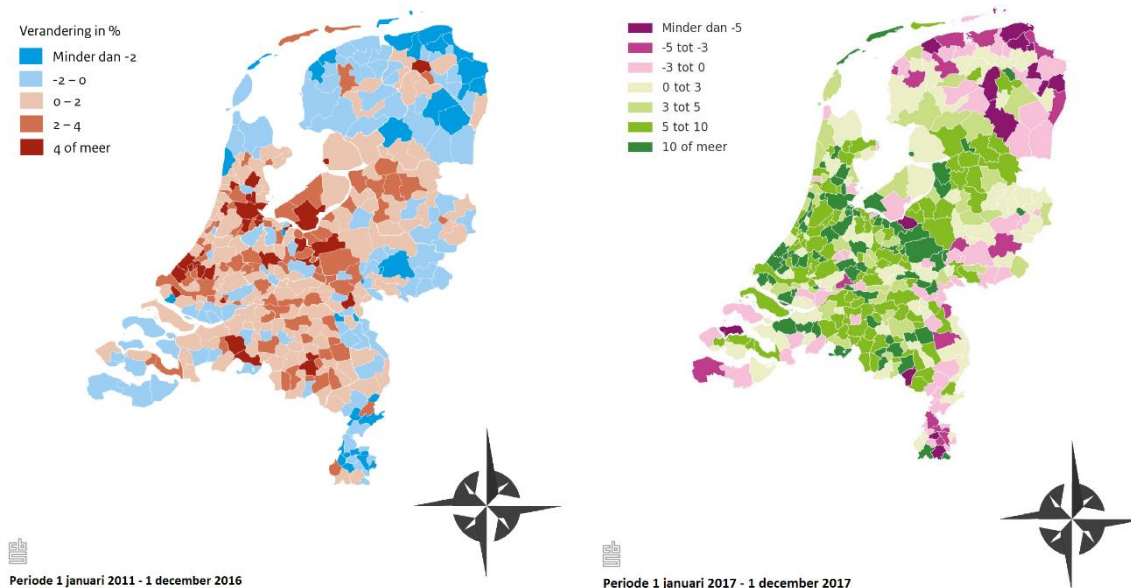

4.1.4 Bevolkingsontwikkeling

De stap van bevolkingsdichtheid naar bevolkingsgroei is vervolgens klein. Figuur 8 toont een visualisatie van de bevolkingsgroei per gemeente in de periode 2011-2016. Hieruit blijkt dat de bevolkingsgroei net als de bevolkingsdichtheid in Nederland een zeer gecentreerd fenomeen is. Met name in Flevoland en in en rondom de grote steden liggen de meeste steden met een hoge bevolkingsgroei.

Figuur 9. Bevolkingsgroei per gemeente van 2011 tot 2016. (CBS, 2019).

Figuur 8. Bevolkingsgroei per gemeente in het jaar 2017. (CBS, 2019).

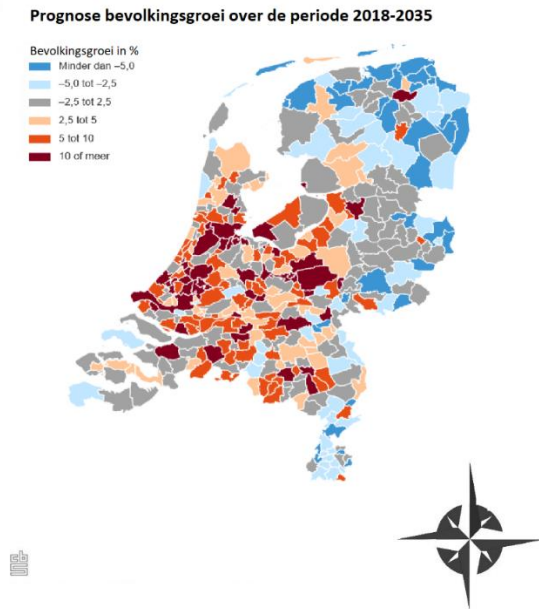
De belangrijkste inzichten uit figuur 8 worden bevestigd door de meest actuele gegevens van het CBS. Deze gegevens zijn weergegeven in figuur 9. In maar liefst 91 van de 388 gemeenten in Nederland in dat jaar is het inwoneraantal gedaald. Deze 91 gemeenten, die ook wel krimpgemeenten worden genoemd, verloren gezamenlijk ongeveer 7.500 inwoners. Landelijk vond de sterkste krimp plaats in de gemeente Noordenveld. Opnieuw ligt het merendeel van deze gemeenten aan de randen van Nederland. Een opvallend verschil ten opzichte van figuur 8 is de extremere daling in Noord-Nederland in figuur 9. In de provincie Noord-Holland leiden in 2017 enkel de gemeenten Den Helder, Heemskerk en Waterland onder een daling van het aantal inwoners (Volksgezondheidszorg.info, 2019).

Regionaal gezien zijn er grote verschillen in de toename of juist afname van het aantal inwoners. Om een beter beeld te krijgen van de regionale verdeling van de verwachte bevolkingsontwikkeling publiceren het PBL en het CBS elke drie jaar de Regionale bevolkings- en huishoudenprognose. Hierbij wordt de relatieve toe- of afname bekeken tot aan 2050 waarbij de nadruk ligt op de periode 2018-2035. De verschillen in groei- en krimppercentages nemen gedurende de prognoseperiode toe, waardoor regionale verschillen steeds duidelijker op de voorgrond treden (Volksgezondheidszorg.info, 2019). Figuren 10 en 11 geven deze regionale verdeling weer. Er wordt hierbij verwacht dat de bevolking in de meer centrale delen van Nederland, waaronder dus Utrecht en de Randstad,

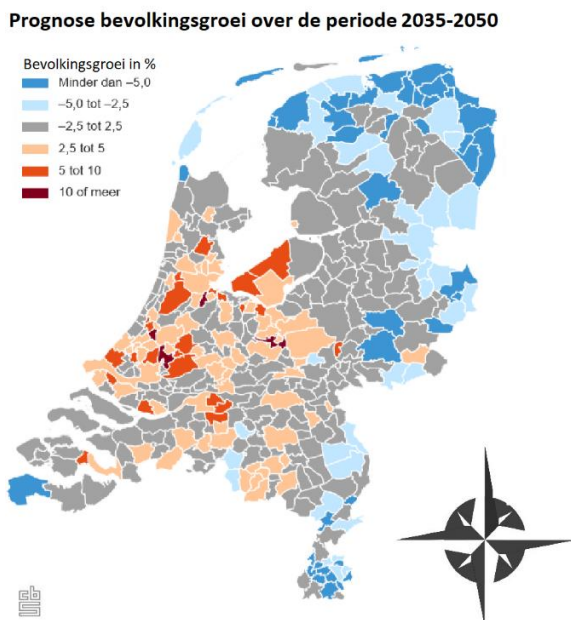

zal toenemen. In de perifere gebieden van Nederland zal bevolkingskrimp juist steeds meer toenemen. De regionale verschillen in krimp en groei waar nu dus al sprake van zijn, zal in de toekomst vermoedelijk dus nog groter worden (Volksgezondheidszorg.info, 2019 ; Riele, et al., 2019).

Figuur 10. Prognose bevolkingsgroei over de periode 2018-2035 (CBS, 2020).

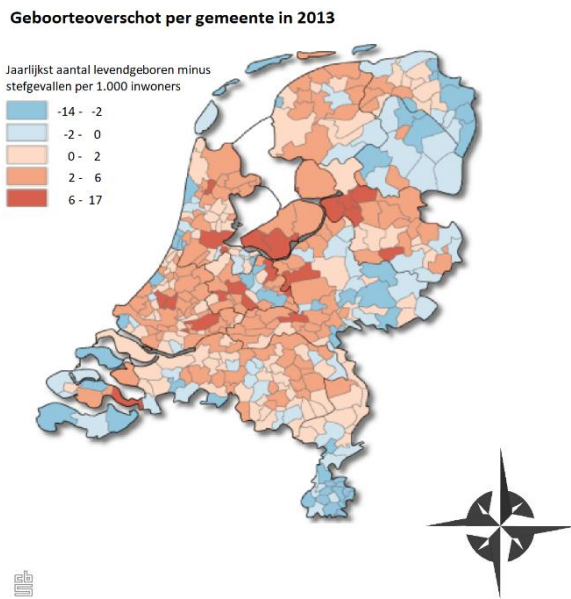
Figuur 11. Prognose bevolkingsgroei over de periode 2035-2050 (CBS, 2020).

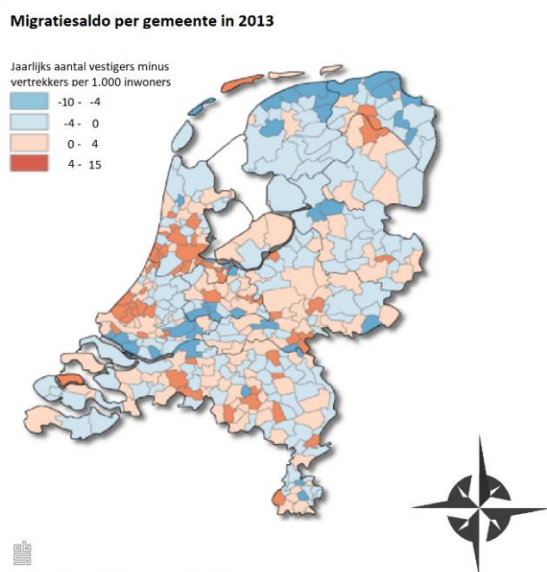
De belangrijkste factoren die een rol spelen bij de bevolkingsontwikkeling zijn het geboorteoverschot (het verschil tussen geboorte en sterfte) en het migratiesaldo (het verschil tussen vestiging en vertrek van personen). Deze twee samen vormt de bevolkingsgroei. Om dieper op deze bevolkingsontwikkeling in te kunnen gaan is er gekeken naar deze factoren.

Figuur 12. Geboorteoverschot in Nederland per gemeente in 2013 (CBS, 2019).

Figuur 13. Migratiesaldo in Nederland per gemeente in 2013 (CBS, 2019).

Figuur 12 toont dat de meeste gemeenten met een negatief geboorteoverschot aan de rand van Nederland liggen, met uitzondering van enkele clusters zoals op de Utrechtse Heuvelrug. De Biblebelt zou een verklaring kunnen zijn voor het hoge geboorteoverschot in het midden van Nederland. Zoals figuur 13 aantoont liggen gemeenten met een hoog positief migratiesaldo verspreid door Nederland, maar met name in en rond de grotere steden. Met name bij Den Haag en Amsterdam. In het Groene Hart en Friesland en Groningen bestaan grotere clusters van gemeenten met negatieve migratiesaldo's (Volksgezondheidszorg.info, 2019). Veel gemeenten, ongeveer 60%, worden geconfronteerd met een binnenlands vertrekoverschot. Een binnenlands vertrekoverschot heeft betrekking op personen die binnen Nederland van de ene gemeente naar de andere

gemeente verhuizen. Er is dan ook sprake van een versnipperd patroon, vertrek- en vestigingsoverschotten komen naast elkaar voor in alle regio's van Nederland. In het noorden van Nederland zijn de vertrekoverschotten wel relatief hoger (Volksgezondheidszorg.info, 2019). Jaarlijks verhuist zo'n 10% van de Nederlandse bevolking binnen Nederland waarvan 40% naar een andere gemeente binnen Nederland verhuist. Dit komt neer op ongeveer 600.000 personen per jaar en is sterk van invloed op de ruimtelijke verdeling van de bevolking. Beide figuren naast elkaar geeft aan dat de situatie het meest zorgwekkend is aan de randen van Nederland. Hier is zowel sprake van een negatief geboorteoverschot als een negatief migratiesaldo (Volksgezondheidszorg.info, 2019 ; CBS, 2019).

4.1.5 Leefbaarheid

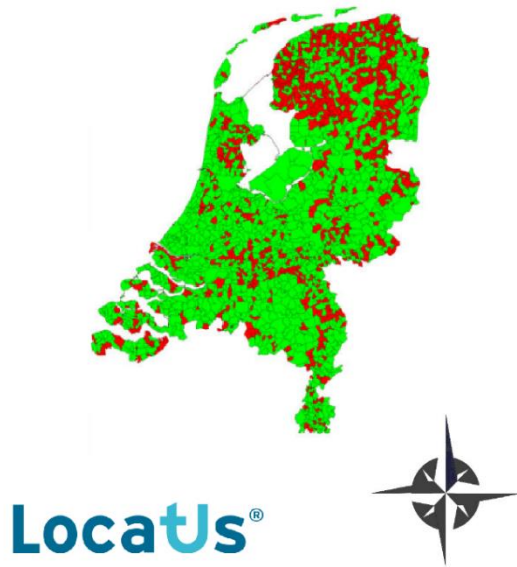
De hiervoor genoemde maatschappelijke ontwikkelingen op nationaal niveau hebben gevolgen voor de leefbaarheid en de voorzieningen in het landelijke gebied. Een daling van het aantal inwoners zorgt natuurlijk ook voor een kleiner draagvlak. Dit heeft tot gevolg dat er ook minder geld binnenkomt om voorzieningen – op basis van marktwerking – in stad te houden. Veel basisvoorzieningen als scholen, dorpshuizen en cultuur- en wijkcentra worden nog in stand gehouden met behulp van subsidies, maar een aanpassing in beleid heeft ook geleid tot verminderingen van deze voorzieningen. Zie hiervoor het kader over beleid en basisvoorzieningen. Als gevolg van het lagere draagvlak sluiten voorzieningen, wordt de dienstverlening beperkt, worden voorzieningen overgeheveld naar buurtdorpen of stadscentra en bloeden de verschillende verenigingen in een dorp dood (Schoorl, Ros & Luijten, 2009).

Om het verlies van voorzieningen in Nederlandse plattelandsgebieden te meten zijn er data gebruikt van Locatus met betrekking tot het aantal supermarkten in woonplaatsen (zie figuur 14 en 15). Een opvallend gegeven hierbij is dat ondanks een stijging van het aantal supermarkten van maar liefst 11% in een periode van 10 jaar het aantal woonplaatsen wat geen supermarkt heeft met 6% is afgenomen (Kleinpieper, Gopal, Omtzigt, Van Leeuwen, & Stuart-Fox, 2019). Er kan worden gesteld dat er op het gebied van de supermarktbranche een verschuiving plaats vindt naar de preferenties van de klant. Een verschuiving die overeenkomstig is aan de verschuiving van het economisch zwaartepunt van Nederland, de marktwerking dus. Supermarkten hebben dan ook een bepaald soort klantenprofiel, zo heeft Locatus berekend. Supermarkten kiezen niet alleen voor een locatie waar veel klanten wonen, maar deze locatie moet ook klanten hebben die veel consumeren. Er wordt ook rekening gehouden met een bepaald soort klant in een bepaalde leeftijdscategorie. Figuur 15 toont de woonplaatsen in Nederland zonder een supermarkt. Op provinciaal niveau zijn er met name in Friesland en Groningen veel woonplaatsen zonder supermarkt. Ook in Noord-Holland hebben veel plaatsen geen supermarkt. In figuur 16 zien we wel dat in vergelijking met Friesland en Groningen er meer plaatsen zijn met supermarkt in Noord-Holland (Locatus, 2014 ; Kole, 2016).

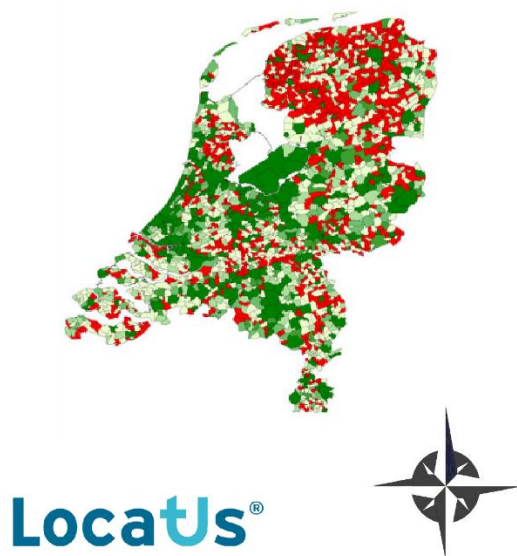
Figuur 14. Gemeenten zonder supermarkt in 2019, rood is een gemeente zonder supermarkt. (Locatus, 2019).

Woonplaatsen zonder supermarkt

Figuur 15. Landelijke spreiding supermarkten in 2019. Hoe groener, hoe meer supermarkten in de buurt. (Locatus, 2019).

Landelijke spreiding supermarkten

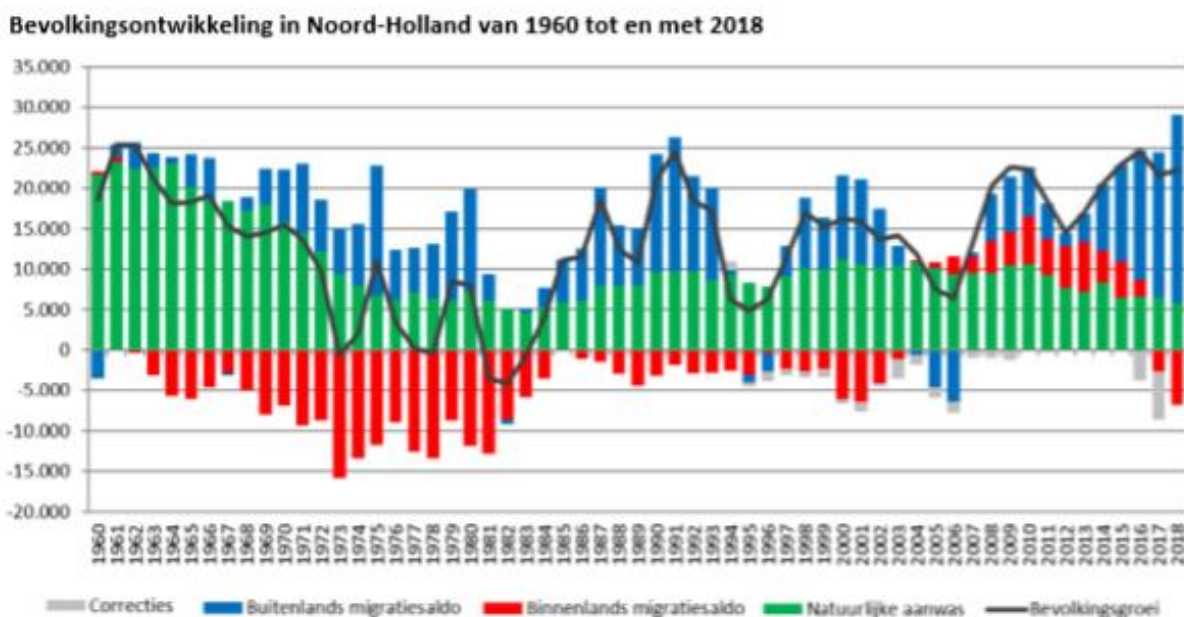
4.2 De provincie Noord-Holland

4.2.1 Inleiding

Uit de eerste hoofdstukken blijkt dat er vooral krimp is aan de randen van Nederland en de dorpen in de Randstedelijke provincies als Noord- en Zuid-Holland en Utrecht een stuk minder last hebben van bevolkingskrimp. Aangezien deze scriptie zich focust op de problematiek in Noord-Holland wordt er nu meer specifiek naar de situatie in deze provincie gekeken. Noord-Holland is een van de twaalf provincies van Nederland en had op 1 januari 2019 een totaal aantal inwoners van 2.853.359 inwoners. De hoofdstad Amsterdam is zoals gemeld ook gelegen in deze provincie. Er is geen sprake van enige fysieke belemmeringen in het landschap. Een groot gedeelte van de provincie omgeven door water, alleen de zuid kant van de provincie is land. In 2019 is de provincie Noord-Holland na buurtprovincie Zuid-Holland de meest dichtstbevolkte provincie van Nederland. Gebaseerd op data van het CBS wonen er maar liefst 1071 inwoners per vierkante kilometer. Dit is meer dan het tweevoudige van de landelijke bevolkingsdichtheid. Er geldt wel dat er sprake is van een hoge bevolkingsdichtheid, maar er is ook sprake van enorme verschillen binnen de provincie.

4.2.2 Historische bevolkingsontwikkeling provincie Noord-Holland

Figuur 16. *Bevolkingsontwikkeling in Noord-Holland van 1960 tot en met 2018. (Provincie Noord-Holland, 2018).*

Figuur 16 hierboven toont de historische bevolkingsgroei van de provincie Noord-Holland vanaf 1960 tot 2018. Deze bevolkingsgroei is gesplitst in drie componenten die deze bepalen: de natuurlijke aanwas en het buitenlands en binnenlands migratiesaldo. In 1960 telde de provincie 2,05 miljoen inwoners en dit aantal is vandaag de dag gegroeid naar 2,85 miljoen. Er heeft zich in 50 jaar tijd een aanzienlijke bevolkingstoename voorgedaan. Deze bevolkingsgroei is zoals de figuur aantoont echter niet altijd gelijk geweest. 50 jaar geleden was de jaarlijkse bevolkingstoename ongeveer 25.000. Vanaf de jaren 70 veranderde dit en was er een zeer fluctuerende bevolkingstoename. In de begin jaren 80 was er zelfs sprake van een bevolkingskrimp in de provincie. Tegenwoordig is de bevolkingstoename weer op

een gelijk niveau als vijftig jaar geleden. Om deze fluctuaties te beschrijven wordt nu elke component van de bevolkingsgroei afzonderlijk behandeld (CBS,2018).

Natuurlijke aanwas

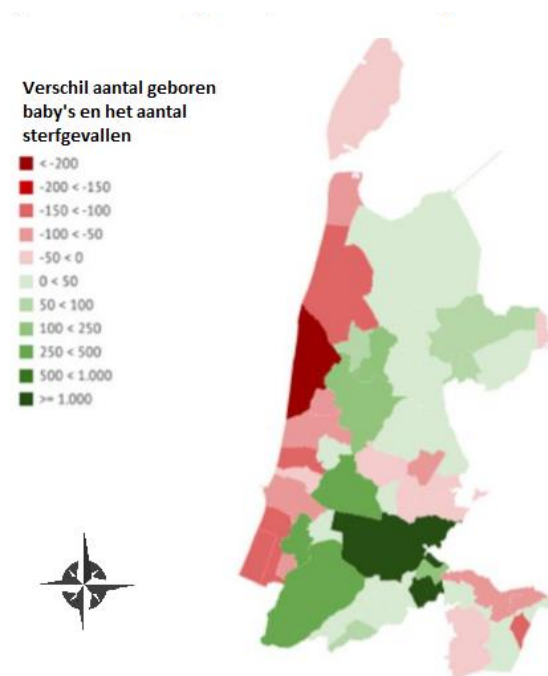
De component natuurlijke aanwas is in Noord-Holland al decennialang positief. Historisch gezien is er een lichte daling in de groei zichtbaar, maar over het algemeen verandert deze component op provinciaal niveau relatief weinig. Op gemeentelijk niveau is er wel een duidelijk verschil zichtbaar. Zoals figuur 17 aantoont is er in bijna de helft van de gemeenten in de provincie een natuurlijke krimp zichtbaar. Het zijn met name de grote stedelijke gemeenten als Amsterdam, Alkmaar, Zaanstad en Haarlem die de natuurlijke groeimotor vormen van de provincie (CBS, 2018).

Buitenlands migratiesaldo

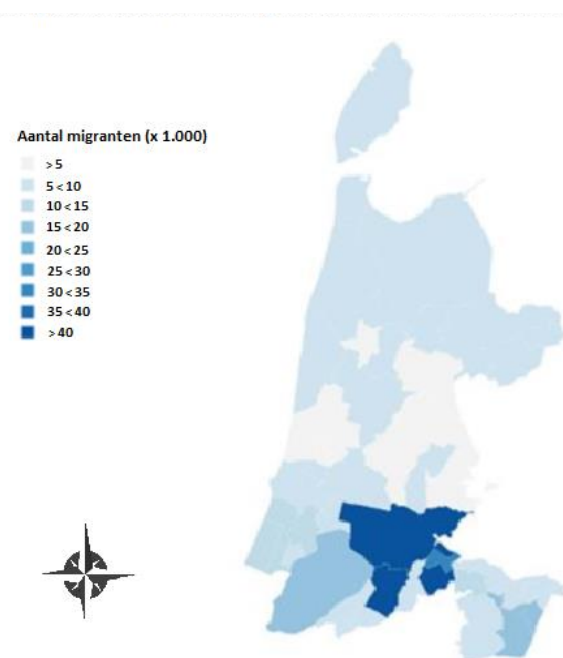
De component buitenlandse migratie vormt met name in de laatste jaren (vanaf 2013) een zeer belangrijke factor in de bevolkingsgroei in de provincie Noord-Holland. Dit komt hoofdzakelijk door de sterke economische groei van de hoofdstad Amsterdam. Op gemeentelijk niveau verschilt deze component dan ook sterk. Zoals figuur 18 aantoont vestigen de meeste buitenlandse migranten zich in en om Amsterdam. In de andere gemeenten in Noord-Holland is het aantal bijna nihil. Bijna 2 van de 3 immigranten naar Noord-Holland vestigt zich in de gemeente Amsterdam (CBS, 2018).

Binnenlands migratiesaldo

Figuur 17. Natuurlijke aanwas of krimp in Noord-Hollandse gemeenten (CBS, 2019).

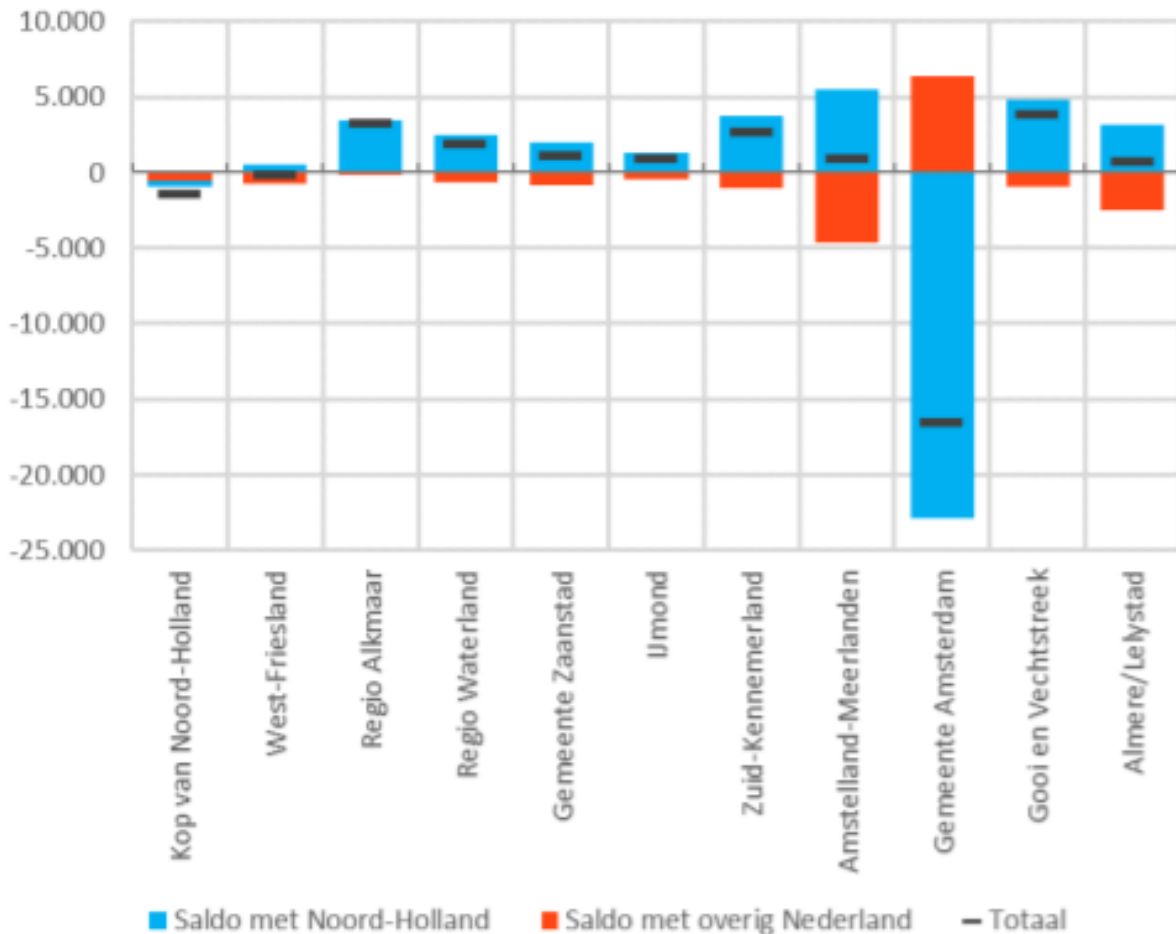
Figuur 18. Aantal migranten per Noord-Hollandse gemeenten (CBS, 2017).

Voor dit onderzoek is de binnenlandse migratie naar en van de provincie Noord-Holland het meest interessant. Met name de migratiestromen tussen de gemeenten in deze provincie zijn interessant (zie figuur 19). Uit onderzoek van het PGB blijkt dat vier binnenlandse migratiestromen bepalend zijn in de provincie Noord-Holland. Deze vier stromen zullen nu apart worden behandeld. Zoals de beschrijving van deze stromen duidelijk zal maken is elke stroming wel afhankelijk van elkaar en lijkt er op enigere wijze sprake van een herhaling van zetten (CBS, 2018).

Figuur 19. Binnenlandsmigratiesaldo met overig Nederland 2015-2017 (Provincie Noord-Holland, 2018).

De jaren zestig en zeventig: Suburbanisatie en individualisme

De decennia na de Tweede Wereldoorlog werden sterk gedomineerd door suburbanisatie. Deze suburbanisatie wordt gezien in de gehele provincie Noord-Holland. De woonomgeving in de grote steden was slecht, veel jonge gezinnen zochten een woning met tuin in de meer landelijke gebieden. Ook kwamen er steeds meer één en twee persoons huishoudens bij met name omdat mensen eerder op zichzelf wilde wonen en sneller uit elkaar gingen. De “individualisering” trend bestaat al langer en niet alleen in Noord-Holland. Dit leidde tot een enorme druk op de woningmarkt en een aantal veranderingen in leefomstandigheden in de landelijke omgeving (Provincie Noord-Holland, 2018).

De jaren tachtig: Groeikernen en congestie

Als reactie op de druk op de woningmarkt ontstond het groeikernenbeleid. Dit beleid focuste zich op het beter concentreren van de opvang van de woningbehoefte vanuit de grote steden. Deze opvang werd geconcentreerd in groeikernen, waarbij er tegelijkertijd sprake was van een restrictief beleid in de landelijke omgeving. Het beleid was vraag gestuurd: met de focus op eengezinswoningen sloot het beleid aan bij de heersende voorkeur. In de provincie Noord-Holland had het beleid betrekking op de uittocht uit de hoofdstad Amsterdam en werden nabijgelegen kleinere steden als Alkmaar, Hoorn en Purmerend aangewezen als zogenaamde groeisteden. De achterblijvende groei van de werkgelegenheid in de nieuwe steden en de daaraan gekoppelde toegenomen congestie zorgden voor kritiek op dit groeikernenbeleid (Provincie Noord-Holland, 2018).

De jaren 90 en 00: stadsvernieuwing en Vierde Nota Extra

Oude steden als Haarlem, Zaanstad en Amsterdam deden in de periode van het groeikernenbeleid aan stadsvernieuwing. De hoofdstad Amsterdam trok vooral jonge mensen vanuit heel Nederland aan: hoofdzakelijk studenten, maar ook hoger opgeleiden. In deze steden groeide de woningvoorraad echter nauwelijks. Deze jongeren woonden een tijd in de stad, maar wanneer ze in een andere levensfase kwamen, vestigden ze zich in de regio. Wel groeide de woningvoorraad aan de randen van deze steden. Een effect wat ook in de groeisteden zichtbaar was. Oorzaak hierachter was de Vinex nota, deze notitie had als belangrijkste uitgangspunt het plannen van nieuwe woonwijken dicht bij de bestaande stadscentra. De nadruk lag hierbij op het beperken van de automobilititeit tussen wonen, werken en voorzieningen (Provincie Noord-Holland, 2018).

2000 en verder: Urbanisatie en huizenprijzenbubbel

Al deze veranderingen in de nieuwbouwproductie van de vorige migratiestroom leidde vanaf 2000 tot een grote trek naar de steden in Noord-Holland. Dit was vooral merkbaar in de hoofdstad Amsterdam. Deze stad trok meer mensen uit de rest van Nederland dan in het verleden en deze mensen bleven enigszins ten gevolge van de economische crisis ook in vergelijking met vroeger langer in Amsterdam wonen. Het vestigingsoverschot van de grotere steden ging op voorhand gepaard met een vertrekoverschot van de meer landelijke gemeenten. Het vestigingsoverschot in Amsterdam was echter dermate hoog dat de woningvoorraad onder druk kwam te staan. Er was sprake van een continue krapte. Deze krapte leidde tot een sterke toename van de huizenprijzen en zorgde weer tot een periode met een negatief binnenlands migratiesaldo in de provincie Noord-Holland (Provincie Noord-Holland, 2018).

4.2.3 Beleidsanalyse plattelandsgemeenten Noord-Holland

Structuurvisie wonen Noord-Holland 2040

Provinciaal beleid met betrekking tot nieuwbouwprojecten in plattelandsgemeenten zijn voornamelijk vastgelegd in de structuurvisie Noord-Holland 2040. In deze structuurvisie geeft de provincie Noord-Holland aan op welke manier zij de ruimte in de provincie de komende 30 jaar wil benutten en ontwikkelen (Sinoo, 2012). Zo staan de contouren omschreven voor de maximale ruimtelijke begrenzing van stedelijk gebied. Dit is bedoeld om de huidige kwaliteit van de leefomgeving in een plattelandsgemeente te waarborgen voor de toekomstige bevolking. Deze wordt gewaarborgd aan de hand van verschillende

meetinstrumenten. Deze meetinstrumenten zijn onder andere ruimte voor water, wonen en werken, ontwikkeling van waardevolle landschappen, behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische waarden en een bereikbare netwerkstad. Deze meetinstrumenten komen in grote lijnen overeen met de beleidsbepalingen op landelijk niveau (Provincie Noord-Holland, 2010 ; Smaal, Van de Heuvel, Koomen, & Van Wilgenburg, 2005).

De provinciale woonvisie van de provincie Noord-Holland focust zich op de leegloop van dorpen. In deze woonvisie stelt de provincie dat iedere gemeente geneigd is alle voorzieningen te willen hebben (Provincie Noord-Holland, 2010). Dit is echter geen realistisch beleid en in de praktijk ook niet haalbaar. Per regio wordt er dan ook gekeken naar de werkelijke behoeften van de bouw van woningen en voorzieningen. Er zijn bepaalde kaders gesteld voor het minimale aantal voorzieningenniveau in wijken of kernen van gemeenten. Deze kaders dienen bij bestemmingsplannen van bouw- of verbouwingsprojecten worden toegevoegd. Ook wordt in deze kaders aangegeven welke kernen een uitgebreider voorzieningenniveau nodig hebben om leegloop van deze kernen te voorkomen (Provincie Noord-Holland, 2010). Dit heeft echter een dubbele functie, naast de leegloop wordt op deze manier namelijk ook het volbouwen dan wel verstedelijken van plattelandskernen voorkomen (Janssen, Pieterse, van den Broek, 2007).

Nota Ruimte op provinciaal niveau

Een ander belangrijk rijksbeleidsdocument betreft de Nota Ruimte. Binnen dit document staat dat provincies verantwoordelijk zijn voor nationale landschappen. Deze nationale landschappen worden omschreven als gebieden met belangrijke ecologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarden, die een samenhangende eenheid vertonen en groter zijn dan 5.000 hectare (Janssen, Pieterse en van den Broek, 2007). Iedere provincie dient op een eigen manier om te gaan met de richtlijnen binnen dit rijksbeleid. De provincie Noord-Holland beheert 4 nationale landschappen (zie figuur 20). In het provinciaal beleid van de provincie Noord-Holland staat vermeld dat de nationale landschappen zich in sociaaleconomisch opzicht voldoende dienen te kunnen ontwikkelen, mits er behoud of versterking van de bijzondere kwaliteiten van het gebied (Gemeente Beemster, 2008). Er zijn hierbij in totaal een viertal beleidslijnen opgesteld om hier aan te voldoen. De specifieke beleidslijnen betreffen de volgende onderwerpen:

- migratiesaldo nul
- grootschalige functies
- beeldkwaliteitsplan
- rood voor groen

Figuur 20. Nationale landschappen in Nederland (Janssen, Pieterse en van den Broek, 2007)

Deze provinciale regelgeving maakt dat er minder mogelijkheden wordt geboden om uit te breiden voor plattelandsgemeenten als Beemster, Wormerland en Waterland. De Omgevingsverordening NH2020 waar in figuur 18 over wordt gesproken sluit goed aan bij de eerder genoemde structuurvisie wonen en Nota Ruimte (Gemeente Beemster, 2008).

Figuur 21. Krantenartikel Noordhollands Dagblad 11-05-2020 (Snaas, 2020).

Gemeenten in Zaanstreek en Waterland maken bezwaar tegen beperken woningbouw

Provincie zet dorpen op slot

Annette Snaas

Zaandam/Landsmeer ■ De acht gemeenten in Zaanstreek en Waterland maken bezwaar tegen de concept Omgevingsverordening NH2020, omdat die de landelijke dorpen voor woningbouw op slot zet.

„Wij werden onaangenaam verrast dat kleinschalige woningbouwontwikkelingen in landelijk gebied niet mogelijk worden gemaakt. Voor gemeenten als Beemster, Waterland, Landsmeer, Oostzaan, Wormerland

en Zaanstad met dorpslinten betekent dit dat er geen kleine toevoegingen van woningen mogelijk zijn in de landelijke linten. Terwijl hiervoor (...) in bepaalde gevallen toch specifieke aanleiding kan zijn.”

Lokaal maatwerk

Dat schrijft wethouder Thijs Kroese van Purmerend mede namens zijn zeven collega's aan het provinciebestuur. Ze vinden dat gemeenten in hun vrijheid om 'lokaal maatwerk' te leveren, fors worden beknot. Teleurstellend dat de provincie zo weinig vertrouwen in de gemeenten

heeft, vinden ze.

Gemeente Landsmeer kan zelfs helemaal niet meer aan haar woningbouwopgave voldoen als de provinciale regels worden aangenomen. Landsmeer vraagt de provincie in een eigen reactie om aanpassingen. Ze wil dat het slot op woningbouw langs de lintweg door Den IJp en Purmerland eraf gaat. Dat geldt ook voor de Van Beekstraat tot aan de bebouwde kongrens, de grond tussen Zuidelinde en Amsterdamse Pad en de grond tussen de Scheepsbouwersweg en de A10.

In dit laatste gebied onderzoekt

De gemeente of hier een sporthal kan worden gebouwd, zodat op de plek van de verouderde sporthal in het centrum broodnodige woningbouw kan plaatsvinden. In de ogen van Landsmeer heeft deze grond geen enkele landschappelijke waarde. Dat geldt ook voor de grond tussen de IJdoornlaan en de A10. De gemeente pleit dan ook dat de beperkende provinciale stempels Bijzonder Provinciaal Landschap en Landelijk gebied van deze gronden af gaan.

De gemeenteraad vergadert 14 mei over de reactie richting provincie.

Dit betekent dat geen kleine toevoegingen mogelijk zijn in de landelijke linten

Het eerste beleidslijn is voor dit onderzoek het belangrijkste artikel uit deze nota en houdt in dat binnen nationale landschappen ruimte is voor ten hoogste het aantal woningen dat nodig is om de natuurlijke groei van de bevolking in het desbetreffende nationaal landschap op te vangen (Smaal, Van de Heuvel, Koomen, & Van Wilgenburg, 2005). Deze beleidslijn maakt dat er minder mogelijkheden zijn om uit te breiden voor plattelandsgemeenten als Beemster, Wormerland en Waterland. De Omgevingsverordening NH2020 waar in het krantenartikel (figuur 21) over wordt gesproken sluit hier goed op aan. Het onmogelijk maken van kleinschalige woningbouw leidt tot verschillende kritische geluiden van deze plattelandsgemeenten op het beleid van de provincie (Snaas, 2020).

Woonvisie Metropoolregio Amsterdam

Hier tegenover staat de regionale woonvisie van de Metropoolregio Amsterdam. De Regionale Woonvisie is het beleidskader op het gebied volkshuisvesting voor de 16 gemeenten in de Metropoolregio Amsterdam voor de komende 10 jaar. Het geeft richting aan de programmering en prioriteiten op het gebied van wonen. Centraal staat in de Woonvisie van de stadsregio Amsterdam de opgave tot het bouwen van voldoende woningen en dus het op gang brengen van de nieuwbouw en de herstructurering. Dat vloeit voort uit de eerdere vaststelling dat er tot 2030 in de noordelijke Randstad 150.000 woningen bij zullen moeten komen. De nadruk moet vooral op woningen in het middensegment komen te liggen. Daarmee zou de doorstroming op de regionale woningmarkt weer op gang kunnen komen (Daman, Uitenbogaard en Blom, 2020 ; Booi, et al., 2009 ; Braun & Muggen, 2011).

4.3 Hoe hebben de plattelandsgemeenten en stedelijke gemeenten in Noord-Holland zich ontwikkeld?

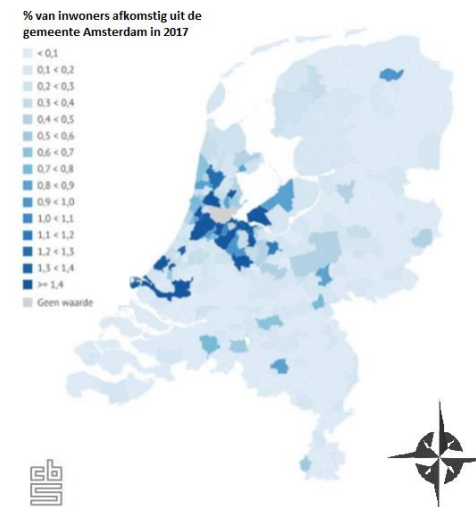
4.3.1 Inleiding

Dit resultatenhoofdstuk is begonnen met een analyse van de leegloop problematiek op landelijke en provinciale schaal. Zoals de vorige paragraaf duidelijk heeft gemaakt is het leeglopen van dorpen in de provincie Noord-Holland een problematiek die met name opspeelt in de noordelijke plattelandsgemeenten van de provincie. In vergelijking met de problematiek op landelijke schaal (paragraaf 4.1) is de problematiek op provinciale schaal minimaal. Wel blijkt uit de literatuur dat er met name verandering in de oorspronkelijke karakteristieken en leefbaarheid van de plattelandsgemeente optreedt bij plattelandsgemeenten met relatief veel stedelijke import. Deze verandering zal nu ook cijfermatig worden onderzocht.

Om tot een geschikte gemeente voor analyse te komen is de dataset van de provincie Noord-Holland geanalyseerd. Deze analyse is in twee fases uitgevoerd. De eerste fase heeft betrekking op het karakteriseren van de stedelijke gemeenten in de provincie. Dit is van belang, omdat op die manier de verhuisstromen in kaart kan worden gebracht. Zo is het duidelijk vanuit welke stedelijke gemeente de meeste bewoners naar een meer landelijke gemeente verhuizen. Er is hierbij gekozen om enkel de stedelijke gemeenten in de provincie Noord-Holland te gebruiken bij de analyse. De reden hierachter kan worden gevonden in de eerder uitgevoerde analyse van binnenlandse migratie in de provincie Noord-Holland (zie hiervoor paragraaf 4.2). Uit deze analyse kwam namelijk naar voren dat er niet veel stedelijke bewoners uit grote steden in Nederland die niet in de provincie Noord-Holland liggen naar landelijke gemeenten in de provincie Noord-Holland verhuizen. Belangrijke achtergrond data van het CBS bij deze analyse is figuur 22. Hoewel Amsterdam niet de enige gemeente met meer stedelijke kenmerken betreft in de provincie Noord-Holland is het wel de grootste. Op basis van dit figuur is dus al veel te zeggen over welke gemeenten waarschijnlijk uit de data analyse de meest interessante gemeenten voor veldonderzoek blijken te zijn. Dit zullen vermoedelijk vooral de gemeenten rondom de gemeente Amsterdam zijn (CBS, 2017).

Figuur 22. Vestiging per gemeente van inwoners die in 2017 vertrokken uit de gemeente Amsterdam. (CBS, 2017).

Vestiging per gemeente van inwoners die in 2017 vertrokken uit de gemeente Amsterdam

4.3.2 Rangschikking gemeenten naar aantal inwoners en stedelijke kenmerken

Er is begonnen met het analyseren van welke gemeenten in de provincie in inwonersaantal de grootste zijn. Dit is namelijk een belangrijk kenmerk van steden. Deze data zijn gekoppeld aan de klassering mate van stedelijkheid die door het CBS wordt gehanteerd. De mate van stedelijkheid is gekoppeld aan de dichtheid en niet aan de stedelijke/urbane

levensstijl. Deze klassering is gebaseerd op de omgevingsadressen dichtheid in iedere gemeente. Hierbij is de volgende klassenindeling gehanteerd (CBS, 2020):

- 1: zeer sterk stedelijk $\geq 2\,500$ adressen per km^2
- 2: sterk stedelijk 1 500 - 2 500 adressen per km^2
- 3: matig stedelijk 1 000 - 1 500 adressen per km^2
- 4: weinig stedelijk 500 - 1 000 adressen per km^2
- 5: niet stedelijk < 500 adressen per km^2

Deze analyse heeft de volgende resultaten opgeleverd:

Uit de analyse van het inwoneraantal in gemeenten in Noord-Holland op basis van de data van CBS Statline komt naar voren dat de Noord-Hollandse gemeenten Amsterdam, Haarlem, Hilversum, Amstelveen, Zaanstad, Alkmaar, Beverwijk en Purmerend in mate van stedelijkheid de meeste zeer sterk stedelijke bewoners tellen. Een gemeente als Haarlemmermeer welke in totaal aantal inwoners veel groter is dan de meeste andere gemeenten in de provincie Noord-Holland is hierbij door het lage percentage zeer sterk stedelijke bewoners buiten beschouwing gelaten. Voor de gemeente Diemen geldt dan weer het tegenovergestelde. De gemeente Diemen telt weliswaar relatief gezien een hoog percentage zeer stedelijke bewoners (namelijk 52,77%), maar heeft weer relatief gezien een laag totaal aantal bewoners. De grens voor het aantal zeer sterk stedelijke bewoners is gesteld op 20.000 inwoners. Tabel 2 toont de resultaten van deze analyse, enkel de gemeenten in de provincie die een zeer sterk stedelijke bevolking heeft worden getoond in de tabel.

Tabel 2. Gemeenten Noord-Holland gerangschikt naar stedelijkheid (CBS, 2020)

Gemeente	Bevolking per 1 januari 2018		Zeer sterk stedelijke bevolking	
	aantal	aantal	%	
Amsterdam	854047	713950	83,60%	
Haarlem	159709	125620	78,66%	
Hilversum	89521	51110	57,09%	
Amstelveen	89870	44760	49,81%	
Zaanstad	154865	37960	24,51%	
Alkmaar	108470	36520	33,67%	
Beverwijk	41077	28740	69,97%	
Purmerend	79983	27600	34,51%	
Heemskerk	39146	16890	43,15%	
Haarlemmermeer	147282	16850	11,44%	
Gooise Meren	57337	15580	27,17%	
Diemen	28121	14840	52,77%	
Velsen	67831	14470	21,33%	
Huizen	41369	12050	29,13%	
Den Helder	55760	7470	13,40%	
Heerhugowaard	55850	5450	9,76%	

Zandvoort	16970	3860	22,75%
Heemstede	27080	2060	7,61%
Ouder-Amstel	13496	1590	11,78%

Op een soortgelijke wijze kan worden geanalyseerd welke gemeenten in de provincie Noord-Holland als het meest landelijk kan worden gezien. Hiervoor is naar twee categorieën gekeken. Allereerst de categorie inwoneraantal, een belangrijk kenmerk van landelijke gemeenten is namelijk het lage inwoneraantal. Deze categorie zal in de volgende stap nog verder worden uitgewerkt. Een andere belangrijke categorie voor het rangschikken van de meest landelijke gemeente betreft de categorie mate van stedelijkheid. Hiervoor is enkel de klassenindeling “niet stedelijk” gebruikt. Ook hier zijn bepaalde grenzen gesteld. Er is gekozen voor de grens 10% niet stedelijke bewoners van het totaal aantal inwoners. Tabel 3 toont de resultaten van deze analyse. De meest landelijke gemeenten zijn daarmee de gemeenten Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Hollands Kroon, Drechterland, Koggenland, Texel, Medemblik, Schagen Waterland en Wijdemeren. De gemeenten met het minste aantal inwoners zijn de gemeenten Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Beemster, Oostzaan, Blaricum, Laren (NH.), Landsmeer en Opmeer. De categorie stedelijkheid weegt voor het categoriseren van de meest landelijke gemeente echter zwaarder en is daarom als uitgangspunt gebruikt voor het rangschikken van de meest landelijke gemeente.

Tabel 3. Gemeenten Noord-Holland gerangschikt naar kenmerken plattelandsgemeenten (CBS, 2020).

Gemeente	Bevolking per 1 januari 2018		Niet stedelijke bevolking	
	Aantal	Aantal	Aantal	%
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	5867	3590		61,19%
Hollands Kroon	47681	27870		58,45%
Drechterland	19440	10800		55,56%
Koggenland	22659	11700		51,64%
Texel	13584	6980		51,38%
Medemblik	44480	22040		49,55%
Schagen	46379	22620		48,77%
Waterland	17259	7860		45,54%
Wijdemeren	23659	9540		40,32%
Beemster	9550	3500		36,65%
Opmeer	11526	4200		36,44%
Bergen (NH.)	29941	7970		26,62%
Wormerland	15995	3810		23,82%
Edam-Volendam	35953	6490		18,05%
Bloemendaal	23208	3710		15,99%
Landsmeer	11435	1630		14,25%
Gooise Meren	57337	6410		11,18%
Blaricum	10795	1080		10,00%

4.3.3 Verhuizingen tussen gemeenten in de provincie Noord-Holland

Nu de meest stedelijke en landelijke gemeenten in de provincie Noord-Holland duidelijk zijn is stap twee van de analyse van belang. Stap twee betreft het aantal verhuizingen van met name stedelijke bewoners naar meer landelijke gemeenten. Om het aantal verhuizingen van stedelijke inwoners naar landelijke gemeenten te kunnen analyseren is er gebruik gemaakt van de dataset van de provincie van Noord-Holland waarin de verhuizingen tussen de gemeenten worden gemeten. Eerst is het aantal inwoners van de acht in de vorige stap gestelde stedelijke gemeenten bij elkaar opgeteld. Dit aantal betrof op 1 januari 2018 1.469.072 stedelijke inwoners. Deze hoeveelheid inwoners zal vervolgens in de verdere analyse gebruikt worden als het aantal stedelijke inwoners.

Dit aantal is vervolgens toegespitst naar het aantal verhuizingen naar een andere gemeente. Vervolgens is berekend hoe groot dit aandeel stedelijke inwoners procentueel gezien is van het totaal aantal inwoners in iedere gemeente in de provincie Noord-Holland.

4.3.4 Combinatie van stedelijke verhuizingen en meest landelijke gemeenten

Vervolgens zijn alle waarden samengevoegd in één tabel. Dit om een duidelijk beeld te geven van welke landelijke gemeente procentueel gezien de meeste stedelijke bewoners op het totaal aantal inwoners heeft. Tabel 4 toont deze resultaten.

Tabel 4. Stedelijke verhuizingen en meest landelijke gemeenten provincie Noord-Holland (CBS, 2020).

Gemeente	Bevolking per 1 januari 2018	Aantal stedelijke verhuizingen	% stedelijke verhuizingen van totaal aantal inwoners	Aantal niet stedelijke bewoners	% niet stedelijke bewoners van het totaal aantal bewoners	Aantal zeer sterk stedelijke bewoners	% zeer sterk stedelijke bewoners van het totaal aantal bewoners
Diemen	28121	2150	7,65%	90	0,32%	22730	80,83%
Ouder-Amstel	13496	736	5,45%	590	4,37%	3020	22,38%
Beemster	9550	424	4,44%	3500	36,65%	380	3,98%
Wormerland	15995	703	4,40%	3810	23,82%	9220	57,64%
Amstelveen	89870	3783	4,21%	1570	1,75%	77700	86,46%
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	5867	233	3,97%	3590	61,19%	0	0
Bloemendaal	23208	906	3,90%	3710	15,99%	4310	18,57%
Landsmeer	11435	424	3,71%	1630	14,25%	0	0
Heemstede	27080	950	3,51%	620	2,29%	18390	67,91%
Weesp	19147	585	3,06%	760	3,97%	14460	75,52%
Oostzaan	9735	285	2,93%	920	9,45%	0	0
Zandvoort	16970	496	2,92%	1490	8,78%	12430	73,25%
Wijdmeren	23659	688	2,91%	9540	40,32%	10	0,04%
Gooise Meren	57337	1634	2,85%	6410	11,18%	35980	62,75%
Uithoorn	29445	829	2,82%	1360	4,62%	13900	47,21%
Waterland	17259	457	2,65%	7860	45,54%	0	0
Heiloo	23099	611	2,65%	990	4,29%	9130	39,53%

Laren (NH.)	11146	271	2,43%	960	8,61%	0	0
Heerhugowaard	55850	1283	2,30%	4280	7,66%	36140	64,71%
Haarlemmermeer	147282	3325	2,26%	11030	7,49%	87300	59,27%
Bergen	29941	663	2,21%	7970	26,62%	1620	5,41%
Zaanstad	154865	3239	2,09%	7810	5,04%	110130	71,11%
Blaricum	10795	225	2,08%	1080	10,00%	2550	23,62%
Aalsmeer	31499	653	2,07%	2900	9,21%	10	0,03%
Velsen	67831	1369	2,02%	1030	1,52%	45350	66,86%
Haarlem	159709	3232	2,02%	710	0,44%	154750	96,89%
Langedijk	27836	558	2,00%	2710	9,74%	20	0,07%
Purmerend	79983	1469	1,84%	90	0,11%	68920	86,17%
Hilversum	89521	1360	1,52%	1430	1,60%	72880	81,41%
Beverwijk	41077	617	1,50%	2290	5,57%	36420	88,66%
Castricum	35608	512	1,44%	3190	8,96%	14640	41,11%
Huizen	41369	547	1,32%	1130	2,73%	29450	71,19%
Uitgeest	13520	177	1,31%	280	2,07%	0	0
Edam-Volendam	35953	387	1,08%	6490	18,05%	17180	47,78%
Heemskerk	39146	414	1,06%	1780	4,55%	32200	82,26%
Koggenland	22659	238	1,05%	11700	51,64%	0	0
Hoorn	72806	745	1,02%	160	0,22%	43500	59,75%
Alkmaar	108470	1066	0,98%	8530	7,86%	84510	77,91%
Schagen	46379	426	0,92%	22620	48,77%	8250	17,79%
Medemblik	44480	367	0,83%	22040	49,55%	0	0
Opmeer	11526	91	0,79%	4200	36,44%	0	0
Amsterdam	854047	6424	0,75%	4060	0,48%	825880	96,70%
Drechterland	19440	125	0,64%	10800	55,56%	0	0
Texel	13584	81	0,60%	6980	51,38%	0	0
Hollands Kroon	47681	281	0,59%	27870	58,45%	0	0
Enkhuizen	18476	100	0,54%	210	1,14%	7360	39,84%
Stede Broec	21670	118	0,54%	350	1,62%	3240	14,95%
Den Helder	55760	288	0,52%	1960	3,52%	33220	59,58%

Zoals de tabel aantoont blijkt de gemeente Diemen de gemeente te zijn waar procentueel gezien de meeste stedelingen naar verhuizen. Dit is logisch aangezien deze gemeente zo goed als in Amsterdam ligt. Datzelfde geldt in mindere mate voor de gemeente Ouder-Amstel. De tabel toont daarnaast ook aan dat beide gemeenten een relatief gezien laag percentage niet stedelijke bewoners hebben. Het percentage zeer sterk stedelijke bewoners van het totaal is dan weer hoog in deze gemeenten. Deze twee gemeenten worden dan ook niet meegenomen in de verdere analyse.

De eerste meer landelijke gemeente waar gezien over het totaal aantal inwoners in de gemeente een hoog percentage stedelingen naar toe verhuizen is de gemeente Beemster. Ook de landelijke gemeenten Wormerland, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Wijdmeren en Waterland hebben een hoog percentage. Aangezien de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude sinds 1 januari 2019 is opgegaan in de gemeente

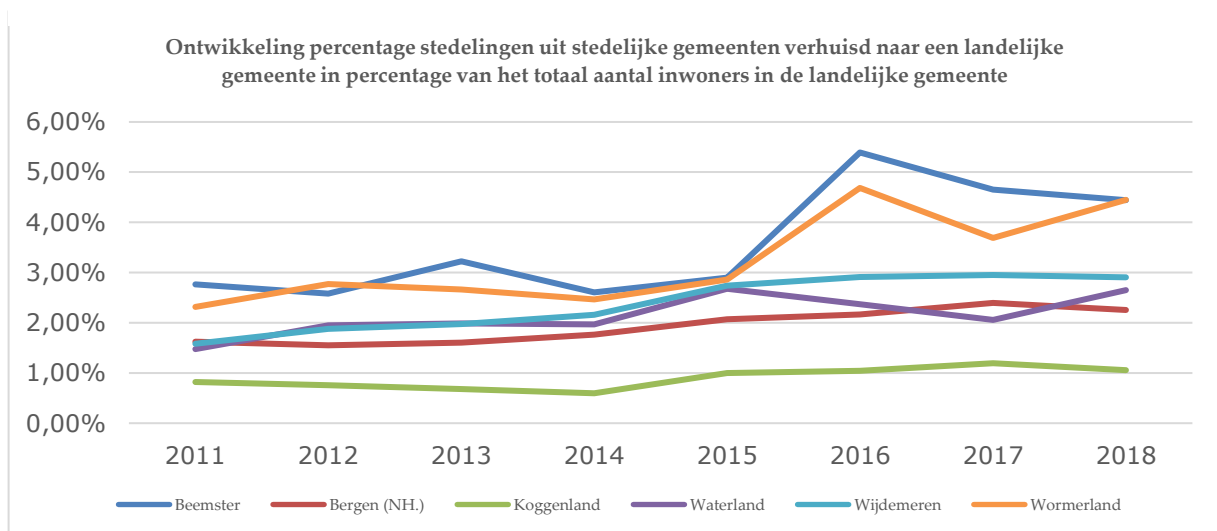

Haarlemmeer telt deze gemeente niet meer mee in het onderzoek. Ook zijn er twee grenzen gesteld. De eerste grens in de dataset betreft dat het percentage niet stedelijke inwoners van het totaal aantal inwoners niet lager zijn dan 20%. De tweede grens betreft dat het aantal stedelijke verhuizingen niet lager dan 1% mag zijn van het totaal aantal inwoners. Deze twee marges geven de volgende resultaten (zie tabel 5):

Tabel 5. Gemeenten in de provincie Noord-Holland met een hoog aantal stedelijke verhuizingen en plattelandskenmerken (CBS, 2020)

Gemeente van vestiging	Aantal inwoners op 1-1-2018	Aantal stedelijke verhuizingen	% stedelijke verhuizingen van het totaal aantal inwoners	Aantal niet stedelijke bewoners	% niet stedelijke bewoners van het totaal aantal bewoners	Aantal zeer sterk stedelijke bewoners	% zeer sterk stedelijke bewoners van het totaal aantal bewoners
Beemster	9550	424	4,44%	3500	36,65%	380	3,98%
Bergen	29941	663	2,21%	7970	26,62%	1620	5,41%
Koggenland	22659	238	1,05%	11700	51,64%	0	0%
Waterland	17259	457	2,65%	7860	45,54%	0	0%
Wijdemeren	23659	688	2,91%	9540	40,32%	10	0,04%
Wormerland	15995	703	4,40%	3810	23,82%	9220	57,64%

Figuur 23. Ontwikkeling percentage stedelingen over de periode 2011 tot 2018 naar landelijke gemeenten in de provincie Noord-Holland (CBS, 2020)

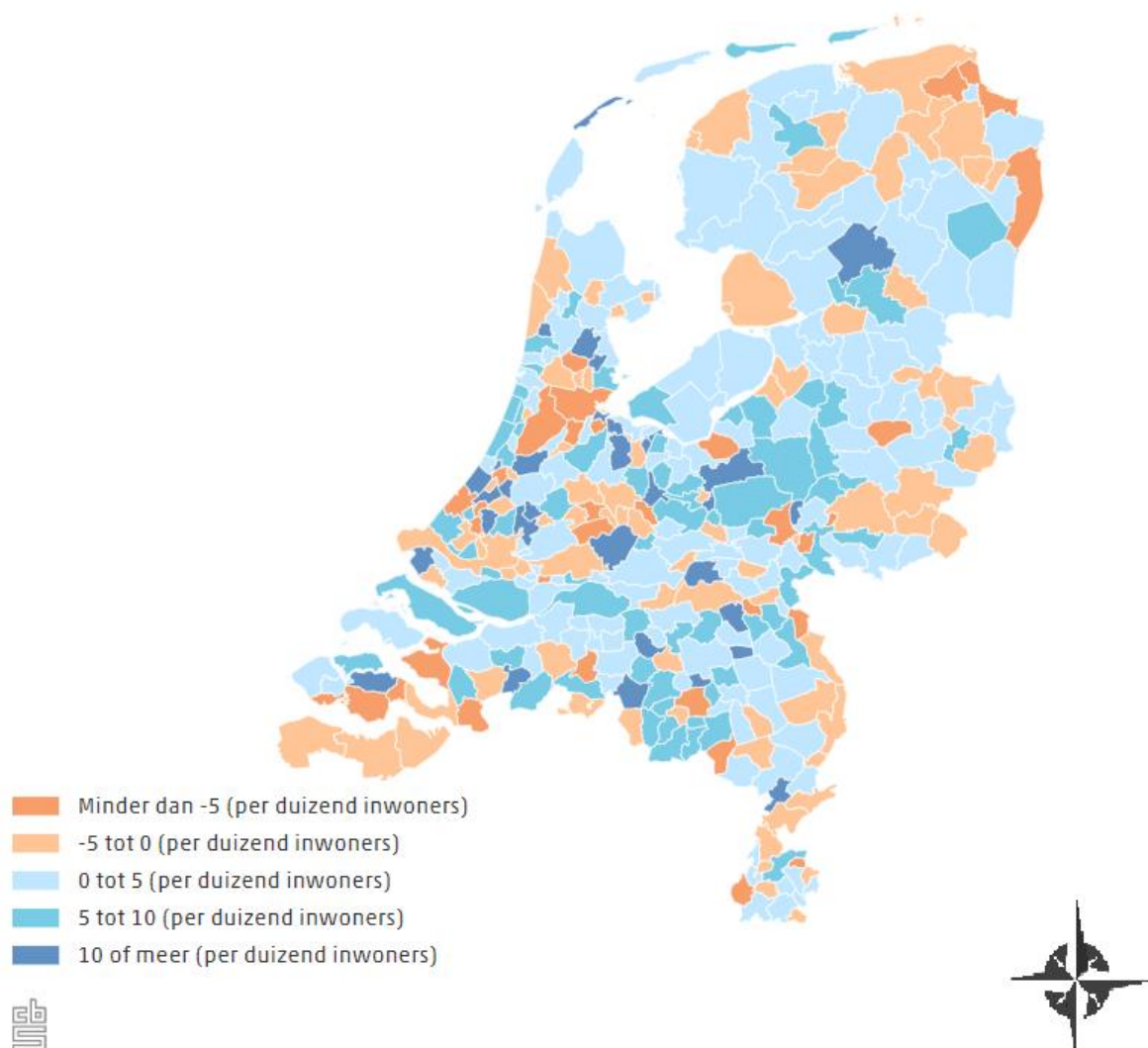

Als laatste is de ontwikkeling van het percentage verhuizingen van inwoners uit stedelijke gemeenten naar de eerder genoemde zes landelijke gemeenten geanalyseerd. Zoals duidelijk wordt uit figuur 23 is dit percentage over de tijdspanne van 7 jaar niet altijd gelijk geweest. Dit kan worden verklaard door de economische crisis. Opvallend is dat vanaf 2015 met name de gemeenten Beemster en Wormerland zeer in trek zijn bij stedelingen.

Figuur 24. Bevolkingsontwikkeling per gemeente met het aantal verhuizingen in 2019. (CBS, 2019).

Bevolkingsontwikkeling per gemeente aantal verhuizingen

Figuur 24 toont de grafische weergave van de bevolkingsontwikkeling door het aantal verhuizingen. Hierin zijn echter alle verhuizingen meegenomen en niet alleen de verhuizingen uit een stedelijke gemeente. Hieruit valt op te maken dat de gemeente Beemster een hoog percentage migratie heeft. De kleinere gemeenten rond de grote steden groeide in 2019 relatief gezien in inwoneraantal het sterkst.

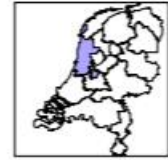
4.4 De plattelandsgemeente Beemster

4.4.1 Inleiding

In de provincie Noord-Holland neemt de gemeente Beemster met zijn ruim 8.500 inwoners en ruim 7.200 hectare grond een centrale plaats in (zie figuur 25) (VisievanBeemster.nl, 2020). De gemeente omvat nog steeds dezelfde contouren als hoe de gemeente in 1612 droogviel. Deze contouren zijn dan ook heilig in de gemeente. Sinds 1999 staat de Beemster op de UNESCO

Werelderfgoedlijst, maar dit is niet de enige UNESCO status die de gemeente heeft. Ook de in de gemeente gelegen stelling van Amsterdam heeft een Werelderfgoed status verworven. Naast de contouren is deze Werelderfgoed status dan ook een belangrijke kernwaarde van de gemeente Beemster (Van der Woud, 2020 ; Falger & Beemsterboer-Köhne, 2017). Toen de Beemster werd drooggelegd kwamen de wat rijkere lui uit Amsterdam naar de Beemster om hier grote panden neer te zetten. De arbeiders van de aanwezige boeren in de Beemster gingen voornamelijk op de kruispunten wonen. Zo ontstonden de dorpsgezichten van de Beemster (VisievanBeemster.nl, 2020).

Figuur 25. Locatie gemeente Beemster in de provincie Noord-Holland (Eigen werk, 2020).

4.4.2 De vier kernen en hun bevolkingsontwikkeling van de gemeente Beemster

Deze dorpsgezichten in de gemeente Beemster is te vertalen naar vier kernen. Deze vier kernen binnen Beemster hebben ieder een eigen karakter. Zoals figuur 26 aantoont verschillen de kernen in omvang en ligging. Ook verschillen ze in voorzieningsniveau. De twee kleine kernen Noordbeemster en Westbeemster bestaan vrijwel uitsluitend uit vrijstaande woningen van vooroorlogse oorsprong. Ook Zuidoostbeemster telt veel vrijstaande en veel vooroorlogse woningen, maar daarnaast ook recente toevoegingen. In het verleden was deze kern het kleinste van de vier (Buys & Mulder, 2018).

“Zuidoostbeemster was kleinschaliger omdat dit dichterbij Purmerend lag en men hierdoor makkelijker de groenten kwijt konden die dan vervolgens naar Amsterdam kon worden gebracht.” Zo verklaart de heer Beekers, voorzitter van Stichting Bewonersplatform Nekkerzoom de ontstaansgeschiedenis van de Zuidoostbeemster. De heer Beekers heeft op basis van zijn stichting verschillende ingangen bij het bewonersnetwerk in de gemeente

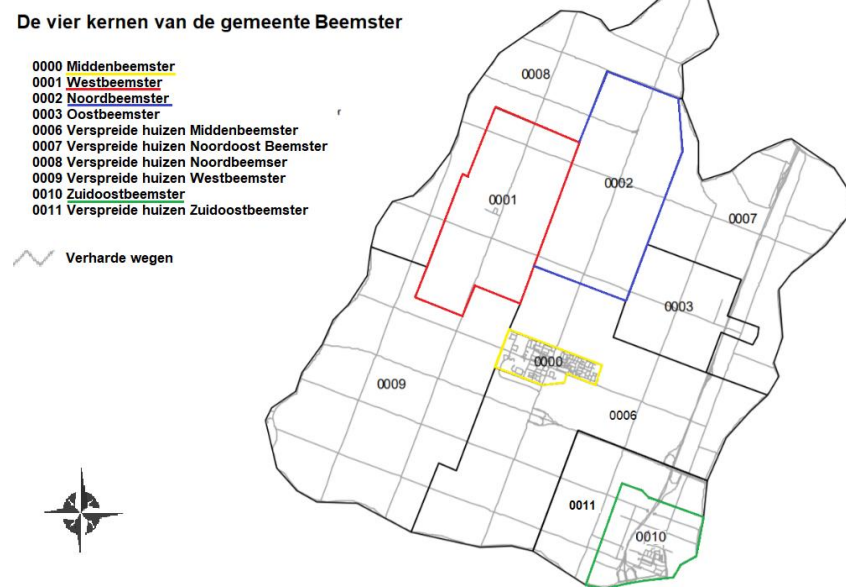

Beemster, specifiek gericht op het gehucht Nekkerzoom welke grenst aan de Zuidoostbeemster. De kern Middenbeemster is het grootst en ook het meest gevarieerd in woningtypen en voorzieningen (Buys & Mulder, 2018). Om de vier kernen liggen een aantal kleinere gehuchten en verspreide huizen. Eén daarvan is bijvoorbeeld Nekkerzoom.

De heer Beekers meldt dat er bij de ontstaansgeschiedenis dan ook sprake van enige vorm van ruimtelijke planning in de gemeente Beemster was. Er werden duidelijke plaatsen aangewezen waar arbeiders konden wonen. Men beschouwt de kleinschalige arbeidershuisjes samen met de grote stolpboerderijen als zeer typerend voor de Beemster.

De vier kernen in de gemeente Beemster hebben zich in inwonersaantal sterk ontwikkeld. Zo geeft de heer Beekers aan: “Die verdubbeling van het aantal inwoners in de gemeente Beemster was er namelijk al.” En: “Omdat voornamelijk het aantal nieuwe bewoners meer dan verdubbeld is, begin Beemster steeds meer op Purmerend te lijken waar de meest uit afkomstig zijn.” Deze twee opmerkingen worden bevestigd door statistiek van CBS, zie hiervoor figuur 19. Uit deze statistiek blijkt dat de gemeente Beemster in 2019 relatief gezien sterk groeide. Ook het aantal verhuizingen in deze gemeente was relatief gezien hoog. Deze bevolkingsgroei vond voornamelijk in de dorpen Middenbeemster en Zuidoostbeemster plaats. Bij het maken van ruimtelijke plannen voor het dorp Zuidoostbeemster wordt mede door de al eerder besproken aanwezige arbeidershuisjes en dus kleinschalige bebouwing het argument van kleinschaligheid gebruikt. De heer Cremer, lid van Stichting Behoud Waterland, erkent dit en voegt hieraan toe dat “(...) door de continue toevoeging van kleinschalige elementen wordt het in een keer grootschalig.” De heer Cremer is woonachtig in het dorp Zuidoostbeemster en heeft verschillende malen als woordvoerder opgetreden bij politieke besluitvormingen over de Zuidoostbeemster. Een ander argument is de ligging van de gemeente en dan vooral de kern Zuidoostbeemster welke een belangrijke rol heeft gespeeld bij deze toename van het aantal inwoners. “Het is meer omdat Zuidoostbeemster tegen Purmerend aan ligt (...) het daarom ook wel makkelijk is om de Zuidoostbeemster in te lijven als extra wijk van Purmerend.” Dit wordt bevestigd als er vervolgens dieper wordt gekeken naar de migratiestromen naar de gemeente Beemster en dan specifiek naar het dorp Zuidoostbeemster.

Figuur 26. De vier kernen van de gemeente Beemster. (Eigen werk, 2020).

4.4.3 Verandering van inwonerssamenstelling ten gevolge van migratiestromen

Voor wat betreft de migratiestromen van inwoners van de gemeente Beemster is vooral de relatie met de gemeente Purmerend belangrijk. De intensiteit van de wederzijdse migratiestromen tussen Beemster en Purmerend is veel hoger dan die met andere gemeenten (Buys & Mulder, 2018). Deze migratiestromen zijn geanalyseerd aan de hand van de woningvisie van de gemeente Beemster. De gemeente Beemster oefent vooral aantrekkingskracht uit op vertrekkers uit Purmerend en de gemeente Edam-Volendam. Het aantal migranten uit de stad Purmerend is overduidelijk het belangrijkste. De kans dat een vertrekkers uit Purmerend zich in de gemeente Beemster vestigt is bijvoorbeeld 10x zo groot als de kans dat iemand uit de Zaanstad in de Beemster terecht komt (7,4% tegen 0,4%). Naast deze sterke wederzijdse migratiestromen blijkt uit de structuurvisie van de gemeente Beemster ook dat de samenstelling van de migrantenstromen van de gemeenten Purmerend en Beemster elkaar op de woningmarkt aanvullen. Hiermee wordt bedoeld dat Purmerend veel huishoudens aan het begin van hun woon carrière aan trekt uit de gemeente Beemster (dus meer de twintigers), terwijl de gemeente Beemster vooral in trek is bij dertigers en veertigers met kinderen die juist een volgende stap in hun woon carrière maken. Deze groep komt dan hoofdzakelijk uit de stad Purmerend. Deze verschillen in samenstelling zijn voor een belangrijk deel te verklaren door het aanbod op de woningmarkt. Waar de gemeente Beemster veel ruime, dure koopwoningen heeft, telt de gemeente Purmerend juist relatief veel rijtjeswoningen en appartementen en meer huurwoningen. Ook per vierkante meter is kopen in Purmerend goedkoper dan in Beemster (Buys & Mulder, 2018). Dit wordt bevestigd door de heer Creemer. Als er dan sprake is van nieuwbouwplannen in de gemeente Beemster zijn dit voornamelijk woningen in het middensegment, hiermee worden woningen bedoeld met een waarde van rond de 6/7 ton. Bedragen die voor een starter niet te betalen zijn.

Een verklaring voor deze verandering in bevolkingssamenstelling door de toename van het aantal stedelingen in de gemeente Beemster is niet te verklaren aan de hand van een beleidsstudie op provinciaal niveau. Allereerst door het in paragraaf 4.2.3 genoemde *Migratiesaldo 0*, maar ook doordat er in de conceptversie van de Omgevingsverordening NH2020 wordt aangegeven dat voor het behoud, en zo mogelijk zelfs versterking, van het kenmerkende authentieke karakter van de regio Waterland (waar de gemeente Beemster onder valt) voorop staat. Een betere omschrijving van het behoud van het dorps karakter van de gemeente Beemster is bijna niet mogelijk. Kleinschalige woningbouwontwikkelingen zouden daarmee dus niet mogelijk moeten zijn in deze gemeente (Snaas, 2020 ; VisievanBeemster.nl,2020).

Deze verandering van bevolkingssamenstelling is beter te verklaren aan de hand van het beleid van de Metropool Regio Amsterdam (MRA), waar de gemeente Beemster eveneens onder valt. De MRA ziet de regio Waterland als “aanvullend kwalitatief” voor de hoog stedelijke omgeving nabij Amsterdam. De gemeente Beemster wordt gezien als een groenblauwe omgeving met veel ruimte voor rust en ontspanning. Hieraan wil de MRA in ieder geval tot 2020 vasthouden. Na 2020 wil de MRA ruimte maken voor een aanzienlijke woningbouw om het bevolkingsaantal in de regio Waterland op peil te houden. Binnen deze kaders zijn afspraken gemaakt voor een kwalitatieve impuls van ongeveer 5000 woningen in deze regio (Provincie Noord-Holland, 2016; Daman, Uittenbogaard & Blom, 2009). Hier is de

gemeente Beemster met de realisatie van meerdere nieuwbouwwontwikkeling aan tegemoet gekomen. Uit de visie van de Beemster blijkt dat deze nieuwbouw door de gemeente Beemster ingericht wordt met het idee om meer te focussen op de centrumfunctie van de nabijgelegen stad Purmerend. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van selectieve concentratiegebieden. Deze concentratiegebieden betreffen de dorpen Zuidoostbeemster en Middenbeemster (VisievanBeemster.nl, 2020). Deze tegemoetkoming van de gemeente Beemster blijkt echter op nationaal en provinciaal niveau allerm minst noodzakelijk. Ook op MRA niveau is het geen strikte eis. De nieuwbouwplannen van de gemeente Beemster concentreren zich vooralsnog vooral op de stedelingen die een volgende stap in hun wooncarrière maken. Deze beleidskeuze wordt bevestigd door Creemer en Beekers. “Ik ken heel veel mensen die de afgelopen 10/15 jaar hier zijn komen wonen en niet uit de Beemster komen” en “Het is een beetje omgekeerde strategie (...) in plaats van kijken of er behoefte is worden weilanden al opgekocht met het idee deze op de lange termijn te ontwikkelen.”

Zoals duidelijk is geworden is er sprake van een grote hoeveelheid stedelijke migratie naar de gemeente Beemster, eveneens is duidelijk geworden dat dit voornamelijk gaat over stedelingen die de volgende stap in hun wooncarrière zetten. Er heeft zich qua inwonerssamenstelling een behoorlijke verandering voorgedaan in de plattelandsgemeente Beemster. Een dusdanige verandering dat volgens Beekers velen het niet meer als plattelandsgemeente moet worden gezien, maar als een buitenwijk van Purmerend. Op zich is dat vreemd omdat dit in strijd is met de UNESCO Werelderfgoed status die verworven is in 2002. Beekers en Creemer wijzen er op dat het een wonderlijk gegeven is dat er eigenlijk vanaf het eerste moment dat die UNESCO status verworven is er gestart is met ontwikkelen van bouwlocaties voor met name ‘stedelingen’ uit Purmerend.

4.4.4 De geplande nieuwbouwplannen en de reacties van de bewoners

Uit de ruimtelijke plannen die in de gemeente Beemster worden ingediend blijkt dat er vier nieuwbouwplannen zijn. Drie bestemmingsplannen worden gerealiseerd in het dorp Zuidoostbeemster en één in Middenbeemster. In de twee andere kernen, Noordbeemster en Westbeemster vinden geen nieuwbouwplannen plaats. Daarom zullen deze twee dorpen in deze paragraaf uitvoeriger worden bestudeerd. Hierbij zal hoofdzakelijk in gegaan worden op hoe de lokale bevolking hier tegenover staat en wat de gevolgen zijn van deze nieuwbouwplannen voor de dorpen (Borst, 2019).

Middenbeemster

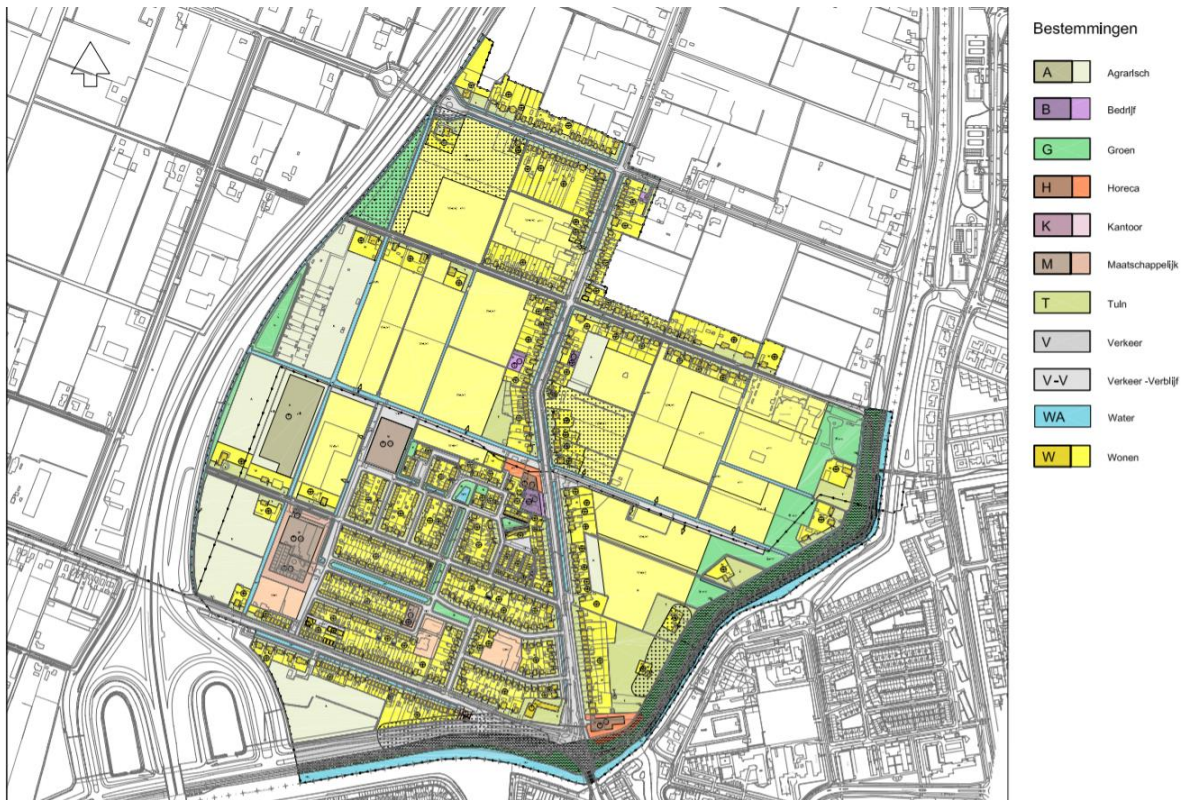

Figuur 27. Bestemmingsplan het Vierde Kwadrant in de Middenbeemster. (Ruimtelijke plannen, 2020).

De belangrijkste toekomstige ontwikkeling in dit dorp is het Vierde Kwadrant (zie hiervoor figuur 27). In dit plangebied zullen 240 woningen worden gerealiseerd. Met deze woningbouw wordt tegemoet gekomen aan de woonbehoefte in de regio. Uit de analyse van de in het bestemmingsplan toegevoegde maatschappelijke- en economische uitvoerbaarheid van dit nieuwbouwproject blijkt allereerst dat ondernemers in de gemeente positief gestemd zijn dat er gebouwd gaat worden. Dit komt hoofdzakelijk door de te verwachten verdiensten van de nieuwe bevolkingsaanwas. Zij zien omzetkansen. De lokale bewoners ervaren het behoud van de karakteristieke openheid als zeer positief. Ook de heer Beekers bevestigt dit: “Men beschouwt deze arbeidershuisjes als typerend voor de Beemster (...) dit karakter proberen ze in de uitbreidingen (in de Middenbeemster) terug te laten komen.” Uit het bestemmingsplan blijkt dat er door de lokale bewoners op het *migratiesaldo 0* waarover in de bouwplannen melding wordt gemaakt positief gereageerd wordt. Wel staat er in het bestemmingsplan dat de migratiesaldo 0 een uitgangspunt is en geen norm. Daarnaast wordt er niet gemeld hoe dit meetbaar gemaakt dient te worden, wel wordt gesteld dat het afhankelijk is van de vraag naar woningen binnen de eigen gemeentegrenzen, dit terwijl het aantal te realiseren woningen wel al vastgesteld is. Er kan dus nog best worden afgeweken van dit beleidsplan migratiesaldo 0 (Urhahn, 2020). Hoe de daadwerkelijke reactie van de lokale bewoners in het dorp Middenbeemster gaat zijn is dan ook nog niet zeker. Wel sluit de gemelde reactie in het bestemmingsplan van het Vierde Kwadrant aan bij de opmerkingen uit het theoretisch kader in zake het reageren van lokale bewoners op veranderingen. De veranderingen worden gedragen, zolang de belangrijkste waarden maar behouden blijven. Op hoe de bewoners op de laatste opmerking betreft het migratiesaldo 0 hebben gereageerd is geen toevoeging te vinden in beleidsdocumenten.

Zuidoostbeemster

Figuur 28. Bestemmingplan de Nieuwe Tuinderij Oost in de Zuidoostbeemster (Ruimtelijke plannen, 2020)

Zoals al eerder gemeld zijn de projecten in de Zuidoostbeemster grootschaliger. Hier worden op toekomstige basis maar liefst drie projecten verwezenlijkt. Dit ondanks dat het dorp Middenbeemster veel groter is dan het dorp Zuidoostbeemster. In het plan Zuidoostbeemster II wordt hoofdzakelijk gefocust op het invullen van locaties binnen de dorpskern van Zuidoostbeemster. Een *postzegelbestemmingsplan*. Dit bestemmingsplan is dan ook van beperkte omvang en strekt zich uit over meerdere locaties. Doordat het zich over meerdere locaties in het dorp strekt wordt door de heer Creemers gesteld dat dit project niet kleinschalig meer is, maar eerder grootschalig. "Door de continue toevoeging van kleinschalige elementen, wordt het in een keer grootschalig." Het totaal plan heeft namelijk betrekking op de bouw van circa 730 woningen. Dit zou een significante toevoeging zijn aan de huidige aantal inwoners in het dorp Zuidoostbeemster.

Figuur 29. Postzegelbestemmingsplan Zuidoostbeemster II. (Ruimtelijke plannen, 2020)

Figuur 30. Krantenartikel Noordhollands Dagblad 20-04-2020. (van der Woud, 2020).

Stichtingen in geweer tegen verregaande bouwplannen

Zuidoostbeemster 'vol geplempt'

 Robert Jan van der Woud
r.j.van.der.woud@medlab.nl

Zuidoostbeemster ■ Stichting Nekkerzoom, Stichting Behoud Waterland en Stichting Beemstergroen slaan de handen ineen in de strijd tegen het verder volbouwen van Zuidoostbeemster.

De drie stichtingen ageren tegen de door de gemeente opgestelde Dorpsontwikkelingsvisie, waarin ondermeer de bouw van 800 nieuwe woningen in Zuidoostbeemster aan de orde komt. Wat betreft Bart Creemer van Stichting Behoud Waterland en F. Beekers van Stichting Nekkerzoom is dat een volstrekt ontoelaatbare ontwikkeling die het dorpse karakter van Zuidoostbeemster onherstelbaar beschadigt.

Stemmen

Het gaat om nieuwbouw die is gepland op het nu nog groene gebied ten noorden van het Noorderpad tot aan de voetbalvelden van sportvereniging ZOB. Bewoners konden recentelijk stemmen voor een van de drie varianten die de gemeente Beemster voor de toekomstige ontwikkeling van Zuidoostbeemster had uitgestippeld. Dat er massaal voor de variant is gestemd waarbij er honderden woningen verrijzen in het groen, gaat er bij Creemer en Beekers niet in. In 2016 werd er nog een enquête gehouden waarbij 74 procent van de bewoners zich juist uitsprak tegen verdere nieuwbouwplannen na het voltooiën van wijk De Tuinderij Oost.

De stichtingen hebben inmiddels met een beroep op de Wet openbaarheid bestuur verzocht om inzage in documenten waaruit blijkt dat er wel een meerderheid is voor nieuwe bouwplannen. De beantwoording van dit verzoek laat nog op zich wachten, maar inmiddels is wel de termijn verstreken waarop gereageerd kan worden op het conceptplan van de Dorpsontwikkelingsvisie. Tot frustratie van Creemer en Beekers, die vinden dat ze door deze gang van zaken geen fatsoenlijke zienswijze kunnen geven. „Dat maakt je mank”, verzucht de voorzitter van Stichting Nekkerzoom.

Spelletjes

Hij verdenkt de gemeente Beemster van rare spelletjes. „De visie is bedoeld om aan te geven hoe Beemster na de fusie door de gemeente Purmerend behandeld moet worden. Het lijkt allemaal op de bewoners toegespitst, en die hebben tijdens drie informatieavonden ook kunnen stemmen over het plan. Maar wat de mening van andere belangengroepen is, en wie dat zijn, is niet duidelijk. Van hun mening is niets openbaar, terwijl er van de bewonersavonden verslagen zijn. Je ziet precies waar de bewoners voor en tegen zijn, en daaruit blijkt dat er alleen nieuwbouw moet komen voor starters, senioren en Beemsterlingen. Waar komen dan die 800 woningen ineens vandaan?”

Volgens Beekers maakt de gemeente handig gebruik van zogenaamde postzegelplannen waardoor er ondanks een uitspraak van de Raad van State al flink is bijgebouwd.

De nieuwbouwprojecten Zuidoostbeemster II en de Nieuwe Tuinderij-Oost brachten veel kritiek van de bewoners met zich mee. Dit wordt bevestigd door het krantenartikel in figuur 30. Verschillende bewonersverenigingen en stichtingen hebben kritieken op de bouwplannen in Zuidoostbeemster. Ook uit het interview blijkt dat er veel klachten zijn van de bewoners over deze nieuwbouwwijk. Deze klachten focussen zich hoofdzakelijk op de gemeente. Er is geen sprake van burgerparticipatie, terwijl de gemeente voor wil doen alsof dit wel het geval is. In het bestemmingsplan van de twee uitbouwen wordt gesproken over beperkte uitbreiding aansluitend bij het dorpse DNA. Dit dorpse DNA wordt echter niet gedefinieerd. Er zijn meerdere bronnen die aangeven dat het dorp Zuidoostbeemster in tegenstelling tot de andere drie kernen door de lokale bevolking namelijk gezien wordt als uitloopgebied van de grotere stad Purmerend (Snaas, 2020; van Ommen, 2019). Dit wordt eveneens bevestigd in het interview met de heer Creemer. “Het is meer omdat Zuidoostbeemster tegen Purmerend aan ligt (...) daarom is het ook wel makkelijk om de Zuidoostbeemster in te lijven als extra wijk van Purmerend.” Ook op de genoemde zinssnede in het bestemmingsplan is veelvuldig kritisch gereageerd: “Er wordt weliswaar gezegd dat de Beemster altijd zijn eigen identiteit behoudt, maar dat blijkt uiteindelijk nergens uit.” Ook uit oude krantenarchieven van het Noord-Hollands dagblad blijkt dat er in de Zuidoostbeemster sprake is van een over langere tijd geldende onherstelbare schade aan het dorpse karakter van het dorp. De geplande nieuwbouwplannen voor het dorp Zuidoostbeemster hebben dan ook tot veel bezwaren geleid (van der Woud, 2020). Creemer: “Nog meer nieuwbouwplannen zou deze schade alleen maar verergeren en uiteindelijk er toe leiden dat het dorp Zuidoostbeemster geen dorp meer genoemd kan worden.”

Uit de door Urhahn uitgevoerde enquête in de Zuidoostbeemster zijn drie stellingen relevant. Deze drie stellingen staan in tabel 6. Zoals blijkt uit tabel 6 is de vraagstelling niet volledig correct, immers valt het niet met zekerheid te zeggen dat de stelling “Nieuwbouw mag hoger dan de ‘Beemster twee lagen met kap’” ook daadwerkelijk door de geënquêteerde is opgevat als een identiteitskenmerk van de Beemster. Wat wel het geval is, deze bouwstijl is namelijk een van de kernwaarden is van de gemeente Beemster. Dit wordt onder andere in het interview met de heer Creemer gezegd. Naast de grotere stolpboerderijen zijn ook de kleinere arbeiderswoningen voor de identiteit van de gemeente Beemster. Zoals tabel 6 aantoont zijn de geënquêteerden sterk negatief over deze stelling. Ook het karakteristieke profiel van de wegen in de gemeente Beemster is een belangrijke

kernwaarde in de gemeente Beemster, dit wordt eveneens duidelijk uit het interview. Hierin wordt de verhoogde wegligging van de wegen in de gemeente Beemster als een belangrijk karakter genoemd. Op de stelling “Het karakteristieke profiel (breedte, bomen, sloten) van de Purmerenderweg moet worden gehandhaafd” wordt zoals tabel 6 aantoont zeer positief gereageerd. Op basis van deze twee stellingen kan er worden gesteld dat de geënquêteerden inderdaad het karakter van hun gemeente zeer belangrijk vinden en die niet graag veranderd zien worden door nieuwbouwprojecten. De bewoners zijn, zoals duidelijk wordt in tabel 6, verdeeld over de noodzaak van het creëren van ruimte voor nieuwe woningen na de realisatie van de al geplande nieuwbouwprojecten. Dit is opvallend gezien de eerder genoemde negatieve reacties namens de bewoners tegen de nieuwbouwprojecten in de gemeente. Hier zal later dieper op in worden gegaan.

Tabel 6. Belangrijkste stellingen uitgevoerde enquêtes in het dorp Zuidoostbeemster (VisievanBeemster.nl, 2020)

Stellingen	Helemaal eens	Eens	Oneens	Helemaal oneens	Niet gestemd
Om Zuidoostbeemster vitaal en toekomstbestendig te houden, moet er na realisatie van de geplande woningbouw in de Nieuwe Tuinderij Oost nieuwe ruimte voor woningen komen.	12	10	8	10	1
Nieuwbouw mag hoger dan de ‘Beemster twee lagen met kap’.	6	2	13	20	0
Het karakteristieke profiel (breedte, bomen, sloten) van de Purmerenderweg moet worden gehandhaafd.	23	7	3	0	0

4.4.5 Karakterverandering van de gemeente Beemster

Om de relatie tussen deze migratiestromen en de karakterverandering in de gemeente Beemster te kunnen beoordelen dient eerst het karakter van de gemeente Beemster helder te zijn. Een karakter valt zoals duidelijk wordt uit het theoretisch kader uit de belangrijkste kernwaarde in de gemeente voor de bewoners te halen. Zoals al eerder gemeld in de inleiding van dit hoofdstuk heeft de gemeente Beemster de beschikking over de erkenning van twee UNESCO Werelderfgoed statussen. Deze statussen zijn onder andere verworven door hetgeen de Beemster symboliseert: de openheid, het strakke geometrische patroon en de verhoogde ligging van de wegstructuur. De UNESCO Werelderfgoed status is een belangrijke kernwaarde en wordt dan ook sterk gewaardeerd door de bewoners. Dit blijkt zowel uit het interview met de heer Creemer en Beekers als uit de enquête (zie bijlage 9.1). De heer Beekers: “Want in 1999 is het UNESCO Werelderfgoed uitgeroepen en dat heeft er toe geleid dat de culturele waarden beschermd worden”. En “Met het uitbreiden van de woongebieden komen de Werelderfgoed-waarden onder druk te staan. Opletten!”. Wordt genoemd in de enquête (zie bijlage 9.1). Er kan daarom worden gesteld dat deze UNESCO Werelderfgoed statussen het karakter van de gemeente Beemster typeert. In meerdere bronnen komt terug dat de bouw van de nieuwbouwwijken voor stedelingen van invloed is op de Werelderfgoed status (van Ommen, 2019 ; VisievanBeemster.nl, 2020).

De aantasting van deze Werelderfgoed status door de toevoeging van nieuwbouwprojecten in de gemeente is dan ook een heikel punt onder de bewoners. Deze bewoners staan over het algemeen al bekend om hun boerenstugheid, als harde werkers en hun tevredenheid met hun woning en woonomgeving. Door deze boerenstugheid wordt de Beemsterling ook

wel gezien als conservatief. Veranderingen in deze gemeente leiden dan ook snel tot kritieken onder de bewoners. Of zoals in het theoretisch kader genoemd “wij tegen zij” gevoel. Dit gevoel wordt bevestigd als wordt gekeken naar de kritieken van de bewoners op de gemeente. De gemeente is hierin dus de zij en de bewoners de wij. Dit “wij tegen zij” gevoel komt sterk naar voren in het interview, hoewel ook uit het interview duidelijk wordt dat dit niet voor alle bewoners geldt: “De oude bewoners erkennen dat er ruimte voor nieuwbouwplannen noodzakelijk is, dit omdat zij inzien dat er sprake van een tekort op de woningmarkt is voor de lokale bevolking. De voorkeur gaat hierbij bij hen wel uit naar kleine toevoegingen gericht op starters en bejaarden. Een voorkeur waar door de gemeente Beemster door economische belangen niet aan tegemoet wordt gekomen.” Ook in de enquête komt deze terughoudende houding van de bewoners naar voren. Zoals duidelijk naar voren komt in tabel 6 wordt er verdeeld gereageerd over of er na realisatie van de geplande woningbouw nieuwe ruimte voor woningen dienen te komen. In een eerder uitgevoerde enquête waarover in het krantenartikel in figuur 31 wordt gesproken werd zelfs gemeld dat 74% van de geënquêteerden aangegeven had dat er niet bijgebouwd hoefde te worden. De resultaten uit deze enquête waren echter niet te achterhalen, daarmee is het ook niet met zekerheid te zeggen of dit percentage klopt. Desondanks kan er een voorzichtige conclusie worden gemaakt dat de bewoners in het dorp Zuidoostbeemster minder sterk tegen de nieuwbouwprojecten zijn. De bewoners hebben een ontwikkeling in mening doorgemaakt. Het valt echter niet te zeggen of dit samenhangt met de toename van het aantal stedelingen.

Figuur 31. Krantenartikel Noordhollands Dagblad 12-12-2019 (van Ommen, 2019).

Wat ook niet meehelpt bij deze conservatieve houding van de oorspronkelijke bewoners is de houding van de nieuwe bewoners. De precieze ontwikkeling van de houding van deze nieuwe bewoners is niet statistisch te achterhalen, want dit is niet onderzocht in de uitgevoerde enquête (zie bijlage 9.1). Deze houding is wel ter sprake gekomen in het interview met de heren Beekers en Creemers. Zij stellen: “Er wordt opgemerkt dat de nieuwe bewoner zich vrij snel aanpast aan het dorpse karakter (...) wij hebben als stedeling gekozen om naar een dorp te gaan en nu willen we ook dorpeling zijn”, “Ineens gaan de nieuwe bewoners de volgende stedelingen buiten houden (...) je neemt een andere identiteit aan.” en “In die zin integreren ze dus heel snel en willen ze dat kleinschalige behouden.” De

nieuwe bewoners integreren dus snel in hun nieuwe woonomgeving en past zich qua houding vrij snel aan het karakter van de oorspronkelijke bewoners aan. Dit is nu nog het geval, echter wordt de geplande nieuwbouw in het dorp Zuidoostbeemster als bedreiging gezien voor deze houding van de bewoners. De heer Creemer: “De openheid is al sterk aan het verdwijnen in de gemeente Beemster. De huidige generatie stedeling komt voor die openheid en rust naar de Beemster. En ik verwacht dat die kernwaarde (de openheid) zal worden aangetast door de nieuwbouwwijk.” En “Ik ben benieuwd hoe de mentaliteit en identiteit gaat veranderen als het grootschalige nieuwbouwproject Tuinderij Oost wordt gebouwd (...) dus hoe de situatie er over vijf jaar uit gaat zien.” Dit kan uiteraard niet met zekerheid gezegd worden, immers heeft de toevoeging van eerdere nieuwbouwwijken weliswaar de openheid aangetast, maar heeft niet geleid tot een verandering van de houding van de oude bewoners.

Wat sterk veranderd is door de jaren heen is de sociale samenhang van de bewoners in de gemeente Beemster. De bewoners stonden mede door het zeer bruisende verenigingsleven bekend om hun onderlinge betrokkenheid. Er werd op een positieve manier op elkaar gelet en voor elkaar gezorgd als dat nodig was (Buys & Mulder, 2018). Dit komt weer tot uiting in het aantal bewoners dat zich inzet als vrijwilliger voor de buurt of een vereniging, dit betreft bijna de helft van het aantal inwoners in de gemeente. Doordat hier in de enquêtes geen onderzoek naar is gedaan kan een mogelijke ontwikkeling in het aantal vrijwilligers niet worden bevestigd. Het enige wat de enquêteresultaten hierover te bieden hebben is dat de getroffen maatregelen om de sociale samenhang te verbeteren niet hebben gewerkt. De behoefte aan een ontmoetingsplek wordt namelijk hoog gewaardeerd. Deze verandering wordt echter vooral bevestigd door het interview met de heren Creemer en Beekers. Waarbij voornamelijk de woorden van Beekers als voorzitter van een bewonersvereniging belangrijk zijn. Ook de woorden van de heer Creemer als bewoner van de gemeente zijn representatief, hij is namelijk een spreekbuis namens Stichting Behoud Waterland op politieke besluitvormingen over de nieuwbouwprojecten in Zuidoostbeemster. Uit het interview komt naar voren dat de bewoners vroeger onderling zeer betrokken waren, maar dat dat tegenwoordig niet meer het geval is. Dit merken beide heren aan het verenigingsleven, deze is niet meer zo bruisend als dat het voorheen geweest is. Ook aan de manier dat er op de nieuwbouwprojecten gereageerd wordt door de bewoners. De nieuwbouwprojecten leven wel onder de bewoners, maar niet onder allemaal. Als mogelijke verklaring voor deze ontwikkeling wordt de sterkere focus op de eigen omgeving gegeven van de bewoners. Dit zijn duidelijke kenmerken van een verminderde onderlinge samenhang. De veranderende sociale samenhang in de gemeente Beemster en dan specifiek in het dorp Zuidoostbeemster wordt in het interview bevestigd dat dit hoofdzakelijk aangetast wordt door de nieuwbouwwijken. De heer Creemer: “Ik zie de sociale cohesie ook achter uit gaan door het verdwijnen van het dorpse karakter door de nieuwbouwwijken. Ik ken iemand die woont hier al jaren en kent iedereen in het dorp, maar onderhand niet meer. Je ziet het sterk aan de verenigingsleven. In kleine gehuchten zoals dus de Nekkerzoom, maar ook het nabijgelegen Hobrede is één of twee verenigingen actief en bijna iedereen participeert daarin. Dat is in Zuidoostbeemster bij lange na niet meer het geval. Dat is de samenhang die je ziet in de kleine dorpsgemeenschappen en die verdwijnt dus in de Zuidoostbeemster.” Wel dient hierbij de opmerking gemaakt te worden dat dit niet aan de hand van andere bronnen valt vast te stellen.

Figuur 32. Waardering stellingen uitgevoerde enquêtes in het dorp Zuidoostbeemster (Visie van Beemster.nl, 2020).

Stelling	
Bij nieuwe woningbouwontwikkelingen moeten eerst de voorzieningen worden ingepland.	9.1
Dorp ontwikkelen met – meer dan nu – oog voor leefbaarheid en betere infrastructuur.	8.8
Groen en water voor jongeren terug laten komen als verwijzing naar de structuur die bij de drooglegging is ontstaan.	7.6

Het verlies aan leefbaarheid door de nieuwbouwwijken kan wel worden bevestigd aan de hand van meerdere geraadpleegd onderzoekresultaten. Allereerst de enquête, hierin wordt de stelling “Dorp ontwikkelen met – meer dan nu – oog voor leefbaarheid en betere infrastructuur.” Het gaat hierbij om het dorp Zuidoostbeemster (Visie van Beemster.nl, 2020). Deze stelling wordt op een schaal van 1 op 10 zeer hoog beoordeeld, namelijk met een 8.8 (zie hiervoor figuur 32). Dit zou kunnen aantonen aan dat de leefbaarheid slecht is en verbeterd moet worden. De aanwezige aspecten die de leefbaarheid zouden moeten verhogen als bijvoorbeeld een ontmoetingsplek zijn zoals blijkt uit de enquête slecht. Ook zijn de geënquêteerden eensgezind over de plannen om bij een volgend nieuwbouwproject eerst de voorzieningen in te plannen (zie eveneens figuur 32). Het interview bevestigt dit verlies aan leefbaarheid in het dorp Zuidoostbeemster. Volgens de heren Creemer en Beekers is de leefbaarheid in de gemeente Beemster als geheel niet veranderd. De leefbaarheid is met name achteruitgegaan in de dorpen Zuidoostbeemster en het gehucht Nekkerzoom. Als oorzaak voor het verlies aan leefbaarheid wordt de aanleg van een nieuwe afslag naar de snelweg gegeven door beide heren. Doordat deze afslag als sluiproute wordt gebruikt leidt het tot gevaarlijke situaties. Doordat deze gevaarlijke situatie nu al het geval is wordt vermoed dat dit met de bouw van de geplande woningen in het dorp Zuidoostbeemster alleen maar verder zal verslechteren.

Uit bovenstaande kan worden geconstateerd dat in het dorp Zuidoostbeemster de meeste verandering heeft opgetreden. Deze veranderingen komen hoofdzakelijk tot uiting in een achteruitgang van de sociale samenhang van de bewoners en de leefbaarheid van het dorp. Het leidt niet tot een verandering van de houding van de bewoners, doordat de nieuwe bewoners over het algemeen goed integreren. Aan de andere kant blijven de bewoners vooral op zichzelf gefocust en is er in enige mate sprake van desinteresse voor nieuwbouw in het dorp. Het karakter is aanzienlijk veranderd. Of er hierbij een samenhang is met de toename van het aantal stedelingen valt niet te zeggen op basis van de verzamelde informatie.

5. Conclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: "Hoe hebben de Noord-Hollandse dorpen zich demografisch ontwikkeld en welke invloed heeft de instroom van stedelingen op de oorspronkelijke bewoners?" Hiervoor is een kwantitatief en kwalitatief onderzoek uitgevoerd.

Uit de resultaten is gebleken dat met name factoren als leefbaarheid en sociale samenhang bij bewoners van een plattelandsgemeente van belang zijn. Een plattelandsgemeente verandert door een andere bevolkingssamenstelling. De oorspronkelijke bewoners reageren op twee verschillende manieren. Actief of passief. De manier van reageren is afhankelijk van de factor die de hoofdoorzaak is achter de verandering van de identiteit van de plattelandsgemeente. Ook het soort plattelandsgemeente is hierbij van belang.

De demografische ontwikkeling van plattelandsgemeenten op nationale schaal is zeer onevenredig verdeeld, er is namelijk een duidelijk verschil zichtbaar in de krimp- en groeigemeenten. Deze krimpgemeenten bevinden zich met name in de randen van Nederland. In de provincie Noord-Holland is de situatie anders ten opzichte van landelijk. Er is weliswaar eveneens sprake van een afname van het aantal inwoners in een aantal gemeenten in de provincie, maar dit aantal is niet te vergelijken met de situatie op nationale schaal. De randgemeenten van de provincie Noord-Holland als Den Helder en Bergen leiden het meeste onder inwonersverlies. De plattelandsgemeenten in de provincie Noord-Holland zijn door deze geringe afname in inwoners qua identiteit niet veranderd. De bevolkingssamenstelling vormt niet de hoofdoorzaak achter de identiteitsverandering. Voor de plattelandsgemeenten in de provincie Noord-Holland is de verandering van de demografische samenstelling van de bevolking belangrijker. Doordat deze provincie zeer dichtbevolkt is en de stad Amsterdam hier gevestigd is speelt een verandering van bevolkingssamenstelling door stedelijke migratie naar plattelandsgemeenten hier een belangrijkere rol. Deze trek van de stad naar het platteland leidt tot de identiteitsverandering van plattelandsgemeenten.

Deze identiteitsverandering wordt bevestigd als vervolgens wordt beoordeeld hoe de oorspronkelijke bewoner reageert in een gemeente waar relatief gezien de meeste stedelingen naar toe trekken. Hier is duidelijk sprake van een identiteitsverandering. Deze identiteitsverandering wordt veroorzaakt doordat een belangrijke identiteitswaarde, de erkenning van de Werelderfgoed status van de gemeente, wordt aangetast door de bouw van nieuwbouwprojecten voor stedelingen. De toename van het aantal stedelingen in de gemeente Zuidoostbeemster doet volgens vele oorspronkelijke bewoners de sociale samenhang en leefbaarheid in het dorp achteruit gaan. Deze verandering leidt er toe dat de oorspronkelijke bewoners hier meer agressief reageren en doet een sterk "wij tegen zij gevoel" gevoel opkomen.

6. Discussie

Validiteit literatuuronderzoek

Het theoretisch kader bestaat uit literatuuronderzoek. Er is gezocht naar literatuur via Google Scholar en de Universiteit bibliotheek (bibliografische methode). Hieruit werden de belangrijkste bronnen gehaald, door middel van referentielijsten in bestaande literatuur is vervolgens dieper onderzoek gedaan naar geschikte literatuur (sneeuwbal methode). Niet alle literatuur is wetenschappelijke literatuur, zeker de literatuur die betrekking had op gemeentelijk niveau. Wel is hierbij ter bevestiging van deze literatuur gezocht naar gerelateerde wetenschappelijke literatuur op een ander schaalniveau.

Validiteit enquête

Voor dit onderzoek zijn drie verschillende enquêtes gebruikt die uitgevoerd zijn door stedenbouwkundig bureau Urhahn in opdracht van de gemeente Beemster. Enkel de resultaten van de analyse van deze enquête waren beschikbaar. Hierdoor is er niet met zekerheid te zeggen of deze enquêteresultaten kloppend zijn. Daarnaast kwam het aantal geënquêteerden in geen geval overeen met het noodzakelijke aantal voor een representatief onderzoek. Als laatste werd ook in het interview aangegeven dat er geen sprake was van waarheidsgetrouw onderzoek bij de afname van de enquêtes. Als reden werd hierbij gegeven dat er gebruik was gemaakt van selectieve genodigden voor de enquêtes. Er kan dan ook gesteld worden dat de benutte enquête voor de analyse van de situatie in de gemeente Beemster in dit onderzoek niet valide zijn. Daarom heb ik deze in zeer geringe mate meegenomen binnen het onderzoek. Om de validiteit te achterhalen zijn dus verschillende maatstaven gebruikt, waaronder eigen statistische analyse en het interview. Hier sloot de enquête op aan. Het gebruiken van eigen enquêtedata was jammer genoeg niet mogelijk.

Validiteit interview

De validiteit van een interview valt op verschillende manieren te meten. Constructvaliditeit is de eerste die hierbij van belang is. Deze constructvaliditeit geeft aan in hoeverre het interview datgene meet wat beoogd te worden gemeten. Dit wordt onder andere gemeten op basis van de emoties en meningen van de geïnterviewden. De gestelde vragen moeten correct afgebakend zijn en voldoende verklaard worden. Er is hierbij gekozen voor een open dialoog met de geïnterviewden. De vragen zijn zo helder mogelijk omschreven en begrippen die niet direct werden begrepen door de geënquêteerden zijn indien noodzakelijk verder uitgelegd. Alle vragen hebben betrekking gehad op het onderzoek. Daarmee kan worden gesteld dat de validiteit van het interview voldoende is.

7. Nawoord

Het schrijven van deze scriptie was op zijn zachtst gezegd een uitdaging. Een uitdaging die zijn weerga niet kende. Door verschillende persoonlijke omstandigheden was het erg lastig om de scriptie in goede banen te leiden. Ondanks al deze belemmeringen ben ik trots op het resultaat wat ik in deze periode heb kunnen afronden.

De plannen voor mijn scriptie zijn continu tijdens het proces gewijzigd. Ik denk dat ik daarin uiteindelijk de juiste keuzes heb gemaakt. Keuzes zijn nooit makkelijk. Ik heb geleerd flexibiliteit te tonen en veerkrachtig om te gaan met teleurstellingen. Creativiteit kwam hierbij veelvuldig ter sprake, nieuwe invalshoeken waren continu noodzakelijk.

Het was voor mij lastig om de vele uren zelfstandig onderzoek te verrichten, zeker ook omdat het grootste gedeelte van mijn onderzoek uiteindelijk uit literatuur onderzoek diende te bestaan. Hierin werd ik goed ondersteund door mijn scriptiebegeleider en scriptiewerkgroep. Ik heb geleerd om niet bang te zijn voor obstakels en deze juist aan te grijpen en proberen hiervan te leren. Fouten maken mag.

Ik ga nu eerst op vakantie, maar zal hierna beginnen bij een traineeship duurzaamheid en energie bij Bender. Ik hoop de ervaring die ik heb opgedaan tijdens mijn Master Human Geography mee te nemen naar deze nieuwe uitdaging.

Bouke Bouma

Middelie, juli 2020

8. Literatuurlijst

- Aalvanger, A. & Beunen, R. (2011). *Dorpsidentiteit: Op zoek naar eenheid in verscheidenheid*. Wetenschapswinkel Wageningen UR. Rapportnummer 275, maart 2011. <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/167171>
- Amin, A. & Thrift, N. (1995). *Globalisation and institutional thickness*. In Healey, P. Cameron, S. Davaoudi, S. Graham, C., & Madani-Pour, A. (Eds.), *Managing cities: The New Urban context*, Chichester, NY, pp. 91–108
- Ansichtkaartenbeurs.nl, 2020. *Oude Ansichtkaarten Noord-Holland*. Geraadpleegd op 15-07-2020 via https://ansichtkaartenbeurs.nl/kaart/nh_10924
- Antonides, L.H., Witte, C., De Moor, T. & Boele, A.H. (2018). *De functies van bewonersoverleg-organisaties in een veranderende samenleving - Over de functies van bewonersoverlegorganisaties tegen de achtergrond van bewonersparticipatie en andere hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen*. Onderzoek in opdracht van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen. (74 p.). Universiteit van Utrecht.
- Beck, U. & Beck-Grensheim, E. (2009). *Global generations and the trap of methodological nationalism for a cosmopolitan turn in the sociology of youth and generation*. *European Sociological Review*, 25(1): 25-36.
- Booi, H., Ahamiane, S., De Graaff, L., Schmitz, Sleutjes, B., Smits, A., Tepic, M. (2017). *Fact sheet wonen in Waterland 2017*. Geraadpleegd op 22-06-2020 via <https://www.metropoolregioamsterdam.nl/wp-content/uploads/2019/12/Factsheet-Wonen-in-Waterland-2017.pdf>
- Borst, R. (2019). *Nota van Uitgangspunten: Dorpsontwikkelingsvisie Zuidoostbeemster*. Projectgroep Dorpsontwikkelingsvisie Zuidoostbeemster. Geraadpleegd op 15-05-2020 via <https://www.visievanbeemster.nl/zuidoostbeemster/wp-content/uploads/2019/09/NvU-Dorpsontwikkelingsvisie-Zuidoostbeemster-samengevoegd.pdf>
- Boschma, R. & Frenken, K. (2006). *Why is economic geography not an evolutionary science? Towards an evolutionary economic geography*. *Journal of Economic Geography*, 2006, vol. 6, issue 3, 273-303.
- Braun, M.M.H.M. & Muggen, Y. (2011). *Bestemmingsplan Bedrijventerrein Diemen. Toelichting*. 9V5593.
- Brusse, W.A., Van Dalen, W. & Wissink, B. (2002). *Stad en Land in een nieuwe geografie. Maatschappelijke veranderingen en ruimtelijke dynamiek*. WRR voorstudies en achtergronden. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Buys, A. & Mulder, R. (2018). *Woningmarktanalyse Beemster: Input voor een nieuwe woonvisie*. Amsterdam: RIGO Research en Advies. Projectnummer P34900.
- CBS. (2019). *Randgemeenten bij grote steden groeiden in 2019 het meest*. Geraadpleegd op 25-6-2020 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/01/randgemeenten-bij-grote-steden-groeiden-in-2019-het-meest>
- CBS Statline. (2019). *Bevolkingsontwikkeling; regio per maand*. Geraadpleegd op 27-02-2020 via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37230NED/map?ts=1574863439222&fromstatweb=true>
- CBS. (2018). *Bevolking in bijna kwart van gemeenten gedaald*. Geraadpleegd op 27-02-2020 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/01/bevolking-in-bijna-kwart-van-gemeenten-gedaald#id=undefined>
- CBS. (2017). *Worden we individualistischer?* Geraadpleegd op 26-02-2020 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/52/worden-we-individualistischer->

- CBS (2016). *Nederland telt 17 miljoen inwoners*. Geraadpleegd op 26-06-2020 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/12/nederland-telt-17-miljoen-inwoners>
- CBS (2012). *Nabijheidsstatistiek: hoe ver wonen Nederlanders van voorzieningen?* Geraadpleegd op 21-11-2019 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2012/14/nabijheidsstatistiek-hoe-ver-wonen-nederlanders-van-voorzieningen->
- CBS (2011). *Gemeente Op Maat: Beemster*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek. Kengetal: A-127.
- CBS. (1962). *Kaart van de bevolkingsdichtheid in Nederland, CBS, 1962*. Den Haag; Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 27-11-2019 via <http://objects.library.uu.nl/reader/index.php?obj=1874-13298&metadata=1&lan=en#page//14/93/93/149393234160809237279378951726059780151.jpg/mode/1up>
- Christiaanse, S., & Haartsen, T. (2017). *The influence of symbolic and emotional meanings of rural facilities on reactions to closure: The case of the village supermarket*. *Journal of Rural Studies*, 54, 326-336. [https://doi.org/\(...\)jrurstud.2017.07.005](https://doi.org/(...)jrurstud.2017.07.005)
- Compendium voor de Leefomgeving. (2017). *Infrastructuur, 2016*. Geraadpleegd op 3-4-2020 via <https://www.clo.nl/indicatoren/nl2096-infrastructuur-wegen>.
- Daman, K., Uittenbogaard, L., Blom, F. (2009). *Wonen in de metropool. Woonvisie Amsterdam tot 2020*. Geraadpleegd op 22-06-2020 via http://www.vereniging-akropolis-amsterdam.nl/wp-content/uploads/2016/01/Woonvisie-Amsterdam-tot-2020_webversie_20090409.pdf
- Daniëls, W. (2019). *Het dorp*. (1^e druk). Amsterdam: Thomas Rap.
- Delfmann, H., Koster, S., McCann, P. & Van Dijk, J. (2014). *Population change and new firm formation in urban and rural regions*. *Regional Studies*, 48(6), pp. 1034-1050.
- Derksen, W., Engbersen, G., Gehrels, C., Van Mierlo, Y., Noordanus, P. (2014). *Perspectief voor steden. Advies van de commissie Derksen*. Geraadpleegd op 15-07-2020 via <https://www.vnfp.nl/media/files/20150327-perspectief-voor-de-steden-advies-cie-derksen.pdf>
- Van Eck, J.R., Van Dam, F., De Groot, C & De Jong, A. (2013). *Demografische ontwikkelingen 2010-2040. Ruimtelijke effecten en regionale diversiteit*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Engbergesen, R. & Van der Kooij, A. (2003). *Nieuwe dorpen. Een essay over sociale samenhang*. InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster. November 2003. Rapport 03.2.052.
- Fontein, R. (2009). *Sociaal economische vitaliteit. De rol van het LNV bij het versterken van sociaal-economische vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied*. Wageningen: Alterra.
- Feughtwang, S. (1998). *What is a village?*. In: Vermeer, E.B., Pieke, N.P. & Chong, W.L. (1998). *Cooperative and collective in China's Rural Development*. New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Gielsing, J., Haartsen, T., & Vermeij, L. (2019). *Village Facilities and Social Place Attachment in the Rural Netherlands*. *Rural Sociology*, 84(1), 66-92. <https://doi.org/10.1111/ruso.12213>

- Haartsen, T., & Van Wissen, L. (2012). *Causes and consequences of regional population decline for primary schools*. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 103(4), 487-496. [https://doi.org/\(...\)/67-9663.2012.00736.x](https://doi.org/(...)/67-9663.2012.00736.x)
- Van de Heest, J. (2017). *De Nederlandse plattelandseconomie*. Masterscriptie Universiteit Utrecht. Faculteit: Geowetenschappen.
- Heins, S., Van der Reijden, H. & Keers, G. (2004). *Succes niet verzekerd*. Agora 20:4. RIGO Research en Advies.
- Hospers, G.J. (2012). *Krimpdorpen in een global village*. Universiteit Twente, Enschede. Geografie. Mei 2012. Geraadpleegd op 3-4-2020 via <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/111698/111698.pdf>
- Hospers, G.J. & Reverda, N. (2015). *Managing Population Decline in Europe's Urban and Rural Areas*. Springer: Berlin, Germany, 2015.
- Isaksen, A. & Trippel, M. (2016). *Regional industrial path development in different types of regions: A conceptual analysis*. In: *Innovation drivers and regional innovation strategy*, ed. D. Parrilli, R. Fitjar & A. Rodriguez-Pose, 66-84. London: Routledge.
- Janssen, J., Pieterse, N. & Van den Broek, L., (2007). *Nationale Landschappen. Beleidsdilemma's in de praktijk*. NAI uitgevers: Rotterdam.
- Janssen, U., Lammerts, R., & Petit, C. (1999). *Leefbaarheid op het platteland: Sociale en culturele ontwikkelingen op het platteland over de periode 1989 - 1998*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Jong, M. (2017). *Vergrijzing en demografische krimp: kans of bedreiging voor de detailhandel?* Masterscriptie Economische geografie. Faculteit Geowetenschappen.
- Kleinepier, T., Gopal, K., Omtzigt, D., Van Leeuwen, E. & Stuart-Fox, M. (2019). *Primos 2019: prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050*. Delft: ABF Research.
- Kole, P. (2016). *Winkelleegstand in Nederlandse centrale winkelgebieden*. Masterscriptie Economische geografie. Faculteit Geowetenschappen.
- Locatus, 2014. *Steeds meer dorpen zonder supermarkt, terwijl het aantal supermarkten stijgt*. Geraadpleegd op 19-12-2019 via <https://locatus.com/blog/steeds-meer-dorpen-zonder-supermarkt-terwijl-het-aantal-supermarkten-stijgt/>
- Locatus, 2019. *Meerdere bronnen*. Geraadpleegd op meerdere data via <https://locatus.com/data/>
- Lucas, R.E. (1990). *Why doesn't capital flow from rich to poor countries?*. The American Economic Review, 80(2), pp. 92-96
- Mak, G. (1996). *Hoe God verdween uit Jorweerd*. (48^e druk). Amsterdam. Nederland: Atlas Contact.
- NRC. (1999). *1900 en nu*. Geraadpleegd op 27-11-2019 via retro.nrc.nl/W2/Lab/Profiel/1900/
- Ostendorf, W. & Thissen, F. (2001). *'Dorpen als woonmilieus, zorgen en kansen'*, *Ruimte en Planning*, jg. 21, nr. 4, p. 323-332.
- Van Ommen, J. (2019). *Aantasting werelderfgoed*. Bewonerscollectief over de ontwikkelingen in de Beemster. Geraadpleegd op 22-06-2020 via <https://docplayer.nl/15487705-Alarm-werelderfgoed-beemster-in-gevaar.html>.

- Pellenburg, P.H. (2002). *Ondernemen in de regionale ontwikkeling*. Geraadpleegd op 15-7-2020 via <https://www.rug.nl/staff/p.h.pellenburg/artikelen/publicaties/34.%20ondernemen%20in%20de%20regionale%20ontwikkeling.pdf>
- Pike, A., Rodríguez-Pose, A. & Tomaney, J. (2006). *Local and Regional Development*. Tweede druk. New York: Routledge
- Ponds, R. & Raspe, O. (2015). *Agglomeratievoordelen en de REOS*. Utrecht: Atlas voor gemeenten.
- Provincie Noord-Holland, 2019. *Bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040*. Sector Onderzoek & Informatie, directie beleid.
- Provincie Noord-Holland, 2017. *Bevolkingsprognose Noord-Holland 2017-2040*. Sector Onderzoek & Informatie, directie beleid.
- Provincie Noord-Holland, 2014. *Demografische ontwikkeling in Noord-Holland. Een verkenning ten behoeve van een mogelijke beleidsvisie*. Directie beleid; sector bestuurlijke ontwikkeling. Haarlem, mei 2014.
- Provincie Noord-Holland, 2010. *Goed wonen in Noord-Holland. Provinciale Woonvisie 2010-2020*.
- Riele, S., Huisman, C., Stoeldraijer, L., de Jong, A., Van Duin, C. & Husby, T. (2019). *PBL/CBS Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2019-2050*. Planbureau voor de Leefomgeving. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Van Ruijven, B. & Lok, M. (2013). *Zelfs wanneer de school sluit, blijft de leefbaarheid in dorpen op peil*. Riolijs Jg. 46 / Nr. 2 / 2013. P. 78.
- Ruimtelijke plannen (2020). *Meerdere bronnen*. Geraadpleegd op meerdere data via <<https://www.ruimtelijkeplannen.nl/viewer/viewer>>
- Schoorl, A.H.A, Ros, H.G. & Luijten, J.A. (2009). *Sociale kwaliteit en vitaliteit in de dorpen*. BMC september 2009. Projectnummer: 066015
- SCP (2017). *Kleine dorpen in krimpregio's maken het naar omstandigheden goed*. Geraadpleegd op 21-11-2019 via https://www.scp.nl/Nieuws/Kleine_dorpen_in_krimpregio_s_maken_het_naar_omstandigheden_goed
- Simon, C., Vermeij, L. & Steenbekkers, A. (2007). *Het beste van twee werelden. Plattelands over hun leven op het platteland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Sinoo, F. (2012). *Bestemmingsplan Voormalige Bekkerschool – deelperceel I*. Grontmij Nederland B.V. GM-0058238, revisie 00.
- Smaal, P, Van de Heuvel, J., Koomen, E., & Van Wilgenburg, R. (2005). *Vitaal platteland, vitale kernen. Evaluatie in het kader van de Nota Ruimte*.
- Snaas, A. (2020). *Bezwaar Zaanstreek en Waterland: Provincie zet kleine kernen op slot voor woningbouw; Landsmeer kan zelfs helemaal niet meer aan woningbouwopgave voldoen*. Geraadpleegd op 22-6-2020 via https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20200511_75716605/bezwaar-zaanstreek-en-waterland-provincie-

[zet-kleine-kernen-op-slot-voor-woningbouw-landsmeer-kan-zelfs-helemaal-niet-meer-aan-woningbouwopgave-voldoe?utm_source=google&utm_medium=organic.](#)

Steenbekkers, A., Simon, C. & Veldheer, V. (2006). *Thuis op het platteland: De leefsituatie van stad en platteland vergeleken*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag

Steenbekkers, A. & Vermeij, L. (2013). *De dorpenmonitor. Ontwikkelingen in de leefsituatie van dorpsbewoners*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Den Haag.

Steenbekkers, A., Vermeij, L. & Van Houwelingen & P. (2017). *Dorpsleven tussen stad en land. Slotpublicatie Sociale Staat van het Platteland*. Sociaal Cultureel Planbureau: Den Haag.

Stöhr, W. (1990). *On the theory and practice of local development in Europe*. In: Stöhr, W. (onbekend). *Global challenge and local response. Initiatives for economic regeneration in contemporary Europe* (pp. 35-54). Londen: Mansell.

Thissen, F. (2001). 'Van autonoom dorp naar woondorp: Sociale veranderingen op het Nederlandse platteland en oude en nieuwe vormen van sociale samenhang'. In: *Leven en werken in het landelijk gebied*. LNV, Baarn, p. 11-15.

Thissen, F. (2006). *Leefbare dorpen: van raamwerk tot ontwikkelingsmodel*. Uiteenzetting Thissen. Universiteit Amsterdam. Geraadpleegd 05-02-2020 via <http://www.nwt.be/nieuws/UiteenzettingThissen.pdf>

Thissen, F., Droogleevers F., & Derijcke, E. (2007). *Blijven of Wijken; de betrokkenheid van jongeren in de Westhoek op hun omgeving*. Rapport in opdracht van Provincie West-Vlaanderen. AMIDSt, Amsterdam. Geraadpleegd 21-02-2020 via <https://www.yumpu.com/nl/document/read/19871929/blijven-of-wijkenpdf-thissen>

Thissen, F. (2010). *Wat houdt een (krimpend) dorp leefbaar en vitaal?* Real Estate Magazine, 13, 23-26.

Thissen, F. & Loopmans, M. (2013). *Dorpen in verandering*. Rioolijn. Jg. 44 / Nr. 2 / 2013. P. 80.

Terluin, I. J. (2001). *Rural regions in the EU: Exploring differences in economic development*. Rijksuniversiteit Groningen. Geraadpleegd 25-02-2020 via: <http://hdl.handle.net/11370/683fc43c28cc-4bb2-8550-437fa0271f4a>.

Terluin, I.J. (2003). *Differences in economic development in rural regions of advanced countries: an overview and critical analysis of theories*. Journal of rural studies, 19(3), pp. 327-344.

Terluin, I.J., Slangen, L.H.G., Van Leeuwen, E.S., Oskam, A.J., & Graaff, A. (2005). *De plattelandseconomie in Nederland: een verkenning van definities, indicatoren, instituties en beleid*. Den Haag: LEI. <https://edepot.wur.nl/31509>

Urhahn, (2020). *Dit is Zuidoostbeemster. Dorpsontwikkelingsvisie 2020-2040*. Urhahn, Breen & Ferwerda, 31 maart 2020. Geraadpleegd op 20-05-2020 via < <https://www.visievanbeemster.nl/zuidoostbeemster/wp-content/uploads/2020/04/concept-Dorpsontwikkelingsvisie-van-Zuidoostbeemster.pdf>>

Vermeij, L., & Mollenhorst, G. (2008). *Overgebleven dorpsleven: Sociaal kapitaal op het hedendaagse platteland*. SCP-publicatie, 19.

VisievanBeemster.nl (2020). *Meerdere bronnen*. Geraadpleegd op meerdere data via <https://www.visievanbeemster.nl/zuidoostbeemster/wp-content/uploads/2020/03/200310-visievanzuidoostbeemster-keuzes-voorkeursvariant.pdf>

De Vries, W., Van der Veen, M.E., Bock, B., Christiaanse, S., & Haartsen, T. (2016). *The perceived importance of facilities for rural citizens in Fryslân, the Netherlands*. *Sociologia e politiche sociali*, 19(3), 119-137.
<https://doi.org/10.3280/SP2016-003008>

Volksgezondheidszorg.info. (2019). *Meerdere bronnen*. Geraadpleegd op meerdere data via
<https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/bevolking/regionaal-internationaal/leeftijdsopbouw#!node-prognose-65-plussers-gemeente>

Weenink, D. (2009). *Samen leven in dorp. 'Sociale cohesie: voor wat het waard is'* Wetenschapswinkel Wageningen UR. Rapportnummer 261, november 2009. <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/14097>

Van der Woud, R.J. (2020). *Stichtingen in geweer tegen 'vol plempen' Zuidoostbeemster*. Geraadpleegd op 22-6-2020 via https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20200420_55712881/stichtingen-in-geweer-tegen-vol-plempen-zuidoostbeemster?utm_source=google&utm_medium=organic.

Zukauskaitė, E., Trippel, M. & Plechero, M. (2017). *Institutional Thickness Revisited*, *Economic Geography*, 93:4, 325-345, DOI: 10.1080/00130095.2017.1331703

9. Bijlagen

9.1 Resultaten enquêtes uitgevoerd in de gemeente Beemster

Om een dorpsontwikkelingsvisie samen te stellen werden er drie themabijeenkomsten georganiseerd waarbij de gemeente Beemster inwoners uitnodigde om mee te denken over de toekomstige inrichting van hun dorp. Deze themabijeenkomsten werden gehouden op 24 oktober, 7 en 21 november 2019. De thema's die tijdens deze bijeenkomsten werden besproken waren leefbaarheid, wonen, voorzieningen en bereikbaarheid. In totaal werden aan de bewoners 73 stellingen voorgelegd. Daarnaast is er ook uitgewerkte en belangrijke input uit de tafelgesprekken toegevoegd.

Enquête resultaten

Aantal deelnemers: 43 (bijeenkomst 1) ; 43 (bijeenkomst 2) ; 33 (bijeenkomst 3).

Stellingen	Helemaal eens	Eens	Oneens	Helemaal oneens	Niet gestemd
Om Zuidoostbeemster vitaal en toekomstbestendig te houden, moet er na realisatie van de geplande woningbouw in de Nieuwe Tuinderij Oost nieuwe ruimte voor woningen komen.	12	10	8	10	1
Na de gezinswoningen in de Nieuwe Tuinderij moet er vooral voor 'andere' doelgroepen (ouderen, starters, begeleid wonen, etc.) worden gebouwd.	23	15	1	1	1
Nieuwbouw mag hoger dan de 'Beemster twee lagen met kap'.	6	2	13	20	0
Het karakteristieke profiel (breedte, bomen, sloten) van de Purmerenderweg moet worden gehandhaafd.	23	7	3	0	0
De energietransitie (van gas naar elektriciteit) van al bestaande woonbuurten pakken we als bewoners graag samen op (en laten dat niet voor ons doen door de grote energiemaatschappijen)	5	13	12	6	5
Als er een winkel/voorzieningenpleintje komt, moet deze vanuit meerdere richtingen te bereiken zijn.	7	9	10	6	1
Zuidoostbeemster moet veel beter bereikbaar worden met openbaar vervoer.	15	12	3	3	0
Bedrijven die veel ruimte innemen maar weinig arbeidsplaatsen bieden, moeten wijken voor woningbouw	5	13	20	5	0
De basisschool moet uitbreiden in Zuidoostbeemster II	12	16	3	8	4
Het aanbod aan gezondheidsfuncties moet worden uitgebreid	17	19	2	2	3
In Purmerend is voldoende aanbod aan culturele activiteiten, dat hoeft niet in Zuidoostbeemster	9	18	8	5	3
Er moet in Zuidoostbeemster een supermarkt komen	22	6	5	8	2
Voorzieningen die op kinderen zijn gericht, moeten bij de basisschool gevestigd zijn.	19	16	1	4	2
	A	B	D	C	E
Uitgaande van een sterk dorp willen wij een dorpsplein met voorzieningen (winkels, supermarkt, ed.) op de volgende locatie: a) Zuidoostbeemster II b) Locatie Jonk (Purmerenderweg) c) Geen voorkeur	6	19	8	8	-

d) Ik wil geen dorpsplein					
Als er ruimte voor nieuwbouw wordt aangewezen, dan gaat mijn voorkeur uit naar:	21	5	6	2	6
a) (Een deel van) Zuidoostbeemster II					
b) De groengebieden tussen de A7 en huidige woon- en werkgebieden					
c) Op locaties die vrijkomen in het bestaande bebouwd gebied van het dorp					
d) Ik heb geen voorkeur					
e) Ik vind meer woningbouw niet nodig					
Welk type dorpsplein heeft uw voorkeur?	9	10	17	2	-
a) Type 1: verblijfsplein met enkele winkels					
b) Type 2: verblijfsplein met enkele winkels en woningen hierboven.					
c) Type 3: verblijfsplein met enkele winkels, zorgfuncties en school.					
d) Type 4: verblijfsplein met woningbouw					

Tabel 7. Resultaten drie uitgevoerde enquêtes in het dorp Zuidoostbeemster (VisievanBeemster.nl, 2020).

Waardering

Ook werden er acht stellingen voorgelegd aan de deelnemers, waar de deelnemers een waardering op konden geven op een schaal van 1 tot 10.

1. Bij nieuwe woningbouwontwikkelingen moeten eerst de voorzieningen worden ingepland. 9.1
2. Dorp ontwikkelen met – meer dan nu – oog voor leefbaarheid en betere infrastructuur. 8.8
3. Een toekomstbestendig dorp vraagt om een divers woningaanbod. 8.6
4. Betaalbare huurwoningen met een mix van jong en oud. 8.5
5. Er is behoefte aan compacte, gelijkvloerse woningen bij voorzieningen voor ouderen. 8.5
6. De noordkant van Zuidoostbeemster II benutten voor sportvoorzieningen. 8.4
7. In het gebied een recreatieplek maken, eventueel met voorzieningen als een zwembad. 7.5
8. Een hondenuitlaat route langs de A7 die goed toegankelijk is vanuit de nieuwbouw. 7.3
9. Fietsveiligheid boven autobereikbaarheid. 8.5
10. Inrijverbod tijdens spitsuren. 8.3
11. In een onlinewereld is behoefte aan een ontmoetingsplek 7.9
12. Groen en water voor jongeren terug laten komen als verwijzing naar de structuur die bij de drooglegging is ontstaan. 7.6
13. Centrale zone waar verspreid diverse voorzieningen gerealiseerd worden met een diverse kwaliteit van afwerking. 6.5
14. Voorzieningen kunnen verspreid zijn in het dorp: terras bij het Zuiderhof en een dorpswinkel (lokale producten en eerste behoeften) op de locatie van Dijt. 6.2
15. Als mensen in het dorp naar de huisarts of supermarkt kunnen, laten ze de auto staan. 6.1

Tafelgesprekken

Eveneens werden er aan zeven tafels ideeën en initiatieven besproken over verschillende thema's in de gemeente Beemster. Deze gesprekken waren hoofdzakelijk gefocust op het dorp Zuidoostbeemster. Hieronder staan de belangrijkste opmerkingen uit deze tafelgesprekken.

Wonen

- Zuidoostbeemster II is een geschikte plek voor uitbreiding woningbouw, maar houdt rekening met water- en groenstructuren.
- Als er woningbouw in Zuidoostbeemster II wordt ontwikkeld moet er vooral voor een goede mix worden gezorgd. Dus voor verschillende doelgroepen.
- Zuidoostbeemster is geschikt voor woningbouw, maar dan wel in lage dichtheid.
- Niet alleen woningbouw in Zuidoostbeemster II, maar ook voorzieningen als een school.

- Géén woningbouw in Zuidoostbeemster II. Dit tast de Werelderfgoed-status aan.
- Divers woonaanbod creëren. Dit biedt kansen voor een woon carrière binnen het dorp.
- Meer water.
- Senioren zijn een vergeten groep.
- Ook op andere woonvormen zoals begeleid wonen letten.
- Woonvraag van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) hoeft niet zo groots in de Beemster te worden opgevangen.
- Geen hoogbouw, behoud dorpse karakter.
- Meer woningen = meer (openbaar) groen.
- Combinatie wonen en werk. Dit is dorps.
- Bij woningbouw bestaande elementen als waterlopen en bomen in passen.
- Verknop en breidt wandelpaden en fietspaden uit, zodat het aantrekkelijk wordt om de auto te laten staan.
- Handhaven historische structuren.
- Locatie Van der Valk behouden / creëren als mooie entree naar het dorp.

Leefbaarheid

- Met het uitbreiden van de woongebieden komen de Werelderfgoed-waarden onder druk te staan. Opletten!
- Er is al de mogelijkheid om op bankjes mensen te ontmoeten, maar deze functioneren slecht.
- Een plek om mensen te ontmoeten moet je organiseren. Dat vraagt geld en begeleiding van de gemeente.
- Een ontmoetingsplek moet sfeer hebben en verleiden: groen, aandacht voor architectuur.
- Supermarkt als ontmoetingsplek (koffiepunt). Altijd open.
- Pluktuin (met dieren) als verbinding tussen heden en verleden.
- Ontmoeten is belangrijk.
- Ook ruimte voor culturele functies in de ontmoetingsplek.
- Gebouwen hergebruiken als deze deels leegkomen te staan.
- Bouw een nieuwe school.
- Ontmoetingsplek
- School, opvang en recreatie moet snel in balans worden gebracht.
- Meer vuilnisbakken voor hondenpoep.
- Er wordt overlast van schreeuwende kinderen ervaren.
- Zorg voor goede internetvoorzieningen in het hele dorp.

Bereikbaarheid

- Purmerenderweg is nu al gevaarlijk. Als er meer woningen komen, neemt dit toe.
- Met name gebied rond Dijt is onveilig.
- Kan de verkeersstructuur meer woningbouw aan?
- Geen agrarisch verkeer.
- Nieuwe ontsluitingswegen langs de A7 maken.
- Huidige kwaliteit van de openbare ruimte is ronduit slecht.
- Meer inzetten op gebruik van openbaar vervoer om zo de leefomgeving te verduurzamen.
- Er wordt parkeerdruk vanuit Purmerend ervaren. Oplossen bij de bron, dus grootschalig parkeerterrein in Purmerend.
- Autoluw maken van de Zuidoostbeemster.
- Niet meer bedrijvigheid in het dorp (dit leidt tot meer verkeersdruk, fijnstof en verlies aan veiligheid).
- Werken met tijdsloten voor bepaalde wegen.
- Onderscheid maken tussen vrachtverkeer en bestemmingsverkeer. Zwaar verkeer niet toestaan in het dorp.

- Buurtbus is een prima lokaal systeem, maar deze rijdt wel te hard door de buurt.
- Meer handhaving op snelheid en regels als het verlenen van voorrang.
- Eerst verkeersveiligheid op orde, dan pas nieuwe gebiedsontwikkeling.
- Nieuwbouw ligt net zo hoog als de wegen. Dat is niet des Beemsters. De weg moet hoger liggen.
- Zuidoostbeemster is een dorp: voor inwoners moet er voldoende parkeerplek zijn.

Voorzieningen

- Bestaande voorzieningen verbeteren.
- Zuidoostbeemster hoeft niet alles zelf te organiseren. Maak gebruik van de voorzieningen van Purmerend.
- Uitbreiding voorzieningen clusteren.
- Meer voorzieningen in het dorp betekend minder verkeer richting Purmerend.
- Meer voorzieningen voor mensen met een beperking.
- In Zuidoostbeemster II rekening houden met winkels, maar dit is wel afhankelijk van de komst van woningen. Geen woningen is geen winkels.
- Kleinschalige winkels houden. Basisvoorzieningen. Ontmoeten centraal.
- Pinautomaat.
- Voorzieningen in Zuidoostbeemster II zijn goed en veilig in te passen.

(VisievanBeemster.nl, 2020)

9.2 Interview Dhr. Creemer en Dhr. Beekers

Transcriptie interview Dhr. Creemer en Dhr. Beekers

Bouke Bouma: “Laat ik met u beginnen, kunt u zichzelf voorstellen?”

Dhr. Creemer: “Mijn naam is Dhr. Creemer en ik woon in de Beemster sinds een jaar of 20. Ik zit in de Stichting Behoud Waterland, bestuurslid. “

Dhr. Beekers: “Ik ben Dhr. Beekers, ik ben grafisch ontwerper en voorzitter van Stichting Nekkerzoom. Dit is het gedeelte van de Beemster ten westen van de Zuidoostbeemster.

C: “De stichting Behoud Waterland loopt van de grens van Amsterdam tot aan Hoorn. Wormerland, Twiske en de Beemster vallen daaronder. Wat wij proberen te doen is op letten dat men niet aan de haal gaat met het cultureel landschap. Dus kijken waar onnodige bouw plaats van bedrijventerreinen of nieuwbouw wat op agrarische land wordt geplaatst. Agrariërs die niet bevoegd zijn om uit te breiden houden we in de gaten.

Bouke: Dus, voornamelijk het behoud oorspronkelijke identiteit van de gemeenten in Waterland. Die proberen jullie te waarborgen.

C: “Dat klopt.”

Bouke: “Waar staat Stichting Nekkerzoom precies voor?”

B: “In onze statuten staat dat we voor het behouden van de culturele waarden van met name het gebied de Nekkerzoom, maar ook de gebieden daarom heen. Die wordt namelijk ook indirect aangetast door de verbouwingen. We merken dat de druk van bedrijven om uit te breiden en ook dat de woningbouwdruk hevig is. Dit zou kunnen leiden tot een ontsluitingsweg. Het is een prachtig gebied omdat het infrastructureel uitstekend ligt. In feite wil men hier een industriegebied van maken. “

C: “Er zijn ook al kleine woningbouwprojecten gestart.”

B: “Precies, de strook naast de A7 probeert men een bedrijventerrein van te maken. En daarnaast staan er allemaal boerenstolpen en op de lege plekken zouden er allemaal mooie plekjes bij. Het zou dus mogelijk zijn om naast de industrieterrein plannen ook een wat chiquere woonwijk kunnen worden. Dat is in feite wat Purmerend voor ogen heeft. Om er een soort villawijk van Purmerend van te maken.”

Bouke: “Ik ben benieuwd naar of u mij wat kan vertellen over de geschiedenis van de plattelandsgemeente Beemster?”

C: “Allereerst de geschiedenis, de wat rijkere lui uit Amsterdam kwamen naar de Beemster om daar wat grotere panden neer te zetten. De boeren die gepensioneerd raakten zijn wat kleinere huizen gaan neerzetten.”

B: “Het waren de arbeiders van de boeren die de kleinere huizen neerzette, deze waren verspreid over de hele Beemster, maar die arbeiders gingen eigenlijk op de kruispunten wonen. En hier in Zuidoostbeemster was het kleinschaliger, omdat men hier makkelijker de groenten kwijt konden die

dan vervolgens naar Amsterdam kon worden gebracht. Verderop in de Beemster was het grootschalig, maar daar werkten ook arbeiders op het land en zo ontstonden de gehuchten. Ook was er al sprake van enige vorm van planning, er werden plaatsen gepland waar die mensen konden wonen. Op de tussengebieden kwamen ook huizen te staan en die breiden zich langzaam uit. Men beschouwt deze arbeidershuisjes als typerend voor de Beemster. Dit zie je ook terug in de nieuwbouwhuizen in de Middenbeemster. Dit karakter proberen ze in de uitbreidingen terug te laten komen.”

Bouke: “Opvallend, want zoals ik het las staat de Beemster vooral bekend om de grote stolpboerderijen.”

B.: “Ja dit is inderdaad het geval. Die twee onderdelen, dus de stolpboerderijen en de arbeidershuisjes is de culturele basis van de Beemster. De stolpboerderijen maken echter veel meer indruk. Deze stolpboerderijen vertegenwoordigen ook alle eeuwen van de Beemster. De bouwstijlen omvatten vier eeuwen lang stolpboerderijen.”

C.: “Deze stolpboerderijen zijn ook meer de rentenierswoningen. Dat zie je aan de woningen aan de Purmerenderweg. Deze zien er wat luxer uit en daar gaan de wat oudere boeren zitten. De Zuidoostbeemster is meer een soort tuindersdorp.”

B.: “Dit wordt vaak ook als argument gebruikt bij nieuwbouwplannen. Van, het is al kleinschalig, dus we kunnen er allemaal kleinschalige elementen aan toe voegen. Enige voorwaarde die men dan stelt is dat de slootjes dan recht staan en de wegen. Maar dat is niet opvallend, want dat is bij bijna iedere nieuwbouwwijk wel het geval.”

C.: “Door de toevoeging van kleinschalige elementen wordt het in een keer grootschalig.”

Bouke: “Is dit ook een veel terugkomend argument dat doordat de Zuidoostbeemster meer arbeidershuisjes zijn, dat er daarom ook wordt gekozen om juist specifiek daar huizen bij te bouwen.”

C.: “Nee, zo heb ik hem nog nooit gehoord. Geloof niet dat dat het argument is. Het is meer omdat Zuidoostbeemster tegen Purmerend aan ligt. Het wordt vaak met Purmerend geassocieerd en dat het daarom ook wel makkelijk is om de Zuidoostbeemster in te lijven als extra wijk van Purmerend.

B.: “Er wordt weliswaar altijd gezegd dat de Beemster altijd zijn eigen identiteit behoudt, maar dat blijkt uiteindelijk nergens uit.”

Bouke: “Om door te gaan op die identiteit. Laat ik hem eerst als volgt stellen. Vinden jullie allebei de gemeente Beemster een plattelandsgemeente?”

C.: “Ja, tenminste van origine is dat zo.”

B.: “Ja, ik denk dat je nu al moet constateren dat het niet meer zo is. Omdat de meeste bewoners, voornamelijk de nieuwe bewoners meer dan verdubbeld is, dat zijn eigenlijk voornamelijk mensen uit Purmerend. Import. Niet van al te ver, tot aan Amsterdam. Dus je kan eigenlijk al stellen dat het geen plattelandsgemeente meer is. Dat zelfde geldt immers voor Middenbeemster.

Bouke: “Ik kan er dus uit opmaken dat jullie allebei vinden dat er een transformatie heeft plaatsgevonden in de gemeente Beemster. Dat deze gemeente in het verleden meer een plattelandsgemeente is geweest dan nu het geval is.”

B.: “Absoluut.”

C.: “Binnen mijn eigen kennissenkring ken ik al heel veel mensen die niet oorspronkelijk uit de Beemster komen en ikzelf ook eigenlijk niet.

B.: “Ik woon al dertig jaar in de Beemster, ben ik dan een Beemsterling of ben ik dan meer import?” Ik wordt nog steeds gezien als import.”

Bouke: “Komt u van oorsprong uit een meer stadsgemeente of toch ook meer een dorpsgemeente?”

B.: “Wat vindt je van Zaandam? Dat wordt in dit geval gerekend tot een stadsgemeente.”

C.: “Ik kom oorspronkelijk uit Amsterdam, via Purmerend ben ik hier terecht gekomen. En ik ken heel veel mensen die de afgelopen 10 / 15 jaar hier zijn komen te wonen en niet uit de Beemster komen.”

B.: “Maar goed, dan raak je ook een onderwerp aan, bewoners hier hebben eigenlijk tijdens de inspraakavonden, en al veel eerder hoor, laten blijken dat ze vooral woningen voor ouderen en Beemsterlingen willen. Want mensen merken hier dat als hun kinderen het huis uit gaan, zij geen plek kunnen vinden. Laat staan in de Beemster. Daarnaast dus ook voor oudere mensen, want er is hier nauwelijks een bejaardenvoorziening.”

B.: “Deze vraag wordt dan ook vaak gebruikt als argument voor het bouwen van nieuwe woningen. We moeten wel uitbreiden.”

C.: “Nou sterker nog, het argument wordt eigenlijk gebruikt, we willen wel starters woningen bouwen, maar dan moeten er ook andere woningen bij, want anders kunnen we dit niet financieren.”

Bouke: “Om daarop aan te sluiten, ik heb vernomen dat met name de starters een woning zoeken in Purmerend en de Purmerenders die de volgende stap zetten in hun woon carrière juist de stap zetten naar meer plattelandsgemeenten als de Beemster of Waterland.

B.: “Ja, zo ziet de gemeente Purmerend het dan eigenlijk graag.”

Bouke: “Tegelijkertijd wil de gemeente Beemster wel dat er starterswoningen worden bijgebouwd.”

C.: “Dit komt hoofdzakelijk door de eigen bewoners. Dit kan op inbreilocaties, daar hoeft op zich niet een hele wijk voor te worden neergeplensd. Maar dat gaat dan weer niet gebeuren, omdat het anders niet te financieren valt.”

B.: “Dit moet je dan ook willen voorkomen, want de bewoners zijn hier vrij cynisch over. Mede door de eerder uitgevoerde uitbreidingen. Men gelooft helemaal niet dat het hier wel gaat gebeuren.”

Bouke: “Hoe bedoelt u precies wat er dan gaat gebeuren?”

B.: "Nou, de woningen die hier gebouwd worden zullen vermoedelijk 6 ton worden en dus geen starterswoningen want die leveren geen geld op. De kernwaarden van de Beemster worden hiermee aangetast. Er worden allerlei kronkels aangetast in de bewoordingen om financieel dingen mogelijk te maken terwijl het tegen de kernwaarden van de Beemster in gaat. Je kunt niet zeggen we gaan een gebied beschermen maar ondertussen passen we de hele boel aan."

C.: "het is een beetje een omgekeerde strategie, vind ik. In plaats van eerst te kijken naar of er behoefte is worden er juist al weilanden opgekocht met het idee om deze op de lange termijn te ontwikkelen. En dat terwijl er helemaal geen vraag aanwezig is."

Bouke: "Ik wil graag verder gaan op die kernwaarden waar u het over had. Welke kernwaarden kunt u omschrijven?"

C.: "Allereerst de openheid, aan de wegen groeide de arbeidershuisjes en de dorpen in de gemeente Beemster. Al deze huisjes stonden los en zo was er veel open terrein. In totaal zijn er twaalf kernwaarden. De belangrijkste zijn de openheid, de boombeplanting en het kritpatroon (het vierkant patroon en de mathematische indeling), de verhoogde ligging van de wegen. Dit zorgt voor een soort verhoogd of verheven gevoel als je over de wegen van de Beemster loopt. Het is een soort toneelstuk. Zoals tijdens de Barok tijd waarin de Beemster gevormd is, men was trots op het land en zag het als hun eigendom."

Bouke: "Dus de openheid, wegen en bomen komen neer als belangrijkste kernwaarden."

B.: "Daar wil ik de structuur van de Beemster nog aan toevoegen."

Bouke: "Ik wil graag verder gaan op die kernwaarden, maar nu meer gefocust op de bewoners en vooral de oorspronkelijke bewoners. Waar stonden die bekend om, of laten we beginnen met de vraag wat een oorspronkelijke bewoner van de gemeente Beemster is, wat is een Beemsterling?"

B.: "Als je meerdere generaties Beemsterling bent. Je moet echt wel twee generaties hier wonen wil je een Beemsterling genoemd worden."

Bouke: "En wat is de identiteit van die bewoner? Wat karakteriseert hem of haar?"

B.: "Dat wordt het erg persoonlijk. Er is een soort boerenstugheid, maar goed volgens mij is dat in iedere plattelandsgemeente wel het geval."

Bouke: "Is er echter iets wat hun echt karakteriseert ten opzichte van anderen?"

B.: "Ze stonden vooral bekend als vroetersaars in de aarde. Harde werkers dus."

C.: "Die de laatste jaren wel echt ondernemers zijn geworden. Het is ooit begonnen met handwerkers, maar nu zie je de grote bedrijven."

B.: "Agrarisch is de Beemster geen topper, daar is geen ruimte voor. Wel zijn er een paar bedrijven die echt goed meedoen, dit zijn de Beemster Kaas en Van 't Hek."

Bouke: "Hoe was het gesteld met de onderlinge samenhangigheid tussen die oorspronkelijke bewoners?"

B.: “Ik vind dat erg moeilijk om te zeggen, het gaat hierbij namelijk om een gedeelte historie.

C.: “Je praat hierbij over een stukje historie van de gemeente. Wat in ieder het geval is, is dat de boeren elkaar allemaal nodig zullen hebben gehad. Ik kan me namelijk voorstellen dat de boeren de beschikking hadden over de benodigde machines om het land te bewerken. Daarom werd er wel eens gekozen om onderling machines uit te ruilen. Als in, jij hebt dit, ik heb dit, laten we elkaar helpen.

B.: “Dit blijft echter een veronderstelling. Je kunt wel stellen dat de boeren hun spullen naar Purmerend moesten brengen. Dit was het centrum van de Beemster gezien de handel, dus al het groente of vlees moest naar Purmerend. En van Purmerend ging het vervolgens naar Amsterdam. Dit ging met de trekvaart. De ringvaart en het Noord-Hollands kanaal was hierbij van belang. Dit ging per boot of per paard en wagen en daar zullen ze elkaar wel hard bij nodig moeten hebben. De boeren zullen dit niet apart hebben gedaan.”

C.: “Er was wel veel contact tussen de bewoners, ik heb de periode nog wel meegemaakt van de Purmer koemarkt, waar heel veel Beemster boeren samen kwamen om samen hun goederen te verkopen en een borrel te drinken.”

Bouke: “Wat vinden jullie de belangrijkste in de gemeente Beemster van de laatste decennia?”

B.: “Kijk de politiek heeft langzaamaan, ook met het nieuwe bestemmingsplan uit 2012, hebben ze grofweg gesteld dat alles wat aan ontwikkelingen plaatsvindt moet mogelijk zijn in de Beemster. Dus, de politiek wil dat de Beemster mee gaat met deze ontwikkelingen. En dat is op een gegeven moment geleid tot de volgende strekking: De Beemster vraagt zichzelf niet af of iets moet kunnen, maar het moet kunnen. Dat is eigenlijk wat de politiek wil.”

Bouke: “Maar, is dit een verandering geweest?”

B.: “Ja, dit is een verandering geweest. Want in 1999 is het een UNESCO Werelderfgoed uitgeroepen en dat heeft er toe geleid dat de culturele waarden beschermd werden. Tegenwoordig is het juist meer dat alles moet kunnen en we gaan ook nog de boel beschermen. Het beschermen van het UNESCO Werelderfgoed is op de tweede plaats gekomen.

C.: “Ik kan hier niet heel veel anders over vertellen, voor mij geldt het zelfde. Kijk we zijn altijd een plattelandsgemeente geweest en eigenlijk sinds de UNESCO status is verworven is er een soort sterke verandering plaatsgevonden. Het is een wonderlijk gegeven eigenlijk dat er vanaf het moment dat die UNESCO status is verworven er gestart is met ontwikkelen. Het komt neer op een vorm van grootheidswaanzin van de gemeente Beemster en B&W.

B.: “Om aan te sluiten op deze grootheidswaanzin, zodra de UNESCO Werelderfgoed status is verworven in de gemeente Beemster is er tegelijkertijd een generatie politici opgestaan die heeft gedacht, we moeten de Beemster gaan ontwikkelen. En die politici zijn ook uit Purmerend gekomen. In Purmerend werd duidelijk dat deze volledig volgebouwd was tot alle grenzen. Dus er waren politici in Purmerend die er achter kwamen dat er nog een taartpunt om Purmerend heen zat en dat was de gemeente Beemster. Dus we gaan politici van Purmerend wethouder maken in de Beemster. Een goed voorbeeld hierbij is Jan Hefting, dit is de wethouder die alle woningbouw gelanceerd heeft vanaf 2000 tot 2016. Hij werkte bij de Rabobank in Purmerend en is als wethouder hier neergezet en

heeft samen met de toenmalige burgemeester alle woningbouwplannen in de gemeente Beemster ontwikkeld.”

C.: “Dit zal hoofdzakelijk zijn ingegeven door economische belangen. Want er is door helemaal niemand gezegd dat de gemeente Beemster aan een bepaalde woningbehoefte moet voldoen. Binnen de MRA is er vastgesteld dat er een aantal woningen bij moet komen. En er zijn daarvoor een aantal steden voor aangewezen zoals Purmerend en Almere. En tot 2040 is er een woningbehoefte van 240.000 woningen, terwijl we op dit ogenblik al qua locaties genoeg is voor 300.000 woningen in Noord-Holland. De gemeente Beemster heeft hierin braaf zijn vingertje opgestoken, terwijl dit helemaal niet nodig was. En toch zeggen ze wel “wij moeten binnen de afspraken die zijn gemaakt bijbouwen. Dit is gewoon gelogen. Want dat is dus helemaal niet zo. D'r is helemaal geen druk vanuit de provincie.”

Bouke: “Kan er dan worden gesteld dat de UNESCO Werelderfgoed functie juist de belangrijkste verandering is?”

B.: “Dat is correct, door de UNESCO Werelderfgoed functie heeft de gemeentelijke grond een bepaalde beschermstatus verworven. Deze status zorgt ervoor dat de grondprijs in de gemeente Beemster relatief gezien laag is, want de boeren kunnen er niets mee en niet door ontwikkelen. Dus de agrarische grond is relatief goedkoop en dus goed op te kopen door projectontwikkelaars, wat dan ook in veelvoud gedaan is. Vervolgens wordt er via verschillende constructies woningbouw mogelijk gemaakt op deze grond. Financieel is de gemeente Beemster dus maximaal bezig. Uiteindelijk kan dus gesteld worden dat de UNESCO Werelderfgoed status de gemeente Beemster niet goed heeft gedaan.”

C.: “Inderdaad, want je zou juist zeggen dat door die status bereik je een bepaalde situatie waardoor er niet veel meer mogelijk is in de gemeente Beemster. Het omgekeerde gebeurt echter.”

Bouke: “Ervaren jullie dat er meer stedelingen naar de gemeente Beemster verhuizen?”

C.: “Dat klopt.”

B.: “Dat is inderdaad zo.”

Bouke: “En, vinden jullie dat deze nieuwe bewoners goed integreren binnen de gemeente en dan vooral met de oorspronkelijke bewoners.”

B.: “Goede vraag, deze valt vooral te beantwoorden door de resultaten van de laatste enquêtes. Vier jaar geleden is er een enquête afgenomen door de dorpsraad. Hierin vond 76% dat er niet bijgebouwd hoefde te worden, die verdubbeling van het aantal inwoners in de gemeente Beemster was er namelijk al. De eerste wijk was er toentertijd al, in deze nieuwe enquête hadden de nieuwe bewoners dus ook een stem. Er wordt gemerkt dat de nieuwe bewoner zich vrij snel aanpast aan het dorpse karakter. Een soort dorpsgevoel van wij hebben gekozen als stedeling om naar het dorp te gaan en nu willen we ook dorpeling zijn.”

C.: “Wat op zich eigenlijk logisch is, want je kiest er voor om naar een dorpsgemeente te verhuizen dus ontstaat dat gevoel van Not In My BackYard. Een gevoel dat er niet nog meer nieuwbouwwijken worden bijgebouwd voor meer bewoners zodat het dorpse karakter verdwijnt.

B.: “Ineens gaan de nieuwe bewoners de volgende stedelingen ook buiten houden. Dat is een beetje inconsequent, maar dat is wel waarvoor meestal wordt gekozen. Je neemt een andere identiteit aan.

Bouke: “Jullie vinden dus in dat geval dat de nieuwe bewoners dus goed integreren met de oude bewoners.”

C.: “Nou, in die zin integreren ze dus heel snel en willen ze dat kleinschalige behouden. Maar ik ben benieuwd hoe de mentaliteit en identiteit gaat veranderen als het grootschalige nieuwbouwproject Tuinderij Oost wordt gebouwd in de Zuidoostbeemster. Dus hoe het er dan over vijf jaar uit gaat zien. Dan zal het geen dorp meer zijn en zullen de reacties van de bewoners ook anders zijn. Dan is het een echte buitenwijk geworden van Purmerend.”

C.: “De openheid is al sterk aan het verdwijnen in de gemeente Beemster en zal door de nieuwbouwwijk alleen maar sterker verdwijnen. Je kan momenteel nog tot ver aan toe de weilanden zien en dat zal dan veranderen. De huidige generatie stedeling komt namelijk voor die openheid en rust naar de Beemster. Dit betreffen namelijk een belangrijke kernwaarden binnen deze gemeente zoals eerder gesteld. Om die reden ben ik er ook heen verhuisd. En ik verwacht dat die kernwaarde zal worden aangetast door de nieuwbouwwijk.

B.: “Ook planologisch klopt het niet. Purmerend zou een voorbeeld moeten nemen aan Amsterdam waarin bepaalde groenstroken als een ster om het centrum verweven zijn. In Amsterdam is het dus mogelijk om met de fiets vanaf het centrum volledig door die groenstroken naar de buitengebieden te komen. Purmerend heeft juist een prachtig en natuurlijk stuk groen gebied wat tot het centrum van Purmerend reikt en dat wordt volgebouwd. Dat is een kortzichtige visie die niet kloppend is. Dit is ook wat in Middenbeemster gebeurt met de verschillende hoekpunten die daar aanwezig zijn. Die willen ze ook volbouwen terwijl daar juist de groenstrook aanwezig is. Daar verbreek je het centrum van de Middenbeemster met het buitengebied. Dat lijkt logisch het opvullen van de lege plekken, maar daarmee verminder je het belevingsgevoel van de stedeling. Door deze lege plekken vol te bouwen.

Bouke: “Hoe ervaren jullie de leefbaarheid in de gemeente Beemster?”

B.: “Dit is een beetje een gekke kwestie, want wij wonen allebei buiten het bedreigde gebied. Hoewel de druk wel deze kant op komt uiteraard.”

Bouke: “Is dit echter van invloed op de leefbaarheid in de gemeente Beemster?”

C.: “Praat je hierbij over de leefbaarheid in zijn algemeenheid in de gemeente Beemster of meer specifiek op het dorp Zuidoostbeemster? Want er is een groot verschil hierin. Ik denk niet dat de leefbaarheid veel veranderd is in de gemeente Beemster als geheel. Het verschil wordt voornamelijk gemaakt in de kernen. De gehuchten als Nekkerzoom merken weinig van de veranderingen die er optreden in de gemeente Beemster.”

B.: “Ik merk het wel in de uitbreiding van bedrijven. Het geeft steeds meer overlast en lawaai, vrachtwagens. Alles heeft zijn consequenties.

C.: “Een belangrijk punt voor de verandering van de leefbaarheid is bijvoorbeeld de nieuwe afslag van de A7. Door deze afslag veranderd de verkeersstroming in de gemeente Beemster en wordt de

dijk bijvoorbeeld veel drukker. Omdat dit de korte route is en daarom wordt gebruikt als sluiproute. Alles wat je doet heeft dus een gevolg. Dus ja in de dorpen kan wel worden gesteld dat de leefbaarheid achter uit gaat mede door de geplande nieuwbouwwijk. Meer mensen betekend meer auto's en drukte. De gemoedelijkheid verdwijnt. Dit levert gevaarlijke situaties op. Er is nu eigenlijk al sprake van een infrastructureel probleem. Zodra er iets gebeurd op de A7 loopt het helemaal vast in de gemeente Beemster. Maar dat is dus nu al het geval, en dan is dat Oost en die andere nieuwbouwwijk van 700 woningen nog niet eens gerealiseerd. Dit wordt dus alleen maar erger op termijn. De verkeersdruk is dus een heikel punt. Er is eigenlijk sprake van het creëren van hun eigen problemen. Het geen wat gebeurd leidt tot het verlies aan leefbaarheid."

Bouke: "Is dit niet het geval in bijna iedere nieuwbouwwijk?"

C.: "Niet helemaal, want als ik de Wijdevenne als voorbeeld mag gebruiken. Hier zijn verschillende ontsluitingsroutes mogelijk, maar in de Beemster is dit door de ingewikkelde structuur van het wegennetwerk niet het geval. De verkeersproblematiek is dus een probleem wat niet zomaar op te lossen valt. Terwijl dit probleem iets is wat eigenlijk helemaal niet hoeft te ontstaan. De structuur in dit beschermde gebied is volkomen ongeschikt om hier meer verkeer over te laten gaan."

Bouke: "Kunt u mij vertellen hoe de onderlinge samenhang momenteel is onder de bewoners van de gemeente? Hoe groeperen de bewoners zich bijvoorbeeld tegen zo'n nieuwbouwwijk?"

C.: "Nou het is heel gek, ik heb mensen op de scholen gesproken en die weten nog niet eens van het plan. Maar daarnaast merk ik ook dat er wel enige vorm van erkenning is onder de bewoners. Bewoners hebben mij bijvoorbeeld gebeld omdat ik in de krant stond vanwege het nieuwbouwproject. Dus het leeft wel, maar niet zeer sterk. De samenhang is dan ook niet optimaal."

Bouke: "Wat is de reden dat veel bewoners er niet van af weten?"

B.: "Dit komt doordat sommige mensen de krant niet lezen. Het heeft ook met publiciteit te maken en daarnaast is het ook een kenmerk van de huidige maatschappij geworden. Men is sterker op de eigen omgeving gericht. De prestatiedruk is behoorlijk hoog. Er zijn veel eisen die aan de huidige maatschappij worden gesteld waardoor er weinig tijd over is om aan algemene zaken te besteden of je te oriënteren wat er in een grotere cirkel om je heen gebeurd."

Bouke: "Is dit echter iets wat specifiek in de gemeente Beemster gebeurd?"

B.: "Dat durf ik niet te zeggen. Wel kan ik hierover zeggen dat de gemeente Beemster altijd bekend heeft gestaan om haar hoge hoeveelheid verenigingen. De bewoners verenigingen zich wel degelijk en het is ook een van de kernwaarden van de gemeente. De gemeente Beemster was een kleine gemeenschap met relatief veel verenigingen."

C.: "Toch verbaas ik me er over dat iemand die al jarenlang in de gemeente Beemster woont weinig van de nieuwbouwprojecten die spelen af weten."

B.: "Het verenigingsleven is dan ook niet zo bruisend meer als het voorheen was geweest. In de Nekkerzoom is het percentage bewoners wat aangesloten is bij een vereniging hoger dan in de Zuidoostbeemster bijvoorbeeld. Dit toont de nog bestaande identiteit aan van de kleinere gehuchten."

Er zouden tientallen inwoners actief betrokken zijn bij dit nieuwbouwproject, maar dat valt tegen. Dit hangt vermoedelijk samen met de veranderde kenmerken van de huidige maatschappij.”

C.: “Er is sprake van een soort gelaten cynische stemming in de gemeente Beemster. Waarbij je als natuurgroep of bewonersgroep al met 1-0 achter staat als je tegen de overheid in gaat.

B.: “Dat is inderdaad zo, je hebt een heel ambtelijk apparaat waar je het tegen op moet nemen en dat leidt er ook toe dat veel bewoners niet eens de moeite nemen om actief deel te nemen aan de discussie of er wel of niet een ontwikkeling plaats moet vinden.

Bouke: “Er kan dus worden gesteld dat de leefbaarheid achter uit gaat in de gemeente Beemster door de nieuwbouwwijk en dat de sociale samenhang binnen de gemeente Beemster op zich goed is vanwege de hoge hoeveelheid verenigingen, wat wel aan het veranderen is, maar daarnaast is er ook sprake van enige vorm van desinteresse onder de bewoners.

C.: “Ik zie de sociale cohesie ook achter uit gaan door het verdwijnen van het dorps karakter door de nieuwbouwwijken. Ik ken iemand die woont hier al jaren en kent iedereen in het dorp, maar onderhand niet meer. Je ziet het sterk aan de verenigingsleven. In kleine gehuchten zoals dus de Nekkerzoom, maar ook het nabijgelegen Hobrede is één of twee verenigingen actief en bijna iedereen participeert daarin. Dat is in Zuidoostbeemster bij lange na niet meer het geval. Dat is de samenhang die je ziet in de kleine dorpsgemeenschappen en die verdwijnt dus in de Zuidoostbeemster.”

Bouke: “Voor mijn onderzoek heb ik nu in ieder geval voldoende informatie, maar ik zou graag nog van u willen weten hoe u omgaat met de uitgevoerde enquêtes in de gemeente. Bent u tevreden hoe de gemeente Beemster is omgegaan met het informeren van de bewoners over de geplande nieuwbouwwijk?”

C.: “Absoluut niet.”

Bouke: “Ervaart u veel klachten van de bewoners over de geplande nieuwbouwwijk?”

C.: “Ja, hoewel dus niet van iedereen, maar men is er wel mee bezig. Men krijgt andere conclusies.

Bouke: “Waar focussen zich deze klachten dan op?”

C.: “De gemeente manipuleert in het hele verhaal, je wordt niet serieus genomen en/of gehoord. Geen respect naar de burgers. Terwijl er in de woorden juist wel wordt gezegd dat er wordt geluisterd.

B.: “En uit ons eerder uitgevoerde WOB verzoek blijkt juist dat dit niet het geval is. Dus niet een beetje ook, maar gewoon 0 burgerparticipatie. De schriftelijke enquêtes klopt dan ook in het geheel niet. Het lijkt zelfs een tactiek van de gemeente om een bepaalde visie door te drukken. Er wordt gedaan alsof het een democratisch besluit is terwijl dit helemaal niet het geval is.”

Bouke: “Vinden jullie dat de uitgevoerde enquêtes waarheidsgetrouw is?”

B.: “Nee deze kan net zo goed bij de prullenbak. Foutieve vraagstelling. Dit geldt ook voor de enquête van vier jaar terug. Hierbij werd ook aangegeven dat men tegen de nieuwbouwwijk is en toentertijd

is er niets meegedaan. Geen starterswoningen of seniorenwoningen. Eigen overheid niet te vertrouwen.”

Bouke: “Vermoed u dat er voornamelijk stedelingen in de nieuwbouwwijk zullen komen?”

C.: “Dat vermoed ik wel ja. Kijk, het behoren de eigen bewoners te zijn, maar het worden geen goedkope woningen en die kunnen de lokale bewoners nooit zomaar ophoesten. Wel de stedeling, want die zetten de volgende stap in hun woon carrière. Dus krijg je toch mensen uit de stad of Purenrend. Uiteindelijk vergroot dit het probleem alleen maar meer. Het percentage Beemsterling zal alleen maar verder dalen.

Bouke: “Dan denk ik dat ik hem zo wel rond heb en wil ik u beide bedank.